

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БОЄРУ ВОЛОДИМИР СЕРГІЙОВИЧ

УДК 347.952

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПРИВАТНИЙ ВИКОНАВЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ ВИКОНАВЧИХ
ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

Спеціальність «081 – Право»
Галузь знань «08 – Право»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____/В. С. БОЄРУ/

Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
ВЕРБА ОЛЬГА БОГДАНІВНА

Львів – 2023

АНОТАЦІЯ

Боєру В. С. Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин. – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» в галузі знань 08 «Право». Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2023.

Розділ 1 дисертаційного дослідження «Розвиток правового інституту приватного виконання в Україні» містить два підрозділи та присвячений дослідженню систем примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів та визначенню передумов запровадження інституту приватного виконавця в Україні.

У підрозділі 1.1 «Система примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів в Україні» проаналізовано її генезу, сутність, структуру, елементи та їхні ознаки. Охарактеризовано системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів зарубіжних держав, здійснено їх класифікацію, наведено їх переваги та недоліки і визначено місце вітчизняної системи у цій класифікації.

Зроблено висновок про те, що система примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів України є децентралізованою, змішаною (державних виконавців фінансує держава з бюджету, а приватні виконавці є самозайнятими та працюють на основі самофінансування), позасудовою (з 1998 р.), підконтрольною виконавчій гілці влади в особі Міністерства юстиції України.

У підрозділі 1.2 «Передумови запровадження інституту приватного виконавця» на основі аналізу історичного розвитку інституту приватного виконавця запропоновано власний перелік передумов запровадження інституту приватного виконавця в Україні, до яких віднесено такі, як: низька ефективність системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів; нестача ресурсів на утримання дієвої державно орієнтованої системи примусового

виконання рішень; значна фактична тривалість виконавчого провадження; корупція в органах державної виконавчої служби; вимога щодо гармонізації українського законодавства та законодавства Європейського Союзу; необхідність виконання зобов'язання Україною щодо забезпечення швидкого та якісного виконання рішень юрисдикційних органів (євроінтеграційний фактор).

Розділ 2 «Характеристика процесуального статусу приватного виконавця» складається із трьох підрозділів, у яких розкрито зміст поняття та структури процесуального статусу приватного виконавця, проаналізовано компетенцію приватного виконавця та прокласифіковано його повноваження, а також здійснено порівняльний аналіз повноважень приватного та державного виконавця.

У підрозділі 2.1. «Поняття та структура процесуального статусу приватного виконавця» визначено структуру процесуального статусу приватного виконавця через сукупність його правообов'язків, повноважень, передбачених законодавством, як суб'єкта, який реалізує покладену на нього державою функцію примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, які він здійснює під час виконавчого провадження.

Підрозділ 2.2 «Компетенція приватного виконавця» присвячено характеристиці та класифікації повноважень приватного виконавця за різними критеріями. Серед інших виокремлено активні та пасивні повноваження приватного виконавця; процедурні, спонукальні та повноваження, що спрямовані безпосередньо на виконання рішення; інструментальні повноваження приватного виконавця.

У підрозділі 2.3 здійснено порівняльний аналіз повноважень приватного та державного виконавця. Зроблено висновок про те, що основні засади, принципи, мета діяльності у державних і приватних виконавців однакові. Відмінним у державних та приватних виконавців України за чинним законодавством є назва, спосіб відбору на посади, приватний виконавець, на відміну від державного, не має статусу державного службовця, а є самозайнятою особою, обсяг повноважень, джерела фінансування, спосіб оплати винагороди та її розмір, суб'єкти та порядок здійснення контролю за їх діяльністю.

Розділ 3 «Удосконалення виконавчого процесуального статусу приватного виконавця як гарантія виконуваності рішень судів та інших юрисдикційних органів» складається із двох підрозділів, у яких досліджено досвід творення ефективних механізмів примусового виконання рішень у країнах Європейського Союзу та питання реформування механізму дисциплінарної відповідальності приватного виконавця.

У підрозділі 3.1 наведено рекомендації стосовно шляхів підвищення ефективності діяльності приватного виконавця на основі досвіду країн Європейського Союзу.

У підрозділі 3.2 «Реформування механізму дисциплінарної відповідальності приватного виконавця» обґрунтовано потребу зміни інституційного підпорядкування Дисциплінарної комісії приватних виконавців та низки інших норм.

Ключові слова: примусове виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, виконавче провадження, виконавчі процесуальні правовідносини, приватний виконавець, державний виконавець, процесуальний статус виконавця, суд, стягувач, боржник, виконуваність рішення, підстави виконання, виконавчі документи, заходи примусового виконання, арешт коштів, звернення стягнення, оскарження діянь виконавця, відповідальність приватного виконавця, зупинення діяльності приватного виконавця.

SUMMARY

Boiery V. S. Private enforcement officer as a subject of enforcement procedural legal relations. – Qualifying scientific work as a manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 081 "Law" in the field of knowledge 08 "Law". Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, 2023.

Chapter 1 of the dissertation study "Development of the private enforcement legal institution in Ukraine" contains two subsections and is devoted to the study of the

decisions of courts and other jurisdictional bodies enforcement systems and the determination of the prerequisites for the private enforcement officer legal institution introduction in Ukraine.

Subsection 1.1 "The decisions of courts and other jurisdictional bodies enforcement system in Ukraine" analyzes its genesis, essence, structure, elements and their characteristics. The decisions of courts and other jurisdictional bodies enforcement systems of foreign states are characterized, their classification is carried out, their advantages and disadvantages are given, and the place of the domestic system in this classification is determined.

It was concluded that the decisions of courts and other jurisdictional bodies enforcement system of Ukraine is decentralized, mixed (state enforcement officers are financed by the state from the budget, and private enforcement officers are self-employed and work on the basis of self-financing), extrajudicial (since 1998), under the control of the executive branches of government represented by the Ministry of Justice of Ukraine.

In subsection 1.2 "Prerequisites for the private enforcement officer legal institution introduction" the prerequisites are defined as follows: low efficiency of the decisions of courts and other jurisdictional bodies enforcement system; lack of resources to maintain an effective state-oriented system of decisions enforcement; significant actual duration of enforcement proceedings; corruption in the bodies of the state enforcement service; the demand for harmonization of Ukrainian legislation and the legislation of the European Union; the need to fulfill Ukraine's obligation to ensure fast and high-quality enforcement of jurisdictional bodies decisions (European integration factor).

Chapter 2 "Characteristics of the legal procedural status of a private enforcement officer" consists of three subsections, which reveal the meaning and structure of the legal procedural status of a private enforcement officer, analyze the competence of a private enforcement officer and classify his powers, as well as carry out a comparative analysis of the powers of a private and state enforcement officers.

In subsection 2.1. "The concept and structure of the private enforcement officer legal procedural status" defines the structure of the private enforcement officer legal procedural status through the set of his legal obligations and powers provided for by legislation, as the subject that implements the function assigned to him by the state to enforce the courts and other jurisdictional bodies decisions that he performs during enforcement proceedings.

Subsection 2.2 "Competence of a private enforcement officer" is devoted to the characteristics and classification of private enforcement officer powers according to various criteria. Among others, the active and passive powers of a private enforcement officer are distinguished; procedural, incentive and powers aimed directly at the decisions enforcement; instrumental powers of a private enforcement officer.

In subsection 2.3 a comparative analysis of the powers of a private and state enforcement officer was carried out. It was concluded that the basic principles, principles, and purpose of activity of state and private enforcement officers are the same. According to the current legislation of Ukraine, the name, the method of selection for positions, the private enforcement officer, unlike the state one, does not have the status of a civil servant, but is self-employed, the scope of powers, sources of financing, the method of payment of the remuneration and its size, and the procedure for monitoring their activities are distinguished by the state and private enforcement officer.

Chapter 3 "Improving the enforcement procedural status of a private enforcement officer as a guarantee of the courts and other jurisdictional bodies decisions enforceability" consists of two subsections, which examine the experience of creating effective mechanisms for the decisions enforcement in the countries of the European Union and the issue of reforming the mechanism of disciplinary responsibility of a private enforcement officer.

Subsection 3.1 provides recommendations on ways to improve the efficiency of private enforcement officer based on the European Union countries experience.

Subsection 3.2 "Reforming the mechanism of disciplinary responsibility of a private enforcement officer" substantiates the need to change the institutional

subordination of the Disciplinary Commission of private enforcement officers and a number of other norms.

Keywords: enforcement of court and other jurisdictional bodies decisions, enforcement proceedings, enforcement procedural legal relations, private enforcement officer, state enforcement officer, procedural status of the enforcement officer, court, enforcement creditor, debtor, enforceability of the decision, grounds for enforcement, enforcement documents, measures of enforcement, seizure of funds, foreclosure, appeal against enforcement officer's actions, liability of the private enforcement officer, suspension of the private enforcement officer's activities.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Боєру В. С. Структуризація причин низького рівня ефективності виконання рішень юрисдикційних органів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. Випуск 5. С. 48–54. URL : http://lsej.org.ua/5_2020/12.pdf.

2. Боєру В. С. Значення і відповідність назви професії приватного виконавця його правовому статусу. *Юридичний журнал «Право України»*. 2021. Випуск 3. С. 146–156. URL : https://pravoua.com.ua/files/magazines/files/pravoukr-2021-3-pravo_2021_3.pdf.

3. Боєру В. С. Правозастосування норм щодо реклами приватного виконавця. *Право і суспільство*. 2022. Випуск 6. С. 71–78. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/6_2022/6_2022.pdf.

4. Боєру В. С. Розвиток системи примусового виконання рішень в Україні. Проблеми майбутнього. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Випуск 3. С. 19–26. URL : http://jes.nuoua.od.ua/archive/3_2023/5.pdf?fbclid=IwAR07Yppvy2axdPHpepqtneWowRZFh1GNcEIneG4RLHxrgCCh-VOD7nCfQ74.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Боєру В. С. Наслідки визнання неконституційним авансового внеску у виконавчому провадженні. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 760 с. С. 236–239.

6. Боєру В. С. Неконституційність авансового внеску у виконавчому провадженні: контекст, реалії, наслідки. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів*: зб. наук. пр. за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький. 2019. С. 125–134. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VP-2019.pdf>.

7. Боєру В. С. До питання приведення назви професії державного і приватного виконавця у відповідність їхнім повноваженням. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні*: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (13 листопада 2020 року) / за заг. ред. М. С. Долинської, І. В. Красницького, Ю. М. Юркевича. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 208 с. С. 12–16. URL : http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3306/1/13_11_2020.pdf.

8. Боєру В. С. Назва суб'єкта, уповноваженого державою на виконання рішень юрисдикційних органів: історичний аспект. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 476 с. С. 384–386. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3326/1/%d0%92%d0%95%d0%a0%d0%a1%d0%a2%d0%9a%d0%90----%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a_11.12.2020%20%281%29.pdf.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	10
ВСТУП	11
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ ПРИВАТНОГО ВИКОНАННЯ В УКРАЇНІ	21
1.1. Система примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів в Україні	21
1.2. Передумови запровадження інституту приватного виконавця	41
Висновки до Розділу 1	62
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ.....	64
2.1. Поняття та структура процесуального статусу приватного виконавця...64	
2.2. Компетенція приватного виконавця.....74	
2.3. Порівняльний аналіз повноважень приватного та державного виконавця.....96	96
Висновки до Розділу 2	106
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ ЯК ГАРАНТІЯ ВИКОНУВАНOSTІ РІШЕНЬ СУДІВ ТА ІНШИХ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ОРГАНІВ	110
3.1. Шляхи підвищення ефективності діяльності приватного виконавця на основі досвіду країн Європейського Союзу	110
3.2. Реформування механізму дисциплінарної відповідальності приватного виконавця	131
Висновки до Розділу 3	149
ВИСНОВКИ	151
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	158
ДОДАТКИ	171

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

абз. – абзац

ДВС – державна виконавча служба

ЄС – Європейський Союз

ЄСПЛ – Європейський Суд з прав людини

Інструкція – Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. № 512/5

КАС України – Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV

КК України – Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III

КупАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X

п. – пункт

п.п. – пункти

р. – рік

р.р. – роки

СК України – Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III

ст. – стаття

ст.ст. – статті

ЦК України – Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV

ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV

ч. – частина

ч.ч. – частини

ВСТУП

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Ухвалення рішення юрисдикційним органом часто не призводить до поновлення права особи, залишаючись декларативним. Недосконалість правового регулювання повноважень суб'єктів та процедур примусового виконання негативно впливає на економічну ситуацію в країні, спонукає до використання неправових способів стягнення боргів і примусу до виконання зобов'язань, що призводить до криміналізації відносин цивільного обороту.

Діяльність судів та інших юрисдикційних органів безпосередньо залежить від своєчасного та правильного виконання ухвалених ними актів, оскільки в іншому випадку відповідна конституційна гарантія держави (ст. 129-1 Конституції України) не буде реалізована.

Наявність дієвого механізму примусового виконання судових рішень та рішень інших органів є об'єктивною необхідністю і водночас ознакою ефективної системи державної влади. Розвиток нової моделі ринкової економіки, гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу, реформа судово-правової сфери показали особливу значущість питань примусового виконання рішень.

Серед завдань судової реформи в Україні є необхідність забезпечення умов реалізації та можливості поновлення прав (зокрема, за допомогою застосування державного примусу в ході виконавчого провадження) усіх зацікавлених учасників відносин цивільного обороту та публічно-правових відносин.

З прийняттям у 2016 році нового законодавства про виконавче провадження та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 р. № 1403-VIII систему примусового виконання рішень у нашій державі було істотно змінено. Запроваджено інститут приватного виконавця. В основу примусового виконання та діяльності його суб'єктів покладено нові засади і принципи, завдяки чому механізм виконавчого провадження оновлено за формою та змістом.

Створення ефективного правового регулювання діяльності приватного виконавця є однією з найважливіших сфер правової практики, оскільки значення виконавчого провадження переоцінити неможливо. Від цього залежить гарантованість прав людини, перебіг економічних реформ, залучення іноземних інвестицій, приєднання України до Європейського Співтовариства, добробут суспільства, авторитет держави в цілому.

Наведене вище дає підстави для висновку про те, що дослідження теми «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин» є актуальним та має велике значення для розвитку сучасного вітчизняного виконавчого процесу та його відповідності європейським стандартам, сприятиме підвищенню ефективності виконавчого провадження в Україні.

Теоретичною основою дисертації є праці таких науковців, як: А. М. Авторгов, Ю. В. Білоусов, О. Б. Верба, А. В. Гайченко, Н. М. Грабар, Д. Є. Забзалюк, П. П. Заворотько, Д. Ю. Іщенко, М. Є. Кисельов, М. Б. Майка, Л. В. Мелех, Ю. Д. Притика, В. М. Притуляк, П. М. Рабінович, С. Я. Фурса, С. Б. Цебенко, С. В. Щербак та інші.

Зазначимо, що, незважаючи на наявність окремих наукових робіт стосовно проблематики виконавчого провадження та приватного виконавця, щодо процесуального статусу та повноважень приватного виконавця немає комплексного дослідження. До того ж, з урахуванням динамізму законодавчого регулювання цього інституту, відсутності єдиної судової та виконавчої практики, є необхідність теоретичної розробки наведених питань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наше дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної проблематики кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ на 2020–2023 р.р. «Проблеми правового регулювання приватних відносин в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу» (номер державної реєстрації 0120U102681). Тему дисертації затверджено Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол від 25.09.2019 р. № 2).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає у з'ясуванні юридичної природи повноважень приватного виконавця в українському виконавчому процесі, визначення його ролі та місця в цьому процесі, розкриття практичних аспектів його роботи, напрацювання змін і доповнень до чинного законодавства стосовно підвищення ефективності системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів.

Для досягнення окресленої мети були поставлені такі завдання:

1) дослідити системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, здійснити їх класифікацію та визначити місце вітчизняної системи у цій класифікації;

2) визначити передумови запровадження інституту приватного виконавця в Україні;

3) розкрити зміст поняття та структури процесуального статусу приватного виконавця;

4) проаналізувати компетенцію приватного виконавця та на основі цього класифікувати його повноваження;

5) здійснити порівняльний аналіз повноважень приватного та державного виконавця;

6) запропонувати шляхи підвищення ефективності діяльності приватного виконавця на основі аналізу досвіду країн Європейського Союзу;

7) окреслити особливості реформування механізму дисциплінарної відповідальності приватного виконавця.

Об'єктом дослідження є виконавчі процесуальні відносини.

Предметом дослідження є правосуб'єктність приватного виконавця у виконавчому провадженні.

Методи дослідження обрано, виходячи з мети і завдань роботи, а також особливостей предмета і об'єкта. За допомогою діалектичного методу визначено місце приватного виконавця у системі виконавчих процесуальних відносин, виокремлено його соціальну роль. Метод історичного аналізу застосовано при дослідженні генези системи примусового виконання рішень судів та інших

юрисдикційних органів в Україні, а також при визначенні передумов запровадження інституту приватного виконавця. Герменевтичний метод використано в ході розкриття змісту поняття та структури процесуального статусу приватного виконавця, встановлення змістовно-сислового співвідношення цього поняття з іншими. Методи аналізу та синтезу дали можливість дослідити компетенцію приватного виконавця крізь призму характеристики окремих повноважень виконавця та об'єднання їх у групи. Шляхом застосування методу дедукції вдалося перейти від загального поняття правового статусу до поняття правового статусу приватного виконавця. Із використанням методу класифікації здійснено поділ повноважень приватного виконавця на групи за різними критеріями. Порівняльно-правовий метод застосовано під час здійснення порівняльного аналізу повноважень приватного та державного виконавця, а також аналізу досвіду країн Європейського Союзу. За допомогою методу правових аксіом, беручи за основу загальнотеоретичні положення, досліджено поняття та структуру процесуального статусу приватного виконавця. Для розробки пропозицій стосовно змін і доповнень до чинного законодавства в контексті підвищення ефективності діяльності приватного виконавця та реформування механізму юридичної відповідальності приватного виконавця застосовано формально-догматичний метод і метод правового моделювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в українській правничій науці комплексним дослідженням процесуального статусу приватного виконавця та його реалізації під час виконавчого провадження.

Отримані нами результати здійсненого дослідження містять положення, висновки, пропозиції, які характеризуються науковою новизною.

Так, *вперше*:

1) запропоновано авторське визначення *поняття «правосуб'єктність приватного виконавця у виконавчому провадженні»*, зміст якого полягає у його здатності мати та здійснювати передбачені законодавством повноваження;

2) доведено, що правосуб'єктність приватного виконавця у виконавчому провадженні є: а) *особистою* (полягає в тому, що для здобуття статусу приватного виконавця фізична особа повинна відповідати та виконати усі вимоги, передбачені законодавством) та б) *предметною* (полягає у його повноваженнях приймати до виконання виконавчі документи та реалізувати свої повноваження з огляду на підвідомчість і територіальність);

3) здійснено стосовно приватного виконавця розмежування змісту поняття «*процесуальний статус*» від «*повноваження*» та «*компетенція*» (це його правообов'язки, передбачені законодавством, як суб'єкта виконавчих процесуальних правовідносин, які він здійснює під час примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів) і «*правовий статус*» (це його права та обов'язки, як фізичної особи – суб'єкта приватних правовідносин, наприклад, цивільних правовідносин найму приміщення для офісу);

4) визначено *структуру процесуального статусу приватного виконавця* через сукупність його правообов'язків, повноважень, передбачених законодавством, як суб'єкта, який реалізує покладену на нього державою функцію примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, які він здійснює під час виконавчого провадження;

5) здійснено *класифікацію повноважень приватного виконавця* за різними критеріями, виокремивши: ● *активні* (полягають у вчиненні певних дій) та *пасивні* (реалізація яких не потребує вчинення ним спеціальних дій) повноваження приватного виконавця; ● *процедурні* повноваження приватного виконавця (забезпечують рух і розвиток виконавчого провадження); *спонукальні* повноваження (опосередковано сприяють виконанню рішення, спонукаючи боржника до виконання рішення, припинення ухилення та припинення інших видів протиправної поведінки боржника); повноваження, що *спрямовані безпосередньо на виконання рішення* (повноваження, прямим наслідком реалізації яких є або повне чи часткове досягнення результату, на досягнення якого спрямоване виконання рішення, або забезпечення можливості досягнення такого результату в майбутньому); ● *інструментальні* повноваження приватного

виконавця (для ефективності діяльності приватного виконавця: а) повноваження стосовно *отримання інформації про боржника та майно* тощо (чинним законодавством визначено засоби здобуття інформації виконавцем, необхідної для реалізації ним своїх основних повноважень, наприклад, право отримати інформацію, що містить банківську таємницю, право здійснювати перевірку стану виконання рішення роботодавцем боржника тощо); б) повноваження щодо *допуску виконавця до майна боржника* (наприклад, право на входження до помешкання боржника за певних умов), в) повноваження виконавця щодо *притягнення боржника до відповідальності* (полягає в наділенні приватного виконавця повноваженнями у різних випадках як самостійно притягати винних осіб до відповідальності, так і ініціювати притягнення їх до відповідальності іншими органами);

б) запропоновано запровадити *посаду помічника державного виконавця* для сегментації обов'язків державного виконавця на час перехідного періоду до повністю приватної системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів;

7) доведено доцільність повного *переходу Україною до приватноправової моделі примусового виконання рішень*, яка в українських реаліях найбільш ефективна та безкоштовна для державного бюджету;

8) запропоновано *зрівняти обсяги повноважень державних та приватних виконавців* до ліквідації органів ДВС;

9) обґрунтована необхідність *вилучення* зі законодавства про виконавче провадження положення про *банки, податкові органи та органи казначейства*, які не здійснюють примусового виконання рішень у порядку виконавчого провадження;

10) аргументована пропозиція на законодавчому рівні *зрівняти у правовому статусі різні категорії боржників* у виконавчому провадженні, зокрема, боржників – органи державної влади, юридичні особи публічного права тощо з боржником – фізичною або юридичною особою приватного права, скасувавши мораторії на звернення стягнення стосовно держави в широкому розумінні;

11) запропоновано запровадження *системи невідворотності сплати дрібних штрафів* (третина від заробітної плати, встановленої на початок відповідного календарного року) одночасно із *прогресивним астрентом*, за якої боржникові створено такі умови, що він «добровільно» сплачує штраф (наприклад, за наявності штрафу для такої особи недосяжні певні адміністративні послуги – до моменту сплати штрафу особа не може оформити договір купівлі-продажу нерухомого майна, транспортного засобу, змінити місце реєстрації проживання, отримати закордонний паспорт тощо);

12) доведена доцільність доповнення законодавства про виконавче провадження правилами про *астрент за французькою моделлю*;

13) запропоновано запровадження авторської розробки – так званої *біржі виконавчих документів «Stack»*, до якої стягувачі, за їх бажанням, додають свої виконавчі документи, а виконавець – обирає їх;

14) для збільшення ефективності механізму притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності запропоновано на законодавчому рівні: *змінити інституційне підпорядкування Дисциплінарної комісії приватних виконавців*, вивівши її з підпорядкування Міністерства юстиції України та утворивши її при Асоціації приватних виконавців України; *передбачити вимоги до структури та змісту рішення Дисциплінарної комісії приватних виконавців* (обов'язкова наявність вступної, описової, мотивувальної, резолютивної частин); *змінити перелік видів дисциплінарних стягнень*, доповнивши його таким видом як *фінансова санкція* в розмірі від 1 до 5 мінімальних заробітних плати до бюджету Асоціації приватних виконавців України; *змінити зміст зупинення діяльності приватного виконавця* з позбавлення його виконавчого процесуального статусу на тимчасову заборону відкривати нові виконавчі провадження; *передбачити правило про строк набрання чинності рішенням Дисциплінарної комісії приватних виконавців* після спливу строку на його оскарження у судовому порядку; *запровадити обов'язкове оприлюднення рішень Дисциплінарної комісії приватних виконавців без персональних відомостей*;

удосконалено:

15) *класифікацію систем примусового виконання рішень* судів та інших юрисдикційних органів. За критерієм суб'єктів, до відання яких державою віднесена функція примусового виконання рішень, ці системи поділено на такі чотири групи:

а) системи примусового виконання рішень, які належать до відання *судової* гілки влади, – у цій системі виконавці працюють в апараті судів під керівництвом суддів, виконавче провадження контролює суддя з або без втручання органів виконавчої гілки влади (Австрія, Данія, Ірландія, Кіпр, Хорватія);

б) системи примусового виконання рішень, які належать до відання *виконавчої* гілки влади, – у цій системі виконавці є державними службовцями, які працюють в органах, підпорядкованих Міністерству юстиції, функцію примусового виконання рішень здійснює не судова, а виконавча влада (Мальта, Німеччина, Фінляндія, Швеція);

в) системи примусового виконання рішень, у яких державою делеговано цю функцію *незалежним самозайнятим особам*, що працюють на конкурентних засадах в умовах ринкової економіки (Англія, Бельгія, Болгарія, Греція, Естонія, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Уельс, Франція, Чехія, Шотландія);

г) системи примусового виконання рішень, у яких поєднуються різні ознаки наведених вище систем, так звані *змішані системи*, до яких належить Україна. За чинним законодавством в Україні з 2016 р. паралельно діють державні та приватні виконавці.

набули подальшого розвитку:

16) перелік *передумов* запровадження інституту приватного виконавця в Україні, до яких віднесено такі як: а) низька ефективність системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів; б) нестача ресурсів на утримання дієвої державно орієнтованої системи примусового виконання рішень; в) значна фактична тривалість виконавчого провадження; г) корупція в органах державної виконавчої служби; г) вимога щодо гармонізації українського законодавства та законодавства Європейського Союзу; д) необхідність виконання

зобов'язання Україною щодо забезпечення швидкого та якісного виконання рішень юрисдикційних органів (євроінтеграційний фактор);

17) положення про те, що основні засади, принципи, мета діяльності у державних і приватних виконавців *однакові*, а *відмінним* у державних та приватних виконавців України за чинним законодавством є назва, спосіб відбору на посади, обсяг повноважень, джерела фінансування, спосіб оплати винагороди та її розмір, суб'єкти та порядок здійснення контролю за їх діяльністю. Приватний виконавець, на відміну від державного, не має статусу державного службовця, а є самозайнятою особою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення, висновки та пропозиції, які містяться у дисертації, впроваджені та можуть використовуватися у науково-дослідній діяльності для майбутнього розвитку теоретичних основ юридичного процесу; у правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства України про виконавче провадження та про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень судів та інших органів; у правозастосовній практиці – для вдосконалення практики застосування судами та виконавцями положень законодавства (акт впровадження Козівського районного суду Тернопільської області; акт впровадження Агенції з виконання рішень від 14.06.2023 р. №03.2-56); в освітньому процесі – під час проведення навчальних занять різних видів з навчальних дисциплін «Виконавче провадження», «Проблеми виконання судових рішень у цивільних справах», «Цивільне процесуальне право України», «Теоретико-прикладні проблеми цивільного судочинства України» (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 12.07.2023 р. № 74).

Апробація результатів дисертації. Обговорення та рецензування нашого дослідження відбулося на засіданні фахового семінару кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол від №).

Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження оприлюднено на таких науково-практичних заходах: міжнародній науково-

практичній конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 06.12.2019), П'ятій міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів» (м. Хмельницький, 13–14.12.2019), науково-практичному семінарі «Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні» (м. Львів, 13.11.2020), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 11.12.2020).

Публікації. Основні наукові результати дисертації опубліковано у 4-х статтях у виданнях, які включено до переліку фахових видань категорії «Б», затвердженого МОН України, а також у тезах 4-х доповідей на конференціях та семінарах.

Структура дисертації зумовлена метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження, а також авторським підходом. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які поділяються на сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (налічує 13 сторінок і містить 115 найменувань) та додатків (7 сторінок). Загальний обсяг рукопису становить 176 сторінок, з яких основний текст – 145 сторінок.

РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ ПРИВАТНОГО ВИКОНАННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Система примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів в Україні

Система примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів є невід'ємною частиною правової системи будь-якої держави. Пошук шляхів підвищення її ефективності є постійним процесом, оскільки від цього безпосередньо залежить стан економіки країни, а стовідсоткової ефективності досягнути неможливо.

Для визначення ефективних шляхів реформування системи примусового виконання рішень необхідно визначити її сутність, структуру, дослідити її елементи та їх ознаки.

Розробці різних аспектів існуючих систем примусового виконання рішень присвятили свої роботи такі науковці, як: А. М. Авторгов, В. Бабунські, О. Б. Верба, А. В. Гайченко, Н. М. Грабар, П. Гіллес, Д. Є. Забзалюк, М. Є. Кисельов, О. С. Клименко, І. Осип'юк, Ю. Петренко, Ю. Д. Притика, Т. Рібер, П. Салашний, Е. Сільвестрі, А. Узелач, С. Я. Фурса, Б. Хесс, С. Б. Цебенко, А. Цедель, С. В. Щербак, С. О. Якимчук та інші.

Дослідимо генезу системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів України. Так, система примусового виконання рішень на території нинішньої України набуває сучасних рис із судовою реформою 1864 року. У Статуті цивільного судочинства розділено кримінальний і цивільний процес. Відтоді відбувається інституційне розділення примусового виконання судових рішень у цивільних справах і виконання вироків. Важливим елементом стає створення нових судових органів [1]. Створено єдину систему органів примусового виконання судових рішень. Обов'язками судового виконавця стає вручення судових документів, повісток та виконання судових рішень у кримінальному та цивільному

судочинстві. Судові пристави підпорядковуються суду у здійсненні кур'єрських і поліцейських функцій, однак, у питаннях виконання рішень перебувають у відносинах лише зі сторонами провадження. Роль суду полягає у розв'язанні спорів. Так виникає принцип незалежності виконавця від суду і виконавці, фактично, за положеннями Статуту стають на позасудовим інститутом.

За часів відновлення української державності 1917–1920 р.р. зроблено певні спроби реформування судової системи, але вони майже не стосувалися інституту примусового виконання рішень. На території України продовжують діяти нормативно-правові акти та інституції, створені за часів імперії, а всі, хто перебував на державній службі, залишаються на свої посадах [2]. Єдина зміна полягає у тому, що за гетьмана Павла Скоропадського судовим приставам повернено історичну назву – возний.

Згодом московською окупаційною владою, так званою «постановою народного секретаріату», скасовано всі існуючі судові установи на території України, зокрема й інститут судових приставів. Установленим російськими окупантами маріонетковим «урядом» – РНК УРСР визначено нові порядки, згідно з якими судові виконавці вибираються «радами народних судів» (міста або повіту) за представленням завідувачів відділів юстиції при відповідних радах робітничих, селянських і червоноармійських депутатів.

Р. В. Завадою досліджено історію розвитку системи примусового виконання рішень суду в Україні, починаючи з першої половини XIX століття і закінчуючи сучасністю [3]. Науковцем виокремлено чотири етапи розвитку системи примусового виконання рішень.

На першому етапі (друга половина XIX – початок XX ст.) система примусового виконання рішень суду в Україні була малоефективною та залежною від урядових чиновників. У цей час українські суди були обмежені в своїх можливостях та не мали відповідного впливу на систему виконання рішень.

Під час другого етапу (1917–1991 р.р.) відбулися зміни у владному устрої України та запроваджено нові форми виконання рішень суду. В цей період

створено спеціальні органи виконавчої влади для забезпечення виконання рішень суду.

Третій етап (1991–2014 р.р.) почався зі здобуття незалежності Україною. У цей період була розпочата реформа судової влади, яка передбачала зміни в системі примусового виконання рішень суду.

Сучасний етап, за О. В. Завадою, (починаючи з 2014 р.) характеризується активною роботою над реформою судової влади та системи примусового виконання рішень суду в Україні. Було прийнято нове законодавство, створено спеціальні служби та розроблено програми для ефективного виконання рішень суду.

Загалом, Р. В. Завада зазначає, що система примусового виконання рішень суду в Україні пройшла складний шлях розвитку, з відчутними змінами на кожному етапі. На сучасному етапі відбувається активна реформа судової влади та системи примусового виконання рішень суду, що спрямована на підвищення їх ефективності та відповідності міжнародним стандартам.

Зміст та характер системи примусового виконання рішень суду в Україні змінювалися відповідно до соціально-економічних, політичних та правових змін в державі. Зокрема, були внесені зміни до законодавства щодо процедури примусового виконання рішень, змінювалися форми і методи примусового виконання рішень, розширювалася сфера застосування примусового виконання.

Б. М. Гуком сформульовано визначення виконавчого провадження, яким зроблено висновок, що це врегульована законодавством самостійна юридична процесуальна діяльність спеціально уповноважених органів та посадових осіб, у формі державного примусу, спрямована на фактичну реалізацію юрисдикційних рішень, які підлягають примусовому виконанню [4].

У більшості країн Європейського Союзу поряд з державними органами, відповідальними за виконання судових рішень, успішно функціонують приватні особи, які здійснюють примусове виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. Рівень виконання рішень у деяких розвинених

європейських країнах перевищує в середньому 80% від загальної кількості таких рішень.

Стосовно систематизації існуючих національних систем виконавчого провадження у науці є різні позиції. Виокремлено моделі примусового виконання, які можна розглядати як загальний зразок або схему примусового виконання, із найзагальнішими ознаками побудови системи примусового виконання та її функціонування. Існує декілька класифікацій моделей примусового виконання. За одною з них пропонується виходити з того, що, традиційно, модель виконавчого провадження залежить від типу цивільного процесу, відмежовуючи виконавче провадження англо-саксонського права від виконавчого провадження романо-германського права, однак, не описано рис, притаманних тій чи іншій моделі. Згідно з такою класифікацією системи виконання рішень Франції та Німеччини, наприклад, належать до романо-германського права, але водночас мають істотні відмінності одна від одної та мають різні моделі виконавчого провадження.

У Франції виконавче провадження здійснюється офіцерами юстиції. Цивільне виконавче провадження належить до компетенції офіцерів юстиції, правовий статус яких поєднує в собі елементи статусу незалежного професіонала та державного службовця. Здійснюючи свої повноваження від імені держави, офіцер юстиції застосовує засоби державного примусу для забезпечення виконання судових актів, залишаючись при цьому вільним професіоналом, який діє індивідуально [52].

Організаційна структура органів примусового виконання рішень включає Національну палату, що складається з делегатів підпорядкованих організацій офіцерів юстиції; Регіональні палати, що складаються з офіцерів юстиції на рівні апеляційних судів, низки підрозділів офіцерів юстиції. До повноважень офіцерів юстиції належить вчинення дій від імені держави, таких як офіційне вручення судових та позасудових документів відповідним особам, виконання судових актів, складання актів. Французька модель виконавчого провадження взята за основу в Польщі, Угорщині та деяких інших країнах Східної Європи.

У навчальному посібнику «Виконавче провадження» [1] для класифікації систем примусового виконання рішень взято за основу критерії, запропоновані Б. Хессом. Першим критерієм є те, чи органи примусового виконання є єдиною структурою, чи є декілька самостійних організацій. За вказаним критерієм системи примусового виконання поділяються на централізовані і децентралізовані.

До централізованих систем належать ті, в яких рішення юрисдикційних органів виконує єдина система органів (Бельгія, Іспанія, Австрія, Фінляндія, Швеція). Централізована система передбачає наявність єдиної структури, яка здійснює контроль та координацію всіх процесів примусового виконання. Така структура може бути у вигляді окремого органу державної влади або ж підрозділу в межах відповідного міністерства чи іншої владної структури. При цьому, у державах із централізованою системою, органи, які виконують рішення, не обов'язково належать до однієї з гілок влади. Так, в Австрії та Іспанії примусове виконання рішень є компетенцією судів, а у Фінляндії до системи органів примусового виконання належить Міністерство юстиції, при якому створено Бюро у справах примусового виконання Департаменту правового управління, начальники управлінь юстиції губернського правління та місцеві підрозділи примусового виконання. В Албанії виконанням судових рішень займається служба примусового виконання. Систему примусового виконання Бельгії також можна віднести до централізованої моделі, оскільки виконавці, що є приватними особами – єдині суб'єкти, які займаються примусовим виконанням рішень юрисдикційних органів.

Отже, централізована система передбачає наявність єдиної структури, яка здійснює контроль та координацію всіх процесів примусового виконання. Така структура може бути у вигляді окремого органу державної влади або ж підрозділу в межах відповідного міністерства чи іншої владної структури.

М. Г Поліщук та Л. О. Андрієвська зазначають, що більшість країн Європи використовують інститут приватних виконавців для забезпечення виконання судових рішень. При цьому важливим є ретельний відбір та підготовка кандидатів на посаду приватних виконавців, а також наявність чітких правил та стандартів їх

діяльності, контролю з боку держави та відповідальності за порушення законодавства [5].

За останні десятиліття світові тенденції в галузі примусового виконання вказують на те, що централізовані системи є більш ефективними та забезпечують вищий рівень координації та контролю за процесами виконання.

У багатьох країнах світу спостерігається тенденція до створення централізованих органів примусового виконання, що забезпечують відповідальність за виконання національної політики в цій галузі та забезпечують стабільність та прозорість процесів виконання. Також, в Сполучених Штатах Америки і Канаді централізовані системи примусового виконання відіграють важливу роль в забезпеченні виконання судових рішень та захисту прав громадян.

До децентралізованих систем належать ті, в яких повноваження щодо примусового виконання рішень мають різні органи.

Децентралізована система передбачає наявність декількох самостійних органів примусового виконання, кожен з яких має свої повноваження та функції. У такій системі відповідальність за виконання своїх завдань несуть окремі підрозділи, а не одна центральна структура.

Також існує тенденція до децентралізації систем примусового виконання, особливо в країнах з високим рівнем демократії та розвинутою економікою. Такі системи надають більшу автономію та незалежність органам примусового виконання від центральної влади, що може позитивно вплинути на їх ефективність та якість роботи. Наприклад, у низці країн Європейського Союзу система примусового виконання базується на принципах децентралізації та розділу повноважень між різними органами та інституціями. Кожна держава має свою власну систему примусового виконання, яка може відрізнитися від систем інших країн Європейського Союзу, залежно від їхньої конституції, законодавства та інших чинників.

Так, у Франції примусовим виконанням займаються і офіцери юстиції, і голови судів малої інстанції. У Німеччині виконання судових рішень хоч і проводиться, як правило, судовими приставами, до компетенції дільничного суду

належить примусове виконання рішень, предметом яких є звернення стягнення на права вимоги або інші майнові права. Накладення арешту на суму боргу та переведення його стягувачу покладаються частково на суддю, а переважно – на спеціально уповноважену посадову особу суду. Виконання судових рішень щодо нерухомого майна шляхом примусової реалізації з торгів також належить до компетенції судів та здійснюється через установи, які ведуть поземельні книги та є одним з відділів суду. Найбільш децентралізована модель примусового виконання існує в Англії та Уельсі, де арешт майна боржника, що знаходиться у третіх осіб, здійснюється судами, що ухвалили рішення, а звернення стягнення на майно, на підставі рішення Високого Суду Лондона, виконується шерифами та агентами з виконання. На рівні судів графств судові рішення виконуються судовими приставами, що перебувають у складі штату суду. Водночас, органи державної влади, такі як Міністерство фінансів та місцеві органи влади утримують своїх власних виконавців або звертаються до приватних виконавців.

У багатьох країнах континентальної Європи (країни Бенілюксу, Франція, Латвія, Естонія та ін.) виконавці не є посадовими особами. Це приватні особи, які здобули необхідну освіту, склали низку іспитів та отримали ліцензію. Координацію, організацію та контроль за діяльністю таких виконавців здійснюють різні органи, до прикладу, як у Латвійській Республіці, Міністерство юстиції Латвії та його територіальні підрозділи.

Правове регулювання виконавчого провадження в кожній країні відрізняється також і ступенем контролю суддів за діяльністю виконавців. Як показує практика, цей контроль є більш значним в Європі, в країнах з континентальною правовою системою. Натомість, в Україні одним з основних принципів виконавчого провадження є процесуальна незалежність виконавців (п. 3) ч. 1 ст. 4 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 р. № 1403-VIII) як гарантія об'єктивного та неупередженого примусового виконання рішень [53].

У Федеративній Республіці Німеччина примусове виконання судових рішень та інших актів є державною функцією, яку виконують судові виконавці,

яких призначає голова вищого земельного суду та голова районного суду відповідно до закону. Судовий виконавець здійснює свою професійну діяльність самостійно, за власний рахунок і під власну відповідальність, маючи при цьому державно-владні повноваження і статус державного службовця [54]. У Німеччині виконавці є невід'ємною частиною системи правосуддя та забезпечують ефективність виконання рішень суду.

У Франції відбір кандидатів на посаду офіцера юстиції здійснюється на конкурсній основі та є обов'язковим для отримання відповідної ліцензії.

У Польщі виконавча влада забезпечує контроль за діяльністю приватних виконавців (коморників судових) та регулює їх діяльність шляхом встановлення стандартів.

У Нідерландах та Люксембурзі, де виконавець також поєднує в собі ознаки незалежного практика-фахівця та посадової особи, такі особи працюють на підставі ліцензії, а керують цією системою регіональні або національні палати, які діють як самоврядні органи.

У Нідерландах виконавці повинні мати бізнес-план, у якому зазначені окупність витрат і потенційні клієнти. Усі виконавці належать до єдиного органу, який сприяє вдосконаленню діяльності у цій сфері, підвищує кваліфікацію судових виконавців та здійснює нагляд за їхньою діяльністю – Королівської організації професійних виконавців.

Починаючи з 01.01.2010 р., Фінляндія передала повноваження щодо примусового виконання судових актів у сфері приватного права спеціальному органу виконавчої влади – Державній службі примусового виконання Фінляндської Республіки, яка підпорядковується Міністерству юстиції [16].

До 01.01.2009 р. інститут виконавців Ізраїлю належав до відання судової гілки влади, однак, на сьогоднішній день, Управління системи судового виконання та його підрозділи, зокрема бюро судового виконання, входять до складу органів Міністерства юстиції Ізраїлю, зберігаючи свою централізовану структуру.

В Угорщині діє асоціація виконавців, які є членами незалежної самоврядної організації, що називається Судова виконавча палата. Вона є незалежною і

самоврядною, що означає, що судові виконавці можуть самостійно приймати нових членів до своїх лав і виключати їх; кожен судовий виконавець може наймати до тридцяти помічників. В Угорщині всього близько 200 судових виконавців (існують лише приватні виконавці – аналогічної державної служби немає). Вони отримують винагороду за виконання судових рішень (у вигляді відсотка від суми виконаних рішень) і сплачують відповідний податок з цієї суми, а також подають статистичні звіти до міністерства. Жоден орган в Угорщині, окрім суду, не може здійснювати нагляд за роботою судових виконавців. Реальне виконання судових рішень в Угорщині сягає 70% [55].

Болгарія має змішану систему примусового виконання судових актів, де приватний виконавець є особою, якій держава доручає примусове виконання приватних майнових вимог. Більшість виконавчих документів перебуває на виконанні у приватних виконавців, чому сприяє широке коло наданих повноважень та доступна плата за їхні послуги, що стимулює приватних виконавців до більш ефективної роботи. Варто зазначити, що в Болгарії Палата приватних судових виконавців має право визначати тарифи на окремі види діяльності виконавців та ухвалювати відповідні нормативні акти.

У Канаді немає єдиного закону, що регулює виконавче провадження. До компетенції парламенту належить розробка правил цивільного судочинства, а суди, відповідно до системи загального права, можуть регулювати організацію судової діяльності та встановлювати процесуальні процедури в межах, що не суперечать чинному законодавству. Функції примусового виконання рішень виконують державні службовці (шерифи) або ліцензовані приватні виконавці. Модель виконавчого провадження у провінції Квебек схожа на французьку модель, оскільки приватне право в цій провінції базується на романо-германській правовій системі, а не на загальному праві, яке характерне для решти території Канади [56].

У Канаді на федеральному рівні не існує централізованої системи примусового виконання рішень. Тому виконання судових рішень регулюється на рівні окремих провінцій. Примусове виконання здійснюється шерифами, які

перебувають на державній службі, а також приватними судовими виконавцями або спеціалізованими компаніями, які надають комерційні послуги з примусового виконання рішень у цивільних справах. Науковці зазначають, що останніми роками в Канаді спостерігається тенденція до передачі повноважень від державних відомств до приватних агентств, зокрема у сфері виконавчого провадження за рішеннями у цивільних справах [57]. Більшу частину роботи з виконання судового рішення виконують приватні особи. Кредитор наймає адвоката, який вживає заходів для пошуку майна боржника. Рішення про арешт конкретного майна, в першу чергу, приймає кредитор. Кредитор складає на офіційному бланку за встановленою формою відповідні доручення, в яких вказує майно, на яке може бути накладено арешт, і направляє їх співробітнику Служби виконавців. Працівник виконавчої служби діє лише відповідно до отриманих вказівок. Якщо боржник або його представник дають неточний опис майна, що підлягає арешту, вони можуть бути притягнуті до відповідальності за неповагу до суду.

Виконавче провадження в Англії відрізняється від американського варіанту, незважаючи на схожість правових систем. Ці відмінності можна пояснити кількома причинами: англійська система правосуддя характеризується традиційністю, тоді як американська система правосуддя пройшла довгий самостійний шлях розвитку, створюючи власні правові механізми.

В Англії судові рішення не підлягають автоматичному виконанню, що часто стає несподіванкою для сторони, яка виграла справу. Кредитор повинен відповісти на три питання: чи може він знайти боржника (це вирішує сам кредитор); чи може він знайти активи, що належать боржнику; і чи може він отримати ці активи від боржника. Допомогу у вирішенні другого та третього питань надає суд у виконавчому провадженні. Однак для вирішення другого питання кредитор може навіть вважати за краще звернутися до адвокатів, а не до суду. При цьому ніщо не заважає одночасно залучити до пошуку активів боржника і адвокатів, і суд [58].

У Сполучених Штатах організація та правове регулювання примусового виконання рішень суттєво відрізняється від існуючих систем примусового

виконання рішень у країнах континентального права. Федеративний устрій Сполучених Штатів забезпечує незалежність органів влади штатів від федерального уряду і, в свою чергу, органів місцевого самоврядування від органів влади штатів. Усі штати мають власне матеріальне та процесуальне законодавство. Федеральну судову систему, яка включає окружні суди, спеціальні суди першої інстанції, апеляційні суди, очолює Верховний суд США. З метою здійснення судочинства у справах федеральної юрисдикції територія США поділена на 94 федеральних судових округи та 12 федеральних апеляційних округів. Виконавче провадження в США здійснюється Федеральною службою виконавців, яка координує діяльність маршалів у федеральних судових округах. Основною функцією маршала та його помічників є забезпечення примусового виконання судових рішень, виконання наказів, судових наказів і постанов федерального суду. У штатах виконавчі повноваження мають шерифи та їхні заступники, а також приватні юридичні агентства [58].

Отже, можна зробити висновок, що критерій централізованості чи децентралізованості органів примусового виконання є важливим аспектом, який визначає структуру та принципи функціонування системи примусового виконання.

Інститут приватних виконавців є частиною реформи правосуддя в Україні. На практиці він допомагає вирішити проблему ефективності виконання рішень суду.

Ст.ст. 5 та 6 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. № 1404-VIII [11] визначають перелік суб'єктів, які здійснюють примусове виконання рішень і органів, які виконують рішення, не будучи органами примусового виконання. Так, ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження», як і ст.1 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [12] передбачено, що примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби та приватних виконавців. А ст. 6 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що у випадках, передбачених законом,

рішення щодо стягнення майна та коштів виконуються податковими органами, а рішення щодо стягнення коштів - банками та іншими фінансовими установами. Рішення про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ, рішення про стягнення коштів за час роботи стягувача на посаді помічника-консультанта народного депутата України, у тому числі при звільненні з такої посади, виконуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів. Вказаний перелік органів та установ, що уповноважені здійснювати виконання рішень відповідно до Закону «Про виконавче провадження» є невичерпним, оскільки ч. 3 вказаної статті визначено, що у випадках, передбачених законом, рішення можуть виконуватися іншими органами. При цьому, важливо що жоден інший суб'єкт, крім виконавця, насправді, не здійснює виконавче провадження за правилами визначеними цим Законом. З назви ст. 6 Закону «Про виконавче провадження» вбачається, що такі органи та установи виконують «рішення». Формулювання ст. 1 цього Закону вказує на те, що всюди у тексті Закону під «рішенням» мається на увазі «судові рішення і рішення інших органів (посадових осіб)». Ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» визначає, які саме рішення підлягають суто примусовому виконанню, тобто не виконуються органами та установами, наведеними у ст. 6 цього Закону.

П. 7 ч. 4 ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження» містить положення про те, що в разі якщо виконання рішення не передбачає застосування заходів примусового виконання рішень, виконавець повертає стягувачу виконавчий документ без прийняття до виконання. Можна було би припустити, що органи та установи визначені ст. 6 виконують рішення, які не передбачають застосування заходів примусового виконання рішення.

Перелік заходів примусового виконання визначений ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження». Так, ч. 1 цієї статті до заходів примусового виконання віднесено, зокрема, звернення стягнення на кошти та інше майно. Водночас, саме такі дії уповноважені вчиняти податкові органи, банки та інші фінансові установи відповідно до положень ч. 1 ст. 6 Закону «Про виконавче

провадження», хоч і відповідно до цієї ж статті, не є органами примусового виконання.

Виконання рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, що прямо передбачено ст. 3 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [13].

Отже, система примусового виконання рішень в Україні має виражений децентралізований характер, оскільки різні рішення, залежно від суті дій, що належить вчинити, від статусу сторін, виконуються різними суб'єктами і навіть у межах різних процедур. За ознакою джерела фінансування суб'єктів виконання, українська система примусового виконання рішень належить до змішаних, оскільки в Україні одночасно співіснують як органи та установи, що фінансуються з державного бюджету, так і приватні виконавці, які здійснюють свою діяльність на засадах самофінансування.

Відповідно до Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» [12] система державних та приватних виконавців контролюється та координується Мін'юстом України (центральним органом виконавчої влади), тобто вся система належить до виконавчої гілки влади.

Деякі вчені вважають інакше. Зокрема, В. І. Татьков зазначає, що за виконання судових рішень має відповідати судова гілка влади, тому необхідно відновити посади судових виконавців при судах [14]. На його думку, судова гілка влади має відповідати за виконання судових рішень. Це означає, що суди повинні бути відповідальні за забезпечення виконання своїх рішень. У разі невиконання рішень суду можуть бути застосовані різноманітні заходи впливу, такі як штрафи або інші санкції. Однак, для забезпечення ефективного виконання судових рішень необхідна належна організація системи примусового виконання рішень суду, що передбачає наявність відповідних посад судових виконавців при судах. Такі посади дозволять забезпечити виконання судових рішень швидко та ефективно.

Ще одним із критеріїв, за якими здійснюють класифікацію моделей примусового виконання рішень юрисдикційних органів, є місце органів та осіб, які здійснюють примусове виконання, в системі правосуддя. Так, вирізняють судову модель, яка передбачає роботу судових виконавців як посадових осіб у судах, або коли функції примусового виконавця покладено на суди (Німеччина, Данія, Ізраїль, Іспанія, Кіпр) та модель роботи в системі органів виконавчої влади, як правило, органів юстиції (США, Словенія, Туреччина, Хорватія, Фінляндія, Швеція, більшість пострадянських країн).

С. О. Якимчук, критикуючи такий спосіб розмежування, зазначає [17], що існують такі децентралізовані моделі примусового виконання рішень, за яких різні органи, до повноважень яких належить примусове виконання, входять до складу різних гілок влади – виконавчої та судової і пропонує називати публічно-правова судова, публічно-правова несудова і публічно-правова змішана моделі примусового виконання рішень.

В Україні примусове виконання судових рішень і рішень інших органів покладається на органи державної виконавчої служби та приватних виконавців. Систему органів примусового виконання рішень становлять Міністерство юстиції України та органи державної виконавчої служби, утворені Міністерством юстиції України в установленому законодавством порядку, а державне регулювання діяльності приватного виконавця також здійснюється Міністерством юстиції України.

Тобто, за цим критерієм, модель системи примусового виконання рішень в Україні належить до тих, що працюють в системі органів виконавчої гілки влади. Або, за С. О. Якимчук – публічно-правова несудова модель примусового виконання рішень.

Ще одним критерієм може бути наявність спеціалізованих судів для вирішення питань, пов'язаних з примусовим виконанням рішень юрисдикційних органів. У деяких країнах, таких як США та Великобританія, існують спеціалізовані суди для вирішення питань, пов'язаних з примусовим виконанням

рішень. Це дозволяє забезпечити більш швидкий та ефективний процес виконання рішень. У країнах, де такі суди існують, процес виконання рішень зазвичай проходить більш успішно, з меншою кількістю затримок та більшою впевненістю в результаті.

Важливим критерієм для характеристики системи примусового виконання рішень є те, вжиття яких саме заходів примусового виконання вона передбачає. С. В. Васильєв зазначає, що для кожної країни характерна своя модель виконавчого провадження, якій властиві свої спеціальні заходи, які дозволяють гарантовано здійснювати примусове виконання та поділяє їх на чотири типи: заходи, пов'язані з особою боржника; заходи, що мають схожість із кримінально-процесуальними; застосування законодавства про неповагу до суду; позасудові заходи [15].

До заходів, пов'язаних з особою боржника, С. В. Васильєв відносить такі, як: позбавлення боржника водійських прав або обмеження в отриманні чи оновленні посвідчення водія, позбавлення прав на полювання та рибальство чи здійснення інших видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, права здійснювати діяльність оцінювача, медіатора, нотаріуса тощо, обмеження у праві користування платіжною картою, припинення права здійснювати внески до статутного капіталу юридичних осіб, учасником яких є боржник. Також до заходів, пов'язаних з особою боржника, науковець відносить заходи тюремного ув'язнення або арешт боржника.

До заходів, що мають схожість із кримінально-процесуальними, на думку С. В. Васильєва, належать такі як заборона виїзду за кордон, здійснення обшуку у боржника або третіх осіб, у яких може знаходитися майно боржника, вчинення слідчих дій для виявлення фінансових засобів боржника.

Застосування законодавства про відповідальність за неповагу до суду поширене, наприклад, в Ізраїлі, де суд може зобов'язати боржника щодня виплачувати грошову суму як штраф, доки боржник не погодиться з судовим приписом. Умисне невиконання наказу вважається неповагою до суду і в Південно-Африканській республіці, де за таке порушення передбачене ув'язнення.

До позасудових заходів С. В. Васильєв відносить, наприклад, право стягувача звернутися до агентства кредитних відомостей, що поширено в Сполучених штатах Америки, оскільки це значною мірою впливає на можливості боржника в країні з розвинутою кредитною системою. Щомісячний доступ органів опіки та піклування до інформації про нові банківські рахунки боржника є способом змусити такого боржника виконати свій обов'язок з утримання власних дітей.

На нашу думку, доцільно також характеризувати систему примусового виконання рішень шляхом визначення заходів примусового характеру, які спрямовані безпосередньо на виконання рішень, і заходів, спрямованих на спонукання боржника до виконання або до припинення протидії примусовому виконанню.

Так, до заходів, спрямованих безпосередньо на виконання рішення, що діють у вітчизняній системі примусового виконання, слід віднести такі:

- звернення стягнення на майно (майнові права);
- звернення стягнення на кошти;
- звернення стягнення на доходи;

До заходів, спрямованих на спонукання боржника до виконання або до припинення протидії виконанню рішення належать такі:

- накладення штрафу;
- ініціювання обмеження у праві виїзду за кордон;
- ініціювання оголошення приводу;
- встановлення обмеження у праві виїзду за кордон (для певних категорій рішень);
- встановлення обмеження у праві керування транспортними засобами (для певних категорій рішень);
- встановлення обмеження у праві користування зброєю (для певних категорій рішень);
- встановлення обмеження у праві полювання (для певних категорій рішень);

- ініціювання притягнення до адміністративної відповідальності;
- ініціювання притягнення до кримінальної відповідальності.

Отже, пропонуємо заходи, спрямовані на спонукання боржника до виконання або до припинення перешкоджання виконанню (спонукальні заходи), поділити на ті, що вживає виконавець самостійно, і ті, вжиття яких виконавець ініціює.

До спонукальних заходів, які вживає виконавець самостійно, належить лише накладення штрафу, який застосовується у виконавчих провадженнях з виконання рішень, що зобов'язують боржника вчинити певні дії та рішень про поновлення на роботі, згідно зі ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження». Тобто вказана норма не застосовується до боржників у виконавчих провадженнях майнового характеру [11].

Встановлення обмеження у праві виїзду за кордон, праві керування транспортними засобами, праві користування зброєю та праві полювання застосовується тільки державними виконавцями, лише у виконавчих провадженнях про стягнення аліментів і тільки за наявності заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за кілька місяців, що передбачено ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження». Отже, і такі спонукальні заходи не можуть бути застосовані при виконанні рішень майнового характеру [11].

Під час виконання рішень про стягнення коштів зі спонукальних заходів виконавцем можуть бути застосовані лише ініціювання притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності, які, в більшості випадків, не мають жодних наслідків для боржника.

У світовій практиці існує низка заходів примусового виконання, таких як: заборона на виїзд з країни, арешт майна, вилучення майна, встановлення штрафів, адміністративних санкцій та ін. Важливо, щоб система примусового виконання передбачала не лише ефективні, але й пропорційні та справедливі заходи. Наприклад, у багатьох країнах є спеціальні агенції, які займаються виконанням рішень та забезпечують проведення всіх необхідних заходів примусового

виконання. Водночас, виконання рішень за допомогою виконавців може бути часом довгим та складним процесом, що може відлякувати людей від захисту своїх прав. У світі також існують нові підходи до примусового виконання, такі як використання технологій блокчейн та штучного інтелекту для прискорення процесу виконання рішень та забезпечення більшої прозорості.

Т. І. Войтович розглядає проблеми примусового виконання рішень в контексті реформування судової влади в Україні та визначає основні перспективи розвитку системи примусового виконання рішень судів в Україні, зокрема, створення національної електронної платформи для виконання судових рішень. Проблеми системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів в Україні пов'язані з низьким рівнем ефективності і забезпечення права громадян на захист, що порушує конституційні принципи правосуддя. Щоб зменшити ці проблеми, Т. І. Войтович пропонує реформування системи примусового виконання рішень в контексті реформування судової влади в Україні [22].

Ю. С. Головань зазначає, що проблема ефективності системи примусового виконання рішень судів в Україні пов'язана зі складним бюрократичним процесом і недостатнім контролем з боку відповідних органів влади [23].

Складність бюрократичного процесу та недостатній контроль з боку відповідних органів влади справді можуть стати перешкодою для ефективного виконання рішень суду в Україні. Проте, у світі також існують подібні проблеми, і їх вирішення може бути корисним для вдосконалення української системи примусового виконання рішень. Наприклад, в багатьох країнах світу, зокрема в Європі, існує низка різних спеціалізованих органів примусового виконання рішень, що дозволяє покращити ефективність виконання рішень та зменшити бюрократичні процедури. Також в світі використовуються різні електронні технології для прискорення процесу виконання рішень та забезпечення більшої прозорості та контролю.

Для покращення контролю з боку відповідних органів влади, в світі також використовуються різні механізми моніторингу та оцінки ефективності систем

примусового виконання рішень. Наприклад, в Європейському Союзі діє Європейський портал юстиції, який містить інформацію про системи примусового виконання рішень у країнах-членах та надає можливість порівняння їх ефективності.

Отже, відповідно до світових тенденцій, для покращення ефективності системи примусового виконання рішень в Україні можна розглянути запровадження спеціалізованих органів примусового виконання, використання сучасних електронних технологій та розробку механізмів моніторингу та оцінки їх ефективності.

Розв'язання проблем системи примусового виконання рішень судів в Україні потребує комплексного підходу, включаючи зміну законодавчої бази, удосконалення процедур та збільшення контролю з боку відповідних органів влади.

Ю. В. Гетьман звертає увагу на проблематику, пов'язану з недостатньою ефективністю та високою затримкою у виконанні судових рішень, а також недостатню контрольованість дій виконавчих органів. Він робить пропозиції щодо розвитку системи примусового виконання рішень, зокрема, створення додаткових можливостей для швидкого та ефективного виконання рішень суду, які б не були обмежені недостатньою кількістю виконавчих органів. Також наголошує на необхідності забезпечення гарантій прав громадян під час примусового виконання рішень суду, в тому числі, щодо виконання рішень, які стосуються права на житло [24].

Основною перспективою розвитку системи примусового виконання рішень судів в Україні є створення національної електронної платформи для виконання судових рішень. Це дозволить забезпечити ефективність і прозорість системи примусового виконання рішень судів, а також зменшити корупційні прояви в цій сфері. Законодавцві пропонуємо звернути увагу на ці проблеми і вжити кроків для поліпшення системи примусового виконання рішень в Україні [22]. Важливо, щоб така платформа забезпечувала ефективність та прозорість системи

примусового виконання рішень судів, зменшувала корупційні прояви в цій сфері та забезпечувала гарантії прав громадян на захист їхніх прав.

1.2. Передумови запровадження інституту приватного виконавця

Інститут примусового виконання має глибоке коріння у своєму виникненні та розвитку.

Одним з перших документів, у якому згадується про існування особи, яка здійснює примусове стягнення боргу з боржника, є «Руська Правда» Ярослава Мудрого. Зокрема, в ній закріплено обов'язок стягувача стягнути борг з боржника, а якщо боржник не виконував свій обов'язок, то він сам притягувався до матеріальної відповідальності [50].

«Руська Правда» також містить підстави та порядок діяльності осіб, які здійснюють стягнення боргів. Тобто, особа, яка стягує борг, виконує рішення князя, не перебуває на службі у князя, а отже, не має статусу посадової особи. Особа, яка примусово стягує борг з боржника, називається «збирачем». Трохи пізніше назву «збирач» змінено на «судовий виконавець», що зумовлено розширенням прав останнього та визначенням його як особи, яка виконує судові рішення. Однак, поряд із судовими виконавцями існують і «чолобитники» тощо. За княжих часів поступово зникають посадники і прохачі, натомість, посада судового виконавця стає офіційною і законодавчо закріпленою.

Так, у договорі Великого Новгороду з Великим князем Ярославом Ярославовичем 1270 р. такі особи називаються приставами і наділяються відповідними повноваженнями щодо вжиття заходів для виконання судових рішень.

У результаті аналізу нормативного регулювання статусу виконавців княжих часів (або так званих «примусових виконавців») можна зробити висновок, що це особи, яким державою делеговано повноваження щодо примусового виконання судових рішень, але, фактично, ні писаним правом, ні звичаєвим правом чітко не визначено правовий статус цих осіб та обсяг делегованих їм повноважень.

Водночас, розвиток приватного права в княжу добу призводить до формування у свідомості населення обов'язку сплачувати податки чи інші фінансові зобов'язання перед казною, тоді як відстоювання своїх прав не

виражене і нівелюється. X-XVII ст.ст. можна назвати періодом княжої доби розвитку інституту недержавних виконавців. Цей період характеризується такими особливостями:

- відсутність єдиного підходу до назв осіб, які виконують судові рішення, зокрема: «пристав», «судовий виконавець», «ябедник», «прохач»;
- делегування частини повноважень щодо виконання судових рішень;
- обираються з числа простих громадян суддями, старостами, а не князями;
- виконують лише судові рішення;
- не мають права застосовувати примус під час виконання своїх обов'язків;
- підлягають контролю з боку судді.

Виконавець залишався основною посадовою особою в системі органів примусового виконання рішень і в наступні історичні періоди, коли змінюється суспільно-політичний устрій, реформується судова система тощо. Протягом усього періоду існування княжої доби в різних князівських землях обов'язки з виконання судових рішень виконують князівські тіуни, вірники, мечники та отроки. Однак, кожен з цих суб'єктів здійснює свої повноваження лише у сфері виконання судового рішення, тоді як виконання рішень інших юрисдикційних органів не входить до їхньої компетенції.

У пам'ятці права XII–XIII ст., Саксонському зеркалі, передбачено, що виконавець повинен володіти трьома діалектами, але не менше половини діалекту з його власної землі. Судового виконавця обирають мирові судді або сільські голови (ст. 45). Після затвердження кандидатури судового виконавця він складає присягу на вірність королю як вільна людина. Приведення до присяги судового виконавця виглядає так. Суддя садить його на подушку біля себе і дає йому святу реліквію. Після цього судовий виконавець вважається таким, що має право виконувати свої обов'язки відповідно до закону. До повноважень судового пристава належать: арешт, накладення стягнення на особу або її майно за законом, якщо про це є рішення суду. Слід зазначити, що якщо судовий виконавець

порушує закон, йому загрожує смертна кара і позбавлення майна. Винагороду судовий виконавець отримує за рахунок боржників (ст. 56) [36]. За положеннями Саксонського зеркала виконавець офіційно не перебуває на державній службі у герцога, але обов'язок скласти присягу дозволяє говорити про здійснення делегованих герцогом повноважень щодо виконання судових рішень; виконавець не отримує зарплату з герцогської скарбниці, а – винагороду за свою роботу шляхом стягнення суми з боржника; виконавець підлягає відповідальності за невиконання або неналежне виконання покладених на нього обов'язків. У Саксонському зерцалі містяться норми, якими заборонено виконавцю застосовувати силу або зброю проти осіб, зазначених у судовому рішенні. Хоча виконавців обирали еліта та судді, посада виконавця не була державною посадою, а статус виконавця не прирівнювався до статусу державного службовця. Відповідно, виконавець не мав права застосовувати заходи примусу.

Наступний еволюційний етап у становленні інституту виконавця настає завдяки нормам Магдебурзького права. Зокрема, відбувається підпорядкування українських земель Великому князівству Литовському та подальше приєднання до Речі Посполитої. Магдебурзьке право передбачає регулювання повноважень виконавця, який обирається суддею з числа вільних громадян і має повноваження брати під варту, заарештовувати та накладати заборони на будь-яку особу та її майно на підставі закону, якщо він був уповноважений на це рішенням суду [59, с. 247].

У Першому Литовському статуті 1529 р. зазначено, що судові рішення виконуються особами, які служать при воєводах або старостах. Однак до їхніх послуг вдаються тоді, коли скоєно тяжкий злочин або коли пан, до якого належить злочинець, не може особисто виконати рішення суду [60].

З кінця XIV ст. до першої половини XVII ст. в Україні існує два способи виконання судових рішень. Відповідно до першого, виконавцями є посадові особи, які входять до складу судової влади і безпосередньо виконують судові рішення. Другий спосіб виконання рішень – делегування відповідних повноважень землевласникам, тобто панам, що зменшує кількість безпосередніх посадових осіб

у державному секторі та вимагає постійної системи контролю за виконанням судових рішень [28, с. 27].

Після загарбання більшості українських земель московським царством, на цій території діє Судебник Івана III 1497 р., згідно з яким судові рішення виконуються судовими приставами, виконавцями, а іноді й самими стягувачами [61, с. 94]. Розмежовано завдання пристава і стягувача, з розумінням того, що пристав лише виконує судові рішення, тоді як борг може бути стягнутий не на підставі судового рішення, а в силу фактичного існування боргу.

Наступним нормативно-правовим актом, яким деталізовано завдання, функції та порядок діяльності судових виконавців, було Соборне уложення 1649 р. Цей акт вперше називає цих осіб не приставами, а судовими виконавцями. Актом визначено, що пристави – це агенти воєвод, які від імені воєводи моуть вилучати запаси зерна і фуражу та продавати їх за низькими цінами особам, які звернулися до воєводи з відповідним проханням. Судові виконавці зобов'язані вручити рішення суду відповідній особі протягом трьох днів. Якщо вони цього не роблять, то їх карають батогами, а потім передають справу іншому виконавцю [62, с. 117]. При цьому пристав отримує право застосовувати силу для виконання наказу воєводи, а також отримувати фізичну допомогу від стрільців, пушкарів та оборонців. Варто зазначити, що пристав стає суб'єктом примусового виконання рішень губернаторів.

У Георгіївському трактаті 1783 р. виконавці називаються фіксери, зокрема були уповноважені стягувати земельні податки. Виконавцями є родичі або близькі до князя особи.

З другої половини XVIII ст. виконання судових рішень покладається на судового пристава, який звертає стягнення на майно за місцем виконання в присутності не менше трьох дворян, запрошених особою, на користь якої виконується рішення [63, с. 142–143].

У період абсолютизму в російській імперії Статутом цивільного судочинства 1864 р. надано судовим приставам особливий статус посадових осіб для примусового виконання судових рішень, які створюються при касаційних

департаментів Сенату, судових палатах і окружних судах, а також при мирових суддях та їх з'їздах [64, с. 9]. Діяльність судового пристава характеризується незалежністю, коли суд або прокуратура не можуть ініціювати контроль за виконавчим провадженням [28].

Тобто, з кінця XVIII ст. виконавці стають суб'єктами виконавчого провадження, отримують офіційний статус, що сприяє визначенню обсягу їхніх прав та обов'язків, набувають незалежності та самостійності у виконанні покладених на них завдань і функцій.

Водночас слід зазначити, що у XVIII-XIX ст.ст. на Правобережній Україні суб'єктом примусового виконання судових рішень є поліція як суб'єкт, наділений публічно-владними повноваженнями, тоді як на Лівобережній Україні ці функції покладено на судових приставів – допоміжний орган при суді.

Система примусового виконання рішень на території нинішньої України набуває сучасних рис зі судовою реформою 1864 р. У Статуті цивільного судочинства розділено кримінальний і цивільний процес. Відтоді відбувається інституційне розділення примусового виконання судових рішень у цивільних справах і виконання вироків. Важливим елементом стає створення нових судових органів [65]. Так створено єдину систему органів примусового виконання судових рішень. Обов'язками судового виконавця стає вручення судових документів, повісток та виконання судових рішень у кримінальному та цивільному судочинстві. Судові пристави підпорядковуються суду у здійсненні кур'єрських і поліцейських функцій, однак у питаннях виконання рішень перебувають у правовідносинах лише зі сторонами провадження. Роль суду полягає у розв'язанні спорів. Так виникає принцип незалежності виконавця від суду і виконавці, фактично, за положеннями Статуту перетворюються на позасудовий інститут.

Після судової реформи Олександра II у 1864 р. створено загальні суди та мирові суди. Судові пристави функціонують при судах різних рівнів, виконуючи не лише завдання примусового виконання судових рішень, а й інші повноваження: вручення повісток і судових документів учасникам процесу, а також вчинення всіх дій, необхідних для примусового виконання судових рішень. У разі необхідності

судові виконавці можуть користуватися допомогою поліції. Судові виконавці об'єднані в самоврядні корпорації за принципом округів судових палат, несуть солідарну відповідальність за шкоду, заподіяну неправомірними діями їхніх членів, і підлягають дисциплінарній відповідальності. При вступі на посаду судовий виконавець повинен дати заставу. Судові виконавці отримують заробітну плату, а їхні дії додатково оплачуються тими, для кого вони виконуються [66].

Наступний період, на нашу думку, можна назвати імперським (XVII–XIX ст.ст.), який характеризується такими особливостями:

- 1) повністю ліквідується роль і функція недержавних виконавців;
- 2) створюються офіційні посади судових виконавців, тобто осіб, які перебувають на державній службі, і такі виконавці поділяються на групи: судові виконавці – які виконують тільки судові рішення; судові виконавці, які виконують рішення імператора; недержавні виконавці – які мають допоміжну, другорядну функцію.

XIX–XX ст.ст. є переломними для інституту державних і недержавних виконавців, періодом розбалансування системи виконання судових рішень та інших органів влади. Судові виконавці призначаються народними комісаріатами через крайові та обласні ради депутатів трудящих, а пізніше – Міністерством юстиції союзної або автономної республіки. Простежується єдиний вектор їхньої орієнтації виключно на виконання судових рішень. Також на законодавчому рівні не визначено ні вимог до кандидатури судового працівника, ні порядку його державної (недержавної) діяльності. Також відсутній законодавчий поділ суддів на державних і недержавних.

За часів відновлення української державності 1917–1920 р.р. зроблено певні спроби реформування судової системи, але вони майже не стосувалися інституту примусового виконання рішень. На території України продовжують діяти нормативно-правові акти та інституції, створені за часів імперії, а всі, хто перебуває на державній службі, залишаються на своїй посаді [46]. Єдина зміна полягає у тому, що за гетьмана Павла Скоропадського судовим приставам повернено історичну назву – возний.

Згодом московською окупаційною владою, так званою «постановою народного секретаріату», скасовано всі існуючі судові установи на території України, зокрема й інститут судових приставів. Установленим російськими окупантами маріонетковим «урядом» – РНК УРСР визначено нові порядки, згідно з якими, судові виконавці вибираються «радами народних судів» (міста або повіту) за представленням завідувачів відділів юстиції при відповідних радах робітничих, селянських і червоноармійських депутатів.

Особливо активно інститут примусового виконання починає розвиватися після здобуття Україною незалежності, в сучасний період. Розвиток суспільної думки, консолідація судової влади та визначення правил судочинства сприяють вирішенню питання про те, як створити систему примусового виконання судових рішень, яка б реалізовувала конституційні принципи та забезпечувала захист прав і свобод громадян.

На думку М. Марченка, наприкінці ХХ ст. процес побудови демократичної, правової держави потребує проведення організаційно-правових, структурних та інших заходів для функціонування усіх державних інститутів відповідно до сучасних умов. Саме тому в системі Міністерства юстиції України створено орган примусового виконання рішень – державну виконавчу службу з відповідними управлінськими та процесуальними повноваженнями. Законом України «Про державну виконавчу службу» від 24.03.1998 р. № 202/98-ВР (Закон втратив чинність 05.10.2016 р. на підставі Закону від 02.06.2016 р. № 1403-VIII) вирішено питання про створення відносно самостійної в структурі органів виконавчої влади служби примусового виконання рішень, визначено завдання, правовий статус та соціальний захист працівників державної виконавчої служби тощо.[28]

Наприкінці 2014 – на початку 2015 р. розпочато новий етап судової реформи, який торкається і Державної виконавчої служби. Служба була створена на основі згаданого вище Закону «Про державну виконавчу службу». Це передбачено коаліційною угодою, проєкт якої підписано у листопаді 2014 р. Одним з перших кроків цієї реформи є ліквідація Державної виконавчої служби України відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. №

17 «Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади в системі юстиції». Документом ліквідовано Державну виконавчу службу та передано її у підпорядкування Міністерству юстиції. Службу ліквідовано, а на Міністерство юстиції покладено завдання і функції з реалізації державної політики у сфері примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб). Тобто, Міністерство юстиції є правонаступником Державної виконавчої служби.

Д. В. Смотричем досліджено систему примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів в Україні в адміністративних справах. Науковцем розглянуто процесуально-правові засади виконання судових рішень в адміністративних справах, а також розглянуто питання процесуальної компетенції, процесуальних строків, взаємодії сторін у виконавчому провадженні, оскарження діянь виконавчого органу, виконання рішень зі зміною грошових зобов'язань та інших проблемних питань [17].

Автор відзначає, що українська система примусового виконання рішень потребує реформування та вдосконалення, зокрема в адміністративних справах. Пропонується запровадження нових процесуальних механізмів, таких як електронне виконавче провадження та взаємодія виконавчого органу з банками для швидшого та ефективнішого виконання рішень. Також відзначається потреба у зміні законодавства щодо визначення процесуальних строків та компетенції виконавчих органів, що дозволить уникнути затримок у виконанні рішень та збільшити довіру до системи примусового виконання.

Розглянемо декілька моделей реформування Державної виконавчої служби (ДВС), розроблених сучасною правовою наукою протягом останнього десятиліття.

І. Перша модель реформування ДВС передбачає створення урядового органу у складі Міністерства юстиції України, який би об'єднав Державну виконавчу службу та Судову адміністрацію України, як можливий варіант розвитку Державної виконавчої служби. Ця концепція могла би бути реалізована в ході судової реформи шляхом створення урядового органу в складі Міністерства юстиції України, який би охоплював дві взаємопов'язані сфери – організацію діяльності судів та виконання судових рішень. Цей урядовий орган мав би

складатися з двох структурних підрозділів, наприклад, Судової адміністрації України та Департаменту державної виконавчої служби, з чітко визначеною вертикаллю підпорядкування. Метою такої моделі є врегулювання взаємодії Державної судової адміністрації України та Державної виконавчої служби, починаючи з організаційного забезпечення діяльності загальних судів, інших органів та установ судової системи, участі у створенні судів у межах своїх повноважень, можливості вдосконалення організаційного забезпечення їх діяльності тощо, що є завданням Державної судової адміністрації України, а також примусового виконання судових рішень, ухвалених цими судами.

Аргументи на користь такої моделі впорядкування виконавчого провадження пов'язані з тим, що вона зробила би процес виконання рішень максимально ефективним, через гармонізацію таких процесів, як організація роботи судів, робота виконавчої служби, практика виконавчого провадження тощо. Результат такої взаємодії – побудова судової та виконавчої системи, здатної ефективно вирішувати питання, пов'язані із захистом і відновленням порушених прав, прав та інтересів громадян і юридичних осіб. Крім того, активізація взаємодії між судовою системою та державною виконавчою службою забезпечить судовий захист працівника державної виконавчої служби [67, с. 36–38].

II. Другою можливою моделлю (концепцією) розвитку державної виконавчої служби, яку частково покладено в основу реформи виконавчої системи, є передача виконання судових рішень приватним виконавцям.

Суть цієї концепції полягає у створенні спільноти або громадської організації (асоціації), яка об'єднує приватних виконавців і має представництво в регіонах України. До складу цієї організації входять кваліфікаційна та дисциплінарна комісії, а також низка інших допоміжних та консультативно-дорадчих органів, завданням яких є визначення рівня професіоналізму тих, хто буде виконувати рішення судів та інших органів (посадових осіб).

Прихильники цієї концепції вважають, що ці комісії визначають кваліфікаційні вимоги до посад державних службовців та їх чисельність; здійснюють добір, формування та зарахування до резерву на заміщення вакантних

посад; допускають або відмовляють особам у допуску до кваліфікаційного іспиту; проводять кваліфікаційний іспит; вирішують питання про дисциплінарну відповідальність виконавців; здійснюють методичне керівництво діяльністю виконавців; здійснюють контроль за дотриманням законодавства про виконавче провадження. Така модель є ефективною в країнах зі стабільною демократією, де інститути, що надають юридичні послуги (нотаріуси, адвокати, приватні детективи, приватні охоронці, приватні виконавці) добре розвинені, мають прозору структуру, є незалежними, а, з іншого боку, мають високий рівень підзвітності перед суспільством і підлягають громадському контролю.

III. Більш прийнятною для України є третя модель розвитку виконавчої служби, яка полягає у створенні інституту приватних виконавців паралельно з державною виконавчою службою. Положення цієї концепції також передбачають надання стягувачу права самостійно визначати орган примусового виконання рішення – державний чи приватний – який буде здійснювати дії з примусового виконання судового рішення. Водночас, структура та повноваження державної виконавчої служби та системи приватних виконавців відповідно до цієї концепції мають ґрунтуватися на принципах рівності та послідовності. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Державної виконавчої служби здійснюється за рахунок виконавчого збору та державного бюджету. Однак, згідно з цією концепцією, фінансування Державної виконавчої служби з державного бюджету є значно меншим.

Деякі революційні реформи в структурі та діяльності ДВС відбулися до 2016 р. У зв'язку з цим Кабінетом Міністрів України Постановою від 21.01.2015 р. № 17 «Питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» ліквідовано Державну виконавчу службу та покладено на Міністерство юстиції завдання і функції з реалізації державної політики у сфері примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) [34]. Основний мотив такого рішення – необхідність оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері юстиції, потреба раціоналізації використання бюджетних ресурсів шляхом скорочення чисельності працівників державних органів на 20%.

Однак це не означає, що інститут примусового виконання рішень судів та інших органів публічної адміністрації слід скасовувати як такий, а що він потребує реформування, яке, з урахуванням останніх тенденцій запровадження європейської практики розмежування різних видів послуг (адміністративних і приватних), має призвести до створення, поряд з державними виконавцями, інституту приватних виконавців як допоміжного (альтернативного) інституту надання публічних і приватних послуг з примусового виконання рішень. І в цьому контексті не важливо, як називатиметься орган, що надаватиме публічні послуги у цій сфері, чи це буде ДВС як окрема служба в системі органів Міністерства юстиції України, чи це буде департамент (управління) примусового виконання рішень у цьому Міністерстві, головне – ефективне виконання завдань, покладених на цей орган (службу) державою та суспільством.

У дисертації М. Б. Майки «Виконання ухвал суду у цивільному процесі» автором досліджено виконання судових ухвал у цивільному процесі в Україні. Результати дослідження показують, що виконання судових рішень є важливою складовою правосуддя і відіграє важливу роль у забезпеченні прав людини на справедливий суд [18]. Автором встановлено, що однією з основних проблем виконавчого провадження є недостатня ефективність виконавчої служби, яка здійснює виконання рішень суду. Також М. Б. Майкою зазначено, що недостатня регулятивна база щодо виконання судових рішень, а також недостатня координація між різними суб'єктами, які залучаються до виконання рішень, також становлять проблему.

А. В. П'ятницький розглядає передумови запровадження інституту приватного виконавця в Україні у контексті проблеми виконання судових рішень. Зокрема, автор зазначає, що існування недостатньої ефективності системи виконання судових рішень є результатом низької довіри громадян до судової влади та загальної неповаги до права, правового нігілізму. Це, у свою чергу, негативно впливає на розвиток демократії та економіки країни. Однією з передумов запровадження інституту приватного виконавця є також відсутність в Україні інституту приватного виконавця, який давно функціонує в більшості

європейських країн. Цей інститут забезпечує більш ефективно виконання судових рішень та раціональний розподіл завдань між державним та приватним сектором [19].

Автор зазначає, що запровадження інституту приватного виконавця в Україні потребує розробки та узгодження правової бази, яка визначає статус та компетенцію приватних виконавців, механізми їх взаємодії з державними органами виконавчої влади та процедури їх діяльності. Також важливо передбачити заходи, що забезпечать надійний захист прав та інтересів громадян від можливих негативних наслідків діяльності приватних виконавців. Автором дослідження підкреслено, що перед запровадженням інституту приватного виконавця в Україні треба було попередньо здійснити необхідні реформи в системі виконання судових рішень, прийнявши належну правову базу та запровадивши механізми контролю за їх діяльністю. Погоджуємося з тим, що запровадження інституту приватного виконавця сприятиме збільшенню ефективності виконання судових рішень, а також зростанню довіри громадян до судової влади та поваги до права. Однак, цей процес має бути здійснений ретельно та з урахуванням можливих ризиків і негативних наслідків.

М. Б. Майка зазначає, що інститут приватного виконавця запроваджено в Україні з метою поліпшення системи виконання судових рішень. Передумовами для його запровадження є низький рівень ефективності та якості виконання судових рішень, відсутність чіткого правового регулювання механізму примусового виконання рішень та відсутність конкуренції серед виконавчих служб. Україною здійснено реформу виконавчої влади, що передбачає запровадження інституту приватного виконавця. Це зменшує труднощі, пов'язані з виконанням судових рішень, і збільшує ефективність цього процесу [18].

Важливо зазначити, що запровадження інституту приватних виконавців не є універсальним рішенням для всіх країн. При впровадженні необхідно враховувати особливості держави та системи правосуддя, а також забезпечити ефективний контроль за діяльністю приватних виконавців.

Однією з передумов запровадження інституту приватного виконавця в Україні є недостатня ефективність системи примусового виконання судових рішень. Як зазначає Л. В. Крупнова, в Україні існує проблема з виконанням судових рішень, яка постійно ставить під загрозу права та інтереси громадян та бізнесу. Водночас, існування недостатньої ефективності системи виконання судових рішень є причиною низької довіри громадян до судової влади та загального неповаги до права [20].

С. О. Якимчук пише, що система примусового виконання рішень, яка діяла до 2016 р. не була ефективною, що підтверджується статистичною інформацією [21]. Згідно зі статистичними даними [25], у 2015 р. підлягало виконанню понад 5,5 млн виконавчих документів, з яких фактично виконано у повному обсязі лише 1 млн. Загалом стягнуто 15,5 млрд з 565,3 млрд гривень. У 2016 р. ситуація стала ще гіршою – підлягало менше 5,3 млн виконавчих документів, з яких фактично виконано у повному обсязі лише 0,9 млн документів. А з 695 млрд гривень, що загалом підлягали стягненню, стягнуто лише 14,4 млрд. Такий стан системи примусового виконання рішень вимагав підвищення ефективності, адже низький рівень ефективності реального поновлення прав осіб негативно впливає на економічний розвиток держави. Незважаючи на різні зміни в останні роки процесуального законодавства, законодавства про державну виконавчу службу та виконавче провадження, пошук потрібної моделі примусового виконання судових рішень необхідний для здійснення справедливого судочинства в Україні [26]. А. М. Авторгов також стверджує, що інститут приватних виконавців треба було вводити ще 10–15 років тому, а не чекати, доки ситуація стане критичною [27].

У Резолюції «Виконання рішень Європейського Суду з прав людини» від 26.01.2011 № 1787 (2011) Парламентською асамблеєю Ради Європи зі серйозним занепокоєнням зазначено, що в Україні продовжують існувати основні системні недоліки, які викликають велику кількість випадків порушення Конвенції, що

повторюються, і які серйозно підривають верховенство права. Ці проблеми пов'язані, зокрема, з хронічним невиконанням рішень національних судів [29].

Конституційний Суд України також зазначає, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, законодавчо визначений комплекс дій, спрямованих на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави. Невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом [31].

На початку 2015 р. Україною підписано Меморандум з Міжнародним валютним фондом, згідно з яким прийнято зобов'язання до кінця серпня 2015 р. змінити положення Цивільного процесуального кодексу від 18.03.2004 р. № 1618-IV (далі – ЦПК України) щодо накладення арешту на банківські рахунки, до кінця вересня 2015 р. прийняти Закон, що запровадить професію приватного агента примусового виконання з метою підвищення ефективності виконавчого провадження. Законом має бути визначено очікувану юрисдикцію цієї нової професії, професійні стандарти, механізми нагляду та дисциплінарні механізми, структуру оплати і доступ осіб цієї професії до реєстрів та документації відповідно до стандартів, встановлених Радою Європи [33].

Відповідно до Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 р.р., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015, констатовано наявність істотних проблем у системі виконання судових рішень, зокрема: гранично низька частка фактичного виконання судових рішень; відсутність ефективної системи мотивації державних виконавців; системні недоліки у взаємодії державних виконавців з іншими державними та недержавними установами [32]. Відповідно до вказаної Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 р.р., реорганізація системи виконання судових рішень та підвищення ефективності виконавчого провадження передбачає:

- 1) створення єдиного механізму функціонування системи органів примусового виконання рішень;

2) забезпечення рівних умов конкуренції між державними та приватними виконавцями.

Постановою Національного банку України від 18.06.2015 р. № 391 схвалено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 р. Документом передбачена необхідність урегулювання функціонування колекторських компаній, забезпечення розвитку інструментів нормалізації платіжної дисципліни за проблемними активами, а також запровадження та забезпечення розбудови інституту приватних виконавців, у тому числі забезпечення релевантних змін в законодавстві [35].

Чимало вітчизняних науковців, досліджуючи питання доцільності запровадження в Україні інституту приватного виконання, ставить перед собою питання, чи це призведе до підвищення рівня ефективності системи примусового виконання. На нашу думку, варто фокусуватися на питанні, чи є запровадження інституту приватного виконання правильним. Тобто враховувати не один, а два фактори. Для сучасного українського демократичного суспільства не є прийнятним реформування системи заради підвищення її ефективності без урахування меж існуючих прав і свобод людини і громадянина. Тобто є неприпустимим підвищення ефективності системи примусового виконання ціною згортання демократичних інституцій. Саме цей фактор не враховано у роботах, автори яких роблять висновок про необхідність цілковитого підпорядкування функцій виконання представникам судової гілки влади та про необхідність запровадження деяких інших елементів, властивих більшою мірою поліцейським державам. Тобто, правильним, вважаємо, є таке реформування системи примусового виконання, внаслідок якого суттєво зросте як її ефективність, так і дотримання прав і свобод учасників виконавчого провадження.

У своїй праці “Law Enforcement, Malfeasance, and Compensation of Enforcers” лауреати Нобелівської премії Джордж Стіглер та Гарі Бекер, досліджуючи ефективність апарату державного примусу з позиції ринку, роблять висновок про беззаперечно вищу ефективність саме приватної моделі, порівняно з державною. І

їх основним аргументом є те, що в основу державної системи примусового виконання покладена хибна система мотивації [37].

Слід зазначити, що значні реформаторські кроки щодо вдосконалення організаційно-правових засад примусового виконання судових рішень та рішень органів публічної адміністрації відбулися з прийняттям Закону України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень органів» (Закон України № 1403) [12], яким визначено правила організації та діяльності з примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями. Іншими словами, прийняттям цього закону поставлено крапку в дискусії, яка тривала досить довго, щодо необхідності запровадження інституту приватних виконавців паралельно з діяльністю державних виконавців.

Попри поширене помилкове судження, приватна модель примусового виконання не є цілком приватною за своєю суттю. Суб'єкти, які здійснюють примусове виконання рішень юрисдикційних органів при приватній системі, виконують одну з місій держави, отримують свої повноваження від держави в особі органів юстиції, діють від імені держави, в порядку та у спосіб, визначені державою. Держава регулює їх компетенцію, процедури діяльності, розмір тарифів (винагороди, що стягується за їх роботу), здійснює перевірки їх діяльності, притягає до відповідальності та припиняє право на здійснення своєї професійної діяльності. Єдине, що відрізняє приватну систему від державної, – це те, що при приватній системі держава позбувається необхідності організовувати операційний менеджмент суб'єктів виконання і, відповідно, фінансувати його, натомість, надає законний механізм отримувати дохід для покриття таких витрат. Як наслідок, операційне управління здійснюється ефективніше, а в суб'єкта виконання виникає зацікавленість якісніше виконувати свою роботу.

Зазначимо, що при переході від державної до приватної системи виконання держава не тільки позбувається необхідності нести витрати на утримання системи, але й втрачає кошти, які могла би отримати, проте які отримують приватні

суб'єкти як оплату за свою роботу. Так, приватні виконавці формують свій дохід зі стягнутої основної винагороди, що могла би бути стягнута на користь держави як виконавчий збір у разі виконання рішення державними виконавцями. Водночас, додатково необхідно зважати на те, що не всі рішення, що успішно виконуються приватними виконавцями, мають перспективу бути виконаними, якби виконувались державними органами. Для розуміння прагматичної доцільності такого переходу від державної до приватної системи проілюструємо на прикладі сум, які держава витрачає на утримання органів державної виконавчої служби та сум виконавчого збору, що ними стягується. За інформацією В. Чепурного, який посилається на відомості надані Міністерством юстиції України на запит Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, у 2017 р. видатки на утримання органів ДВС становили 1,01 млрд грн при 0,87 млрд грн стягнутих ними виконавчого збору та витрат з боржника; у 2018 р. – відповідно 1,33 та 0,88 млрд; у 2019 р. – відповідно 1,46 та 1,25 млрд грн. Наведені дані свідчать про постійне значне перевищення сум витрат, необхідних для фінансування діяльності органів державної виконавчої служби над сумами, що надходять до бюджету завдяки їх діяльності [38].

Важливим питанням при запровадженні в українську систему примусового виконання рішень нового суб'єкта – приватного виконавця стало найменування самої посади. У 2014 – 2016 р.р. у наукових колах точаться жваві дискусії щодо правильної назви нового суб'єкта. Детально це питання розглянуто в межах дослідження «Значення і відповідність назви професії приватного виконавця його правовому статусу» [39], де нами наголошено на тому, що некоректне найменування професії державного та приватного виконавця, як один із багатьох чинників, спричиняють неправильне розуміння повноважень виконавця учасниками виконавчого провадження і, як наслідок, сприяють їх деструктивній процесуальній поведінці, розглянуто існуючий досвід у просторовій та часовій площинах – закордонний та історичний досвід, наведено приклади назв професій, до повноважень яких у різні часи належали функції щодо примусового виконання рішень. Проблема невідповідності назви професії статусові виконавця

розглядалася деякими науковцями. Так, до проблемних питань сучасного етапу розвитку виконавчого провадження в Україні, на думку Р. В. Миронюка, зокрема, належить розмежування категорій «приватний виконавець» та «бізнесмен». Погоджуємося із науковцем у тому, що приватні виконавці перебувають на службі держави, яка делегувала їм певні повноваження. У європейських країнах навіть немає назви «приватний виконавець», оскільки вона вводить в оману, натомість застосовують термін «судові пристави», «присяжні виконавці», «службовці правосуддя», «офіцери юстиції» тощо [42].

Підтримуємо думку А. С. Волкова в тому, що приставка «приватний» створює уявлення про те, що виконання судового рішення – це бізнесова діяльність, що в дійсності абсолютно не так [49].

О. Б. Вербою та У. Б. Воробель висловлено пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання інституту приватних виконавців та зауважено, що використання терміну «приватний виконавець» спотворює уявлення споживачів публічних послуг виконавця щодо його процесуального статусу.

А. Л. Крупнова зазначає, що, використовуючи термін «приватний», законодавець певним чином розділяє систему примусового виконання рішень на дві складові: державну, яка сприймається як явище неефективне та корумповане, та приватну, в межах якої за гроші можна вимагати результат [40].

Проте, Законами «Про виконавче провадження» та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» запроваджено інститут саме приватних виконавців, на противагу існуючим державним виконавцям, назва яких також є наслідком логічної хиби, що було детально досліджено нами в роботі «Значення і відповідність назви професії приватного виконавця його правовому статусу» [39].

С. Я. Фурса, Є. І. Фурса наголошують на необхідності реформування системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, що включає в себе запровадження інституту приватних виконавців. Це дозволяє підвищити якість та ефективність виконання рішень судів, зменшує навантаження на державних виконавців та зменшити витрати бюджету на їх утримання [41].

Отже, запровадженню інституту приватних виконавців передували створення відповідної правової бази, розробка стандартів і процедур їх діяльності, а також забезпечення контролю з боку держави за їх діяльністю.

Запровадження нового інституту приватного виконавця зустріло не тільки схвалення професійної спільноти, але й протистояння певних елементів, яким воно було не вигідно. Частина державних виконавців негативно ставилася до делегування їхніх повноважень новим суб'єктам. Низка народних депутатів, переважно проросійських, популістично паразитувала на темі, зважаючи на те, що серед боржників чимало їхніх потенційних виборців, які не зацікавлені у підвищенні ефективності примусового стягнення. Деякі адвокати виступали проти запровадження приватних суб'єктів, побоюючись, що через відкритість і зрозумілість приватних виконавців, порівняно з органами державної виконавчої служби, знизиться попит на такий сегмент їх послуг. Навіть деякими науковцями поширювалася пропаганда проти приватних виконавців, як нових суб'єктів виконання. Наприклад, Л. О. Самілик та В. В. Розмаїта стверджують що у «Законі відсутні обмеження щодо способів, якими приватні виконавці можуть забезпечувати виконання судових рішень. Прикладом може бути негативний досвід російської федерації, де стався випадок побиття та звалтування особи приватним виконавцем» [36]. Наголошуємо, що Закон «Про виконавче провадження» не тільки визначає межі повноважень виконавців, але також є спільним і для приватних і для державних виконавців. У матеріалі, на який посилаються автори взагалі жодного разу не згадується російська федерація, можливо тому, що там ніколи приватних виконавців і не існувало.

Перші приватні виконавці, фактично, розпочали свою діяльність у серпні 2017 р. Наприкінці 2017 р. їх кількість становила 55 фахівців. Наприкінці 2018 – 163, а 2019 – понад 200 приватних виконавців. У 2020 р. співвідношення державних виконавців до приватних складає 94% до 6%, суми, що підлягали стягненню, розподілилися між державними і приватними виконавцями у співвідношенні 86% до 14%, а фактично стягнуті суми розподілилися у співвідношенні 81,7% до 18,3% [30]. За даними Агенції з питань виконання

рішень, наданими Міністерством юстиції України, за результатами 2016 р. (останній рік перед запровадженням приватних виконавців) з усіх завершених проваджень, лише 34% фактично виконані (961 659 з 2 794 406), а за підсумками 2022 р., навіть попри повномасштабну війну, з усіх завершених проваджень 54% фактично виконані (1 034 583 з 1 927 792).

Наведені факти свідчать про беззаперечну необхідність, доцільність та виправданість запровадження в Україні приватної системи примусового виконання рішень юрисдикційних органів.

Наразі державне управління приватними виконавцями здійснює Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, який забезпечує контроль за діяльністю приватних виконавців шляхом добору приватних виконавців через Кваліфікаційну комісію приватних виконавців, забезпечує ведення Єдиного реєстру приватних виконавців України, організовує діяльність Дисциплінарної комісії приватних виконавців та інші правові механізми.

Виходячи зі змісту ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження», примусове виконання судових рішень покладається на державну виконавчу службу (державних виконавців) та у випадках, передбачених законом, на приватних виконавців, правовий статус і організація діяльності яких визначається Законом № 1403-VIII.

Таким чином, в Україні створено комбіновану (змішану) систему примусового виконання рішень юрисдикційних органів, яка передбачає поєднання діяльності державної виконавчої служби та приватних виконавців.

Л. В. Козак детально аналізує структуру та організацію роботи приватних виконавців, а також їх повноваження [68]. Діяльність приватних виконавців базується на законодавстві та регулюється державним органом, що здійснює контроль за їх діяльністю. Основні завдання приватних виконавців полягають у забезпеченні виконання рішень суду та інших виконавчих документів, що містять обов'язкові до виконання рішення для громадян та юридичних осіб.

Приватні виконавці здійснюють їх діяльності на професійній основі. Для того, щоб стати приватним виконавцем, потрібно мати відповідну освіту та пройти спеціальний курс підготовки. Також важливим є дотримання правил етики у процесі роботи.

Основними перевагами приватних виконавців, на думку Л. В. Козака, є їх ефективність, здатність пристосовуватись до змін у ринкових умовах, та зменшення навантаження на державні органи виконавчої влади [68].

І. В. Колесник стверджує, що запровадження інституту приватного виконавця в Україні може мати значний позитивний вплив на систему примусового виконання рішень юрисдикційних органів та на захист прав осіб [69].

Дослідження І. Коломійця ілюструє передумови запровадження інституту приватного виконавця в Україні та його важливість для ефективного виконання судових рішень. Автор підкреслює необхідність дотримання принципів правосуддя та надання достатніх ресурсів та компетенції приватним виконавцям для ефективного виконання їх завдань [70].

Отже, успішна реалізація цієї реформи має залишити в минулому ганебну критику європейських політичних та судових органів щодо порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в частині сприяння державою невиконанню остаточних судових рішень.

Отже, запровадження інституту приватних виконавців є необхідною реформою в українському законодавстві, але вона ще потребує доопрацювання, що, безумовно, займе певний час. Окрім того, в цьому питанні необхідно враховувати законодавство та досвід інших країн, які вже мають позитивні результати в роботі приватних виконавців. Незважаючи на всі ці недоліки в українському законодавстві, запровадження цього інституту є значним кроком на шляху до подолання проблеми невиконання судових рішень. Ми вважаємо, що запровадження цього інституту є прогресивною ідеєю для подолання проблеми невиконання судових рішень, є кроком до ефективності виконання судових рішень, а також можливістю гармонізувати українське законодавство із законодавством Європейського Союзу.

Висновки до розділу 1

1. Системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів поділено на чотири групи:

- 1) системи примусового виконання рішень, які належать до відання судової гілки влади, – у цій системі виконавці працюють в апараті судів під керівництвом суддів, виконавче провадження контролює суддя з або без втручання органів виконавчої гілки влади (Австрія, Данія, Ірландія, Кіпр, Хорватія). Перевагами цієї системи є високі стандарти, професіоналізм, гарантії захисту прав боржника, а недоліками – висока вартість, повільність, негнучкість та надмірний формалізм;

- 2) системи примусового виконання рішень, які належать до відання виконавчої гілки влади, – у цій системі виконавці є державними службовцями, які працюють в органах, підпорядкованих Міністерству юстиції, функцію примусового виконання рішень здійснює не судова, а виконавча влада (Мальта, Німеччина, Фінляндія, Швеція). Основні переваги цієї системи зводяться до того, що процедура швидка, гнучка, не дуже дорога для державного бюджету, а недоліки – бракує якості, незалежності виконавця, є ризики корупції;

- 3) системи примусового виконання рішень, у яких державою делеговано цю функцію незалежним самозайнятим особам, що працюють на конкурентних засадах в умовах ринкової економіки (Англія, Бельгія, Болгарія, Греція, Естонія, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Уельс, Франція, Чехія, Шотландія). Плюсами цієї системи є швидкість, ефективність, безкоштовність для державного бюджету, професійність, мінусами – дорога для сторін, важко змінити, потребує контролю.

- 4) системи примусового виконання рішень, у яких поєднуються різні ознаки наведених вище систем, так звані змішані, до яких належить Україна. За чинним законодавством в Україні з 2016 р. паралельно діють державні та приватні виконавці.

Система примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів України є децентралізованою, змішаною (державних виконавців фінансує

держава з бюджету, а приватні виконавці є самозайнятими та працюють на основі самофінансування), позасудовою (з 1998 р.), підконтрольною виконавчій гілці влади в особі Міністерства юстиції України.

2. Передумовами запровадження інституту приватного виконавця в Україні є: низька ефективність системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів; нестача ресурсів на утримання дієвої державно орієнтованої системи примусового виконання рішень; значна фактична тривалість виконавчого провадження; корупція в органах державної виконавчої служби; вимога щодо гармонізації українського законодавства та законодавства Європейського Союзу; необхідність виконання зобов'язання Україною щодо забезпечення швидкого та якісного виконання рішень юрисдикційних органів (євроінтеграційний фактор).

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ

2.1. Поняття та структура процесуального статусу приватного виконавця

Недостатня ефективність виконання рішень юрисдикційних органів зумовлені, зокрема, браком теоретичних досліджень статусу приватного виконавця. В сучасних умовах становлення нового для України інституту приватного виконавця, питання його статусу є надзвичайно важливими.

Проблематика статусу приватного виконавця є однією із ключових в аспекті ефективності механізму виконавчого провадження поряд з такими факторами як: загальний економічний стан у країні та якість законодавчого регулювання процесу примусового виконання рішень юрисдикційних органів. У процесі здійснення повноважень приватного виконавця він може бути суб'єктом багатьох правовідносин, зокрема, суб'єктом правовідносин із державою як особою, якій держава делегує визначений законом обсяг владних повноважень. Приватний виконавець як суб'єкт незалежної професійної діяльності є суб'єктом господарювання та має відповідний статус платника податків, тобто, є суб'єктом податкових правовідносин. Залучаючи найманих працівників, приватний виконавець стає учасником трудових правовідносин та відповідно набуває статусу роботодавця тощо.

Безпосередньо у межах професійної діяльності, приватний виконавець є не тільки суб'єктом, що виконує рішення юрисдикційного органу. В цьому дослідженні розглянемо саме виконавчий процесуальний статус приватного виконавця.

Ст. 1 Закону України «Про виконавче провадження» [11], вказує на те, що виконавче провадження є завершальною стадією судового провадження. Як учасник цього провадження, який безпосередньо вживає заходи, спрямовані на виконання рішення постановленого в межах судового провадження, приватний

виконавець наділений саме виконавчим процесуальним статусом. Однак, у процесі виконання рішення, можливі певні відгалуження (утворення нових судових процесів). Так, приватний виконавець під час здійснення своїх повноважень може бути ініціатором нових процесів. Наприклад, у разі складання приватним виконавцем протоколу про адміністративне правопорушення щодо особи (яка може навіть не бути стороною у виконавчому провадженні) і направлення його до суду, створюється нове судове провадження, в якому приватний виконавець не наділений виконавчим процесуальним статусом, оскільки ухвалене судом рішення буде виконуватись іншим суб'єктом. Тобто, ініціювання нового процесу належить до повноважень приватного виконавця як суб'єкта виконавчих процесуальних правовідносин, участь у такому процесі виконавець також бере як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин із відповідних обсягом повноважень, проте, на своїй завершальній стадії (стадії виконання рішення) вказаного нового судового процесу повноваженнями суб'єкта виконавчих процесуальних правовідносин буде наділений інший суб'єкт.

Відповідно до ч. 2 ст. 16 Закону № 1403-VIII, приватний виконавець є суб'єктом незалежної професійної діяльності. Це положення сформульовано нечітко (через примусовий характер діяльності), але законодавцем використано такий підхід щодо приватного нотаріуса, зокрема, у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII зазначено, що він «... провадить... незалежну професійну діяльність у сфері нотаріату» [71].

Наголошуємо, що в роботі приватного виконавця є два важливих аспекти. По-перше, він не отримує винагороди від третіх осіб (з державного бюджету) (самоокупна особа), сам організовує свій офіс, не є працівником державного апарату, наймає помічника і оплачує його роботу. По-друге, державою довірено йому частину повноважень, а саме – виконання рішень юрисдикційних органів. При здійсненні своїх повноважень приватний виконавець може застосовувати заходи примусу під час примусового виконання рішень, тобто має право діяти як посадова особа.

З огляду на викладене, вважаємо, що є підстави говорити про те, що приватний виконавець виконує функції службової особи, незалежно від того, що він не перебуває на публічній службі. У зв'язку з цим наведемо визначення понять «посадова особа» і «службова особа». Одразу слід зазначити, що існує проблема з їх застосуванням, як у законодавстві, так і в доктрині.

У нормативно-правових актах терміни «посадова особа» та «службова особа» вживаються як тотожні, наприклад, у Законі України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. № 2229-ХІІ [73], або як різні – це Закон України «Про діяльність Державної кримінально-виконавчої служби» від 23.06.2005 р. №2713-IV [72], Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (ст. 1174) (далі – ЦК України) тощо. Але для з'ясування підстав для кваліфікації особи як службової, будемо керуватися відповідним законодавством, що регулює ті чи інші відносини, про що йдеться у листі Міністерства юстиції України від 18.10.2013 р. № 610–0–2–13 / 7.2 [74]. Так, Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (далі – КК України) оперує поняттям «службова особа». Відповідно до ст. 18 КК України, службовими особами є, зокрема, особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням функції представників влади, а також виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції на підставі спеціальних повноважень, наданих їм законом.

Для того, щоб зрозуміти, що слід вважати організаційно-розпорядчими обов'язками чи адміністративно-господарськими обов'язками, варто звернутися до Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 р. № 5 (далі – Постанова Пленуму). У Постанові роз'яснюється, по-перше, що працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні функції (юрист, лікар, вчитель тощо)..., можуть вважатися службовими лише в тому випадку, якщо вони одночасно з цими функціями виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські обов'язки (п. 1 Постанови Пленуму). Отже, цей перелік не є вичерпним, оскільки в переліку професій використовується слово «тощо». Виходячи з такого широкого розуміння, його можна доповнити словами «приватний виконавець».

По-друге, у Постанові Пленуму зазначено, що організаційно-розпорядчі обов'язки – це обов'язки, які складаються з обов'язків із керівництва (...) виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності [75].

На підставі наведеного вище робимо висновок, що є підстави вважати приватного виконавця таким, що діє в офіційній якості під час примусового виконання рішень. Це дає підстави для захисту рядовим складом правоохоронних органів, оскільки в разі погроз або насильства з'являється можливість застосування кримінальної відповідальності, спрямованої на захист працівника [76].

Окрім цього, в контексті цивільно-правової відповідальності, зокрема, приватний виконавець, який діє як посадова особа при виконанні рішення, може своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю завдати шкоди фізичній або юридичній особі. Завдана шкода підлягає відшкодуванню, незалежно від вини цієї особи, тобто йдеться про підвищену відповідальність, передбачену для посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень у ч. 1 ст. 1174 ЦК України.

Законодавчо встановлені вимоги щодо доступності офісу приватного виконавця, який має відповідати певним вимогам для забезпечення належних умов для здійснення його діяльності, прийому відвідувачів, зберігання документів, печаток, штампів, інвентарю та архіву приватного виконавця, збереження професійної таємниці, захист від несанкціонованого проникнення. Також закон встановлює вимоги до професійного рівня приватного виконавця (вища юридична освіта, стаж роботи, наявність диплома магістра тощо).

Слід зазначити, що як на державних, так і на приватних виконавців поширюються певні обмеження:

а) з огляду на доступ до професії, тобто переліку осіб, які не можуть бути приватними виконавцями (ч. 2 ст. 2 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»);

б) під час здійснення діяльності виконавець не може займатися іншою оплачуваною діяльністю (звісно, є винятки) або підприємницькою діяльністю;

в) незалежна професійна діяльність шляхом надання публічних послуг та право на помічника, який працюватиме за трудовим договором (контрактом).

Загалом, такий тип організації роботи виконавця дуже схожий на приватний бізнес, але не ідентичний, за винятком обов'язку сплачувати податки. Крім того, як справедливо зазначають експерти, у діяльності виконавців не повинно бути деяких ознак підприємництва, наприклад, свободи укладання договорів, ціноутворення тощо.

Аналізуючи правовий статус приватного виконавця, варто звернути увагу на те, що, з одного боку, приватний виконавець є приватним незалежним суб'єктом, а з іншого – уповноваженим державою на примусове виконання судових рішень. Останньому відповідають встановлені державою вимоги до особи, яка бажає стати приватним виконавцем, порядок доступу до професії приватного виконавця, організація його роботи та контроль за його діяльністю.

І. С. Кузьміна, визначаючи поняття приватного виконавця, підкреслює, що приватний виконавець має такі ж права та обов'язки при здійсненні процесуальної діяльності, як і державний виконавець. Погоджуємося з такими висновками, навіть зважаючи на те, що при виконанні тих категорій рішень, які можуть виконувати і приватні і державні виконавці, зокрема, про стягнення періодичних платежів, приватні виконавці мають дещо усічені повноваження. Крім того, закон встановлює обмеження щодо ведення окремих видів виконавчих проваджень приватними виконавцями, а отже, всі виконавчі дії у таких виконавчих провадженнях можуть вчинятися лише державними виконавцями. В окремих виконавчих провадженнях, які можуть здійснювати як державні виконавці, так і приватні виконавці, закон встановлює специфічні повноваження для державних виконавців.

Досліджуючи поняття виконавчого процесуального статусу приватного виконавця, необхідно визначити основоположне поняття правового статусу особи, його місце та складові.

Б. К. Бегічев включає правоздатність, дієздатність, а також конкретні права та обов'язки, надані у зв'язку з дією закону до змісту правосуб'єктності [44, с. 64, 74].

Поділяючи позицію прихильників широкого розуміння правосуб'єктності (включення до змісту поняття “правосуб'єктність” трьох елементів: “правоздатність”, “дієздатність” та “правовий статус” або “права та обов'язки з правового статусу”, або “права і обов'язки, надані законом” у різних комбінаціях) О. Б. Вербою зроблено висновок про те, що загальне поняття “правосуб'єктність” охоплює три елементи: правоздатність, дієздатність, правовий статус (права та обов'язки) [45]. Тому, у нашому дослідженні візьмемо за основу ці положення. Так, статус приватного виконавця є однією зі складових його правосуб'єктності на рівні з правоздатністю та дієздатністю.

В науці поняття “правосуб'єктність” є дискусійним. І дотепер у правовій доктрині нема єдиної думки щодо проблеми правосуб'єктності. Дослідженням правосуб'єктності займалися чимало вчених-юристів, зокрема: Й. Г. Богдан, О. Б. Верба, Я. Р. Веберс, К. В. Гусаров, О. С. Іоффе, В. В. Комаров, В. І. Тertiшніков, М. Й. Штефан та інші.

Правильне розуміння цивільної процесуальної правосуб'єктності має неабияке теоретичне значення для науки цивільного процесуального права, оскільки з правосуб'єктністю пов'язане визначення і зміст основоположних понять, таких як цивільне процесуальне правовідношення та інших. А практичне її значення – для захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави, для належного здійснення правосуддя [43, с. 114].

Правосуб'єктність приватного виконавця, тобто його правоздатність, дієздатність, компетенція і повноваження мають певні особливості. Розкриємо їх.

Так, правоздатність, як здатність мати відповідні права, впливає з норм, що обмежують фізичних осіб на шляху до здобуття статусу приватного виконавця.

Ч. 1 ст. 18 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [12] встановлює, що

приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит. Ч. 2 ст. 18 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» вказує на неможливість бути приватним виконавцем особи, яка визнана судом обмеженою у цивільній дієздатності або недієздатною; яка має не зняту або не погашену в установленому законом порядку судимість; яка вчинила корупційне правопорушення або порушення, пов'язане з корупцією, - протягом трьох років з дня вчинення; якій за порушення вимог законодавства анульовано свідоцтво про право на зайняття нотаріальною чи адвокатською діяльністю або діяльністю арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора); яку позбавлено права на здійснення діяльності приватного виконавця, - протягом трьох років з дня прийняття відповідного рішення; яка звільнена з посади судді, прокурора, працівника правоохоронного органу, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування у зв'язку з притягненням до дисциплінарної відповідальності, - протягом трьох років з дня звільнення.

Відповідно, фізична особа, яка не відповідає цим критеріям, здатна мати право (володіє достатнім обсягом правоздатності) стати приватним виконавцем, але, оскільки самого права стати приватним виконавцем не має, відповідно, не здатна мати право примусово виконувати судові рішення і рішення інших органів (не володіє достатнім обсягом спеціальної правоздатності).

Робимо висновок, що спеціальна правоздатність приватного виконавця набувається, тобто здатність мати права та обов'язки приватного виконавця виникає в момент, коли фізична особа відповідає усім вимогам, що висуваються до приватного виконавця.

При цьому, дієздатність приватного виконавця, як здатність здійснювати права та обов'язки і нести відповідальність настає значно пізніше.

Відповідно до ч. 3 ст. 22 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»,

приватний виконавець має право розпочати здійснення діяльності з дня внесення інформації про нього до Єдиного реєстру приватних виконавців України. Лише з цього моменту особа набуває прав та обов'язків, а також здатності нести відповідальність, якими законодавство наділяє приватного виконавця. Тобто, дієздатність та деліктоздатність приватного виконавця набувається особою одночасно.

Правосуб'єктність приватного виконавця виражається в його компетенції, що полягає у праві / обов'язку в певних межах провадити професійну діяльність та буде розглянута в наступному підрозділі цього дослідження.

Виконавчий процесуальний статус приватного виконавця полягає в сукупності процесуальних прав та обов'язків приватного виконавця, саме як суб'єкта виконавчого провадження, яке є завершальною стадією юридичного процесу.

Отже, робимо висновок, що виконавчий процесуальний статус приватного виконавця – це сукупність його повноважень, передбачених у правових нормах, що визначають вид і міру можливої та обов'язкової поведінки приватного виконавця під час примусового виконання рішення.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає статус приватного виконавця є Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [12]. Ст. 17 вказаного Закону встановлено, що приватним виконавцем може бути громадянин України, уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом. Так, законодавство визначає першу і ключову ознаку приватного виконавця. Такий суб'єкт є уповноваженим державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень. Цілком узгоджується з цією нормою і положення ст. 1 Закону, які передбачають, що примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) (далі – рішення) покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» [11] випадках – на приватних виконавців.

Тобто, ознакою виконавчого процесуального статусу приватного виконавця є покладена на нього специфічна функція – примусове виконання рішень юрисдикційних органів, а також уповноваження на виконання такої владної функції саме державою.

С. О. Короед зазначає, що основним чинником визначення правового статусу приватного виконавця є коло судових рішень, примусове виконання яких приватні виконавці не вправі здійснювати. Перелік таких судових рішень визначений ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження». Проте зазначені відмінності в правовому статусі приватних і державних виконавців зумовлені не особливостями процедури здійснення виконавчих дій, а матеріально-правовою природою судових рішень і визначають лише загальну компетенцію приватного виконавця стосовно наявності чи відсутності у нього права здійснювати виконавче провадження взагалі [47].

Відсутність у приватного виконавця статусу посадової особи не завадила законодавцю наділити його повноваженнями накладати штрафи як засіб відповідальності за невиконання рішення (ст. 75 Закону України «Про виконавче провадження») [11]. Тобто, законодавцем наділено приватного виконавця повноваженнями притягати осіб до відповідальності за невиконання рішення, що зобов'язує боржника вчинити певні дії, та рішення про поновлення строку.

Варто також згадати положення ст. 188–13 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х (далі – КУпАП) (невиконання приватним виконавцем вимог закону). Аналіз об'єктивної сторони цього правопорушення дозволяє зробити висновок, що законодавцем однаково визначено обов'язковість вимог приватного виконавця з огляду на можливості застосування примусу за невиконання цих вимог. Тобто, примус є характерним і для дій приватних виконавців, так само як і обов'язковість їхніх вимог.

У цьому контексті варто зазначити, що низка рішень, дій та бездіяльності приватного виконавця, прийнятих у процесі примусового виконання, впливають на права та обов'язки боржника. Виходячи з вищевикладеного, приватного виконавця можна вважати суб'єктом владних повноважень з урахуванням

наведених застережень та особливостей його правового статусу, у контексті п. 7 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (далі – КАС України). Зазначене також корелюється з положеннями ст. 287 КАС України (оскарження рішень, дій та бездіяльності приватного виконавця) [77].

Отже, перед приватним виконавцем стоять ті ж завдання, що і перед державним виконавцем, приватного виконавця також можна вважати суб'єктом владних повноважень, застосування примусу також характерне для дій приватного виконавця при виконанні рішень юрисдикційних органів.

Приватний виконавець несе юридичну відповідальність за рішення, дії або бездіяльність, а також за шкоду, заподіяну третій особі. Системний аналіз положень законодавства показує, що ця відповідальність полягає у такому. З одного боку, відповідальність за правопорушення, вчинене особисто, а з іншого – відповідальність за дії помічника під час вчинення виконавчих дій, у тому числі за шкоду, завдану діями помічника, сторонам виконавчого провадження та третім особам» (ч. 1 ст. 29 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»).

Вважаємо, що при відшкодуванні шкоди, завданої іншій особі, приватний виконавець має право регресу (зворотної вимоги) до винної сторони (помічника). Виходячи з цього, ч. 1 ст. 29 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» слід доповнити положеннями про право зворотної вимоги до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом. У такому форматі запропонована поправка відповідає змісту ст. 1172 ЦК України (відшкодування фізичною особою шкоди, завданої її працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків) та ч. 1 ст. 1191 ЦК України (право зворотної вимоги до винної особи).

2.2. Компетенція приватного виконавця

Повноваження (правообов'язки, компетенція) приватного виконавця як суб'єкта виконавчих процесуальних правовідносин визначаються, передовсім, положеннями Закону України «Про виконавче провадження» [11].

На нашу думку, до обов'язків варто віднести ті повноваження приватного виконавця, які він зобов'язаний реалізовувати безумовно на вимогу сторони провадження у зв'язку з початком певного етапу виконавчого провадження або у зв'язку з настанням інших обставин. До так званих прав приватного виконавця, як ми вважаємо, належать такі повноваження, для яких не передбачено законодавством обставин, що могли би зробити реалізацію ним їх обов'язковою. На нашу думку, правообов'язками приватного виконавця є повноваження, які він зобов'язаний реалізувати за настання визначених обставин.

Так, до обов'язків приватного виконавця, встановлених законодавством віднесемо:

- здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і Законом України «Про виконавче провадження» (п. 1 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавець в ході здійснення виконавчого провадження зобов'язаний використовувати всі надані йому права та повноваження, необхідні для забезпечення неупередженого, ефективного, своєчасного і повного виконання рішення (абз. 2 п. 1 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. № 512/5 (далі – Інструкція)).

- перевірити перед відкриттям виконавчого провадження за документом, пред'явленим в електронній формі, наявність в автоматизованій системі виконавчого провадження відкритих виконавчих проваджень за таким виконавчим документом (абз. 4 п. 2 розд. III Інструкції). У разі відсутності підстав для повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття його до виконання виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до

нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження (абз. 1 п. 5 розд. III Інструкції);

- надавати сторонам виконавчого провадження, їхнім представникам та прокурору як учаснику виконавчого провадження можливість ознайомитися з матеріалами виконавчого провадження (п. 2 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Сторони виконавчого провадження та прокурор як учасник виконавчого провадження мають право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії (ч. 1 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження»);

- розглядати в установлені законом строки заяви сторін, інших учасників виконавчого провадження та їхні клопотання (п. 3 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»);

- заявляти в установленому порядку про самовідвід за наявності обставин, передбачених Законом України «Про виконавче провадження» (п. 4 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі виявлення обставин, передбачених ч. 4 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження», виконавець зобов'язаний заявити самовідвід та повідомити про це стягувача (ч. 1 ст. 23 Закону України «Про виконавче провадження»);

- роз'яснювати сторонам та іншим учасникам виконавчого провадження їхні права та обов'язки (п. 5 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Перед початком виконавчих дій виконавець усно роз'яснює залученим при примусовому виконанні рішень особам їхні права та обов'язки, про що зазначається в акті (п. 7 розд. II Інструкції).

- зняти арешт з майна постановою не пізніше наступного дня, коли виконавцю стало відомо про набрання законної сили судовим рішенням про зняття арешту з майна боржника. Виконавець зобов'язаний зняти арешт з коштів на рахунку боржника не пізніше наступного робочого дня з дня надходження від банку документів, які підтверджують, що на кошти, які знаходяться на рахунку, заборонено звертати стягнення, а також у випадку, передбаченому п.п. 10, 15 ч. 1

ст. 34 Закону України «Про виконавче провадження» (ч. 2 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження»);

- повідомити про нереалізацію майна на третьому електронному аукціоні стягувачу і запропонувати йому вирішити питання про залишення за собою нереалізованого майна, крім майна, конфіскованого за рішенням суду (ч. 6 ст. 61 Закону України «Про виконавче провадження»);

- зняти арешт з майна і повернути його боржникові у разі, якщо стягувач протягом 10 робочих днів з дня отримання повідомлення виконавця письмово не заявив про своє бажання залишити за собою нереалізоване майно. За відсутності у боржника іншого майна, на яке може бути звернено стягнення, виконавчий документ повертається стягувачу без виконання (ч. 7 ст. 61 Закону України «Про виконавче провадження»);

- визначати суму заборгованості зі сплати аліментів, присуджених як частка від заробітку (доходу), у порядку, встановленому Сімейним кодексом України від 10.01.2002 р. № 2947-III (далі – СК України) (ч. 3 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавець зобов'язаний обчислювати розмір заборгованості зі сплати аліментів щомісяця, а також проводити індексацію розміру аліментів відповідно до ч. 1 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження». Виконавець зобов'язаний повідомити про розрахунок заборгованості стягувачу і боржнику (ч. 4 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження»);

- не розголошувати в будь-який спосіб професійну таємницю, поважати інтереси стягувачів, боржників, третіх осіб, не принижувати їхню гідність (ч. 2 ст. 4 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»);

- передати постанову про накладення штрафу до відповідного органу державної виконавчої служби не пізніше наступного робочого дня з дня її реєстрації в автоматизованій системі виконавчого провадження (абз. 3 п. 13 розд. IX Інструкції).

- зберігати професійну таємницю, зокрема і після припинення діяльності приватного виконавця, помічника приватного виконавця. Виконавець можуть надавати іншим особам інформацію, що містить професійну таємницю, виключно у випадках і порядку, передбачених законом (ч. 3 ст. 4 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»).

Далі розглянемо такі повноваження приватного виконавця, для здійснення яких законодавством не передбачено обставин, здатних зробити реалізацію їх виконавцем обов'язковою. Отже, до цієї групи повноважень приватного виконавця належать такі:

- використовувати за згодою власника приміщення для тимчасового зберігання вилученого майна, а також транспортні засоби стягувача або боржника за їхньою згодою для перевезення майна (п. 9 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»);

- зберігати кошти, цінні папери або інші цінності, що вилучаються у боржника за результатами вчинення виконавчих дій, для подальшої їх передачі стягувачу (ч. 1 ст. 32 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»);

- звертатися до суду або органу, який видав виконавчий документ, із заявою (поданням) про роз'яснення рішення, про видачу дубліката виконавчого документа до суду, який видав виконавчий документ, - із заявою (поданням) про встановлення чи зміну порядку і способу виконання рішення, про відстрочку чи розстрочку виконання рішення (п. 10 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі якщо викладена у виконавчому документі резолютивна частина рішення є незрозумілою, виконавець або сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення відповідного рішення (ч. 1 ст. 31 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі якщо зміст виконавчого документа незрозумілий, виконавець або сторони виконавчого провадження мають право звернутися до органу (посадової особи), який видав виконавчий документ, із

заявою про роз'яснення його змісту (ч. 2 ст. 31 Закону України «Про виконавче провадження»). За заявою учасників справи, державного виконавця, приватного виконавця суд роз'яснює судові рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення (ч. 1 ст. 271 ЦПК України, ч. 1 ст. 245 ГПК України).

- приймати рішення про відстрочку та розстрочку виконання рішення (крім судових рішень), за наявності письмової заяви стягувача (п. 11 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»);

- застосовувати під час примусового виконання рішень фото- і кінозйомку, відеозапис (п. 17 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»);

- вимагати від матеріально відповідальних і посадових осіб боржників - юридичних осіб або боржників - фізичних осіб надання пояснень за фактами невиконання рішень або законних вимог виконавця чи іншого порушення вимог законодавства про виконавче провадження (п. 18 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Боржник зобов'язаний надавати пояснення за фактами невиконання рішень або законних вимог виконавця чи іншого порушення вимог законодавства про виконавче провадження (п. 6 ч. 5 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження»);

- відкладати проведення виконавчих дій з власної ініціативи або за заявою стягувача чи боржника на строк до 10 робочих днів за наявності обставин, що перешкоджають проведенню виконавчих дій (хвороба сторони виконавчого провадження, відрядження сторони виконавчого провадження, стихійне лихо тощо), або з інших підстав, внаслідок виникнення яких сторони позбавлені можливості скористатися правами, наданими їм Законом (ч. 1 ст. 32 Закону України «Про виконавче провадження»);

- відстрочити або розстрочити виконання рішення (крім судового рішення) за заявою стягувача за наявності передбачених законом обставин, про що виносить відповідну постанову (ч. 2 ст. 33 Закону України «Про виконавче провадження»);

- звернутися до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, із заявою про встановлення або зміну способу і порядку виконання рішення за наявності обставин, що ускладнюють виконання судового рішення або роблять його неможливим (ч. 3 ст. 33 Закону України «Про виконавче провадження»);

- залучити суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання для проведення оцінки майна у разі, якщо визначити вартість майна (окремих предметів) (крім як для проведення оцінки за регульованими цінами, оцінки нерухомого майна, об'єктів незавершеного будівництва, майбутніх об'єктів нерухомості, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден) складно, (ч. 4 ст. 57 Закону України «Про виконавче провадження»);

- залучати інші органи, підприємства, установи, організації, посадових осіб, фізичних осіб при примусовому виконанні рішень у разі, якщо їх присутність може сприяти своєчасному й повному виконанню рішень (п. 5 розд. II Інструкції);

- призначати своєю постановою для з'ясування та роз'яснення питань, що виникають під час здійснення виконавчого провадження і потребують спеціальних знань, експерта або спеціаліста (у разі необхідності – кількох експертів або спеціалістів), а для оцінки майна (майнових прав) – суб'єктів оціночної діяльності - суб'єктів господарювання, а також у разі потреби – перекладача (п. 8 розд. II Інструкції);

- залучати для перевірки інформації про наявність боржника, його майна, місця роботи в іншому виконавчому окрузі іншого приватного виконавця на підставі договору про уповноваження на вчинення окремих виконавчих дій за встановленою типовою формою (п. 13 розд. III Інструкції).

Також пропонуємо виокремлювати так звані активні й пасивні повноваження приватного виконавця, де активними є такі, що полягають у вчиненні певних дій, а пасивні – повноваження виконавця, реалізація яких не потребує вчинення ним спеціальних дій. Так, до пасивних прав приватного виконавця можна віднести, наприклад, право на недоторканість. Опір виконавцю, заподіяння тілесних ушкоджень, насильство або погроза застосування насильства стосовно них, їхніх близьких родичів, а також умисне знищення чи пошкодження

їхнього майна у зв'язку з примусовим виконанням рішень виконавцем тягнуть за собою відповідальність, установлену законом. Така сама відповідальність настає у разі вчинення цих правопорушень стосовно особи після припинення діяльності приватного виконавця та стосовно їхніх близьких родичів у зв'язку з примусовим виконанням нею рішень у минулому (ч. 3 ст. 5 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»). Забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів виконавчого провадження, крім випадків, передбачених законом (ч. 4 ст. 5 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»).

Переважна більшість повноважень приватного виконавця є так званими правообов'язками, які виконавець зобов'язаний реалізувати за умови настання певних обставин чи умов. Особливість виконавчої процесуальної правосуб'єктності приватного виконавця полягає саме в унікальності структури його правообов'язків, як визначального її компонента.

Стадія виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів (зокрема, у примусовому порядку) має певні етапи. Ця етапність забезпечується шляхом прийняття приватним виконавцем відповідних процесуальних рішень. До таких повноважень належать:

- розпочинати примусове виконання рішення на підставі виконавчого документа постановою виконавця (ч. 1 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження»). Приватний виконавець приймає до виконання виконавчі документи за місцем проживання, перебування боржника – фізичної особи, за місцезнаходженням боржника – юридичної особи або за місцезнаходженням майна боржника (ч. 2 ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження»)

- перераховувати до закінчення виконавчого провадження за заявою стягувача розмір остаточної суми відсотків (пені), які підлягають стягненню з боржника, не пізніше наступного дня з дня надходження заяви стягувача про такий перерахунок, про що повідомляти боржника не пізніше наступного дня

після здійснення перерахунку (ч. 12 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження»)

- отримувати винагороду за вчинення виконавчих дій (ч. 1 ст. 31 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»). Так, приватний виконавець виносить одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження постанову про стягнення основної винагороди, в якій наводить розрахунок та зазначає порядок стягнення основної винагороди приватного виконавця (крім виконавчих документів про стягнення аліментів) (ч. 7 ст. 31 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»);

- доводити до відома сторін та інших учасників виконавчого провадження постанови виконавця та інші документи виконавчого провадження (ч. 1 ст. 28 Закону України «Про виконавче провадження»);

- зупиняти вчинення виконавчих дій (ч. 1 ст. 34 Закону України «Про виконавче провадження»);

- повертати виконавчий документ стягувачу (ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження»);

- зупиняти виконавче провадження у разі поновлення судом строку подання апеляційної скарги на рішення, за яким видано виконавчий документ, або прийняття апеляційної скарги до розгляду (крім виконавчих документів, що підлягають негайному виконанню) (ч. 1 ст. 38 Закону України «Про виконавче провадження»);

- закінчувати виконавче провадження (ч. 1 ст. 39 Закону України «Про виконавче провадження»);

- знімати арешт з майна (коштів) (ч. 1 ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження»);

- відновлювати постановою виконавче провадження не пізніше наступного робочого дня з дня одержання виконавцем рішення суду (у разі якщо постанова виконавця про закінчення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа стягувачу визнана судом незаконною чи скасована в

установленому законом порядку) (ч. 1 ст. 41 Закону України «Про виконавче провадження»);

- здійснювати розподіл стягнутих виконавцем з боржника за виконавчим провадженням грошових сум (у тому числі одержаних від реалізації майна боржника) (ч. 1 ст. 45 Закону України «Про виконавче провадження»);

- самостійно визначати вартість майна боржника у разі якщо сторони виконавчого провадження, а також заставодержатель у 10-денний строк з дня винесення виконавцем постанови про арешт майна боржника не досягли згоди щодо вартості майна та письмово не повідомили виконавця про визначену ними вартість майна (ч. 2 ст. 57 Закону України «Про виконавче провадження»);

- залучати суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання для проведення оцінки за регульованими цінами, оцінки нерухомого майна, об'єктів незавершеного будівництва, майбутніх об'єктів нерухомості, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден (ч. 3 ст. 57 Закону України «Про виконавче провадження»).

Черговою групою повноважень приватного виконавця, на яких ми зосередимо нашу увагу, є правообов'язки, спрямовані безпосередньо на виконання рішень юрисдикційних органів. Це повноваження, прямим наслідком реалізації яких є або повне чи часткове досягнення результату, на досягнення якого спрямоване виконання рішення, або забезпечення можливості досягнення такого результату в майбутньому. Під час здійснення таких повноважень певні права боржника припиняються або істотно обмежуються (наприклад, право володіння майном чи коштами). До повноважень, спрямованих безпосередньо на виконання рішення, зокрема, належать такі:

- накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку (п. 6 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»);

- накладати арешт на кошти та інші цінності боржника, зокрема на кошти, які перебувають у касах, на рахунках у банках, інших фінансових

установах та органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів (крім коштів на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному ст. 35-1 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, коштів на рахунках платників податків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, коштів на електронних рахунках платників акцизного податку, коштів на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом), на рахунки в цінних паперах, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей (п. 7 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). На кошти та інші цінності боржника, що перебувають на рахунках та на зберіганні у банках чи інших фінансових установах, на рахунках у цінних паперах у депозитарних установах, накладається арешт не пізніше наступного робочого дня після їх виявлення. Арешт поширюється також на кошти на рахунках, відкритих після винесення постанови про накладення арешту (ч. 4 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження»). На кошти та інші цінності боржника, що перебувають на рахунках та на зберіганні у банках чи інших фінансових установах, на рахунках у цінних паперах у депозитарних установах, накладається арешт, про що виноситься постанова виконавця (п. 8 розд. VIII Інструкції);

- вилучати та зараховувати на відповідні рахунки приватного виконавця готівкові кошти, виявлені у боржника, не пізніше наступного робочого дня після вилучення, про що складається акт (ч. 3 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавець у процесі виконання рішення може вилучати готівкові кошти у боржника в національній та іноземній валютах (п. 3 розд. VIII Інструкції). Вилучена готівка в національній та/або іноземній валюті не пізніше наступного робочого дня зараховується виконавцем на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби або приватного виконавця (п. 5 розд. VIII Інструкції);

- обов'язково описувати (арештовувати) та вилучати виявлені під час опису та арешту майна (коштів) ювелірні та інші побутові вироби із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, лому і

окремих частин таких виробів. Такі цінності не пізніше наступного робочого дня передаються на зберігання банкам України (п. 11 розд. VIII Інструкції);

- здійснювати реєстрацію обтяжень майна в процесі та у зв'язку з виконавчим провадженням (п. 8 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»);

- звертати стягнення на майно боржника, що перебуває в інших осіб, а також на майно та кошти, що належать боржнику від інших осіб (ч. 1 ст. 53 Закону України «Про виконавче провадження»). Суд, що розглядав справу як суд першої інстанції, може за заявою стягувача або виконавця звернути стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, яка не оспорується зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, що набрало законної сили (ч. 1 ст. 440 ЦПК України);

- за потреби може обмежувати право користування майном, здійснити опечатування або вилучення його у боржника та передати на зберігання іншим особам, про що він виносить постанову або зазначає обмеження в постанові про арешт. Вид, обсяг і строк обмеження встановлюються виконавцем у кожному конкретному випадку з урахуванням властивостей майна, його значення для власника чи володільця, необхідності використання та інших обставин (абз. 4 ч. 2 ст. 56 Закону України «Про виконавче провадження»);

- вилучати під час виконання рішень про передачу стягувачу предметів, зазначених у виконавчому документі, у боржника і передавати їх стягувачу, про що складає акт передачі (ч. 1 ст. 60 Закону України «Про виконавче провадження»).

Також, приватний виконавець крім заходів безпосередньо спрямованих на виконання рішення, наділений також повноваженнями, які опосередковано сприяють його виконанню, спонукаючи боржника до виконання рішення, припинення ухилення та припинення інших видів протиправної процесуальної поведінки. Для спонукальних повноважень, як для повноважень спрямованих безпосередньо на виконання рішення, властиве припинення певних прав

боржника. До спонукальних повноважень приватного виконавця належать, зокрема, такі:

- у разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, звертатися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника - фізичної особи чи керівника боржника - юридичної особи за межі України до виконання зобов'язань за рішенням або погашення заборгованості за рішеннями про стягнення періодичних платежів (п. 19 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Тимчасове обмеження фізичної особи у праві виїзду за межі України може бути застосоване судом як захід забезпечення виконання судового рішення або рішення інших органів (посадових осіб), що підлягає примусовому виконанню в порядку, встановленому законом (ч. 1 ст. 441 ЦПК України, ч. 1 ст. 337 ГПК України). У разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, що підлягає примусовому виконанню, питання про тимчасове обмеження боржника - фізичної особи у праві виїзду за межі України вирішує суд, за місцем виконання відповідного рішення, за поданням виконавця (п. 1 розд. XIII Інструкції).

- звертатися до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, органів охорони державного кордону з поданням про заборону в'їзду в Україну чи видворення за межі України відповідно до Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" у разі невиконання іноземцями, особами без громадянства та іноземними юридичними особами, які відповідно проживають (перебувають) чи зареєстровані на території України або мають на території України власне майно, яким володіють самостійно або разом з іншими особами, рішень (ч. 2 ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження»)

Відповідно до норм чинного Закону України «Про виконавче провадження» під час виконання рішень про стягнення аліментів державні виконавці мають ширший обсяг так званих спонукальних повноважень, порівняно з приватними виконавцями. Так, до спонукальних повноважень державного виконавця належать такі:

- виносити вмотивовані постанови про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві виїзду за межі України за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за 4 місяці, - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі (п. 1 ч. 9 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження»);

- виносити вмотивовані постанови про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за 4 місяці, - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі (п. 2 ч. 9 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження»);

- виносити вмотивовані постанови про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за 4 місяці, - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі (п. 3 ч. 9 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження»);

- виносити вмотивовані постанови про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві полювання за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за 4 місяці, - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі (п. 4 ч. 9 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження»).

Для ефективності діяльності приватного виконавця законодавство наділяє його ще й такими правообов'язками, які пропонуємо назвати інструментальними, вони покликані забезпечити ефективність виконавчого процесу. Інструментальні повноваження, поділимо на три групи:

а) повноваження стосовно отримання інформації про боржника та майно тощо (чинним законодавством визначено засоби здобуття інформації виконавцем, необхідної для реалізації ним своїх основних повноважень, наприклад, право отримати інформацію, що містить банківську таємницю, право здійснювати перевірку стану виконання рішення роботодавцем боржника тощо);

б) повноваження щодо допуск виконавця до майна боржника (наприклад, право на безперешкодне входження до помешкання боржника за певних умов),

в) повноваження виконавця щодо притягнення боржника до відповідальності (полягає в наділенні приватного виконавця повноваженнями у різних випадках як самостійно притягати винних осіб до відповідальності, так і ініціювати притягнення їх до відповідальності іншими органами тощо).

До першого виду інструментальних правообов'язків – повноваження стосовно отримання інформації про боржника та майно належать, зокрема, такі:

- проводити перевірку виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню (п. 1 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»);

- проводити перевірку виконання юридичними особами незалежно від форми власності, фізичними особами, фізичними особами - підприємцями рішень стосовно працюючих у них боржників (п. 2 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Контроль за правильним і своєчасним відрахуванням із заробітної плати та інших доходів боржника здійснюється виконавцем за власною ініціативою, в тому числі, за заявою стягувача шляхом перевірки правильності та своєчасності відрахувань підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами та фізичними особами - підприємцями, з якими боржник перебуває у трудових відносинах, про що складається відповідний акт (п. 4 розд. X Інструкції);

- виконавець наступного робочого дня після закінчення встановленого строку перевіряє виконання рішення боржником за рішеннями, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення. Якщо рішення підлягає негайному виконанню, виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на 3-тій робочий день після відкриття виконавчого провадження (ч. 1 ст. 63 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавець наступного

робочого дня після закінчення передбаченого законом строку, повторно перевіряє виконання рішення боржником (ч. 3 ст. 63 Закону України «Про виконавче провадження»);

- одержувати безоплатно з метою захисту інтересів стягувача від державних органів, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, посадових осіб, сторін та інших учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну (п. 3 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Під час виконання рішень виконавець має право на безпосередній доступ до інформації про боржників, їхнє майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної, яка міститься в державних базах даних і реєстрах, у тому числі електронних. Порядок доступу до такої інформації з баз даних та реєстрів встановлюється Міністерством юстиції України разом із державними органами, які забезпечують їх ведення. (ч. 5 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Боржник зобов'язаний за рішеннями майнового характеру подати виконавцю протягом 5 робочих днів з дня відкриття виконавчого провадження декларацію про доходи та майно боржника, зокрема про майно, яким він володіє спільно з іншими особами, про рахунки у банках чи інших фінансових установах, про майно, що перебуває в заставі (іпотеці) або в інших осіб, чи про кошти та майно, належні йому від інших осіб, за формою, встановленою Міністерством юстиції України, повідомити виконавцю про зміну відомостей, зазначених у декларації про доходи та майно боржника, не пізніше наступного робочого дня з дня виникнення відповідної обставини (п. 3, 4 ч. 5 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавець проводить перевірку майнового стану боржника у 10-денний строк з дня відкриття виконавчого провадження. У подальшому така перевірка проводиться виконавцем не менше одного разу на 2 тижні - щодо виявлення рахунків боржника, не менше одного разу на 3 місяці - щодо виявлення нерухомого та рухомого майна, об'єктів незавершеного будівництва, майбутніх об'єктів нерухомості боржника та його майнових прав, отримання інформації про доходи боржника (ч. 8 ст. 48 Закону України «Про

виконавче провадження»). Отримувати від банківських та інших фінансових установ інформацію про наявність рахунків та/або стан рахунків боржника, рух коштів та операції за рахунками боржника, а також інформацію про договори боржника про зберігання цінностей або надання боржнику в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком (п. 21 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавець має право звернутися за інформацією про дебіторську заборгованість боржника до податкових органів (ч. 1 ст. 54 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі виконання рішень про стягнення коштів з юридичних осіб виконавець перевіряє також наявність майна боржника за даними балансу. Копію балансу виконавець може отримати безпосередньо у боржника або у відповідних державних органах (п. 2 розд. VIII Інструкції).

До такого виду інструментальних правообов'язків як повноваження щодо допуск виконавця до майна боржника ми відносимо такі:

- безперешкодно входити на земельні ділянки, до приміщень, сховищ, іншого володіння боржника - юридичної особи, проводити їх огляд, примусово відкривати та опечатувати їх (п. 5 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Боржник зобов'язаний допускати в установленому законом порядку виконавця до житла та іншого володіння, приміщень і сховищ, що належать йому або якими він користується, для проведення виконавчих дій (п. 2 ч. 5 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження»);

- за наявності вмотивованого рішення суду про примусове проникнення до житла чи іншого володіння фізичної особи безперешкодно входити на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень боржника - фізичної особи, особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, проводити в них огляд, у разі потреби примусово відкривати їх в установленому порядку із залученням працівників поліції, опечатувати такі приміщення, арештовувати, опечатувати та вилучати належне боржникові майно, яке там перебуває та на яке згідно із законом можливо звернути стягнення. Примусове проникнення на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень у

зв'язку з примусовим виконанням рішення суду про виселення боржника та вселення стягувача і рішення про усунення перешкод у користуванні приміщенням (житлом) здійснюється виключно на підставі такого рішення суду (п. 4 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Звертатися до суду з поданням про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної або іншої особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, що належать боржникові від інших осіб (п. 13 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної особи або особи, у якій знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, або дитина, щодо якої є виконавчий документ про її відібрання, при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішується судом за місцезнаходженням житла чи іншого володіння особи або судом, який ухвалив рішення за поданням державного виконавця, приватного виконавця (ч. 1 ст. 439 ЦПК України);

- звертатися до суду з поданням про розшук дитини, про постановлення вмотивованого рішення про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної або іншої особи, в якій перебуває дитина, стосовно якої складено виконавчий документ про її відібрання (п. 12 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі відсутності відомостей про місце проживання, перебування боржника - фізичної особи, а також дитини за виконавчими документами про відібрання дитини виконавець звертається до суду з поданням про винесення ухвали про розшук боржника або дитини (ч. 1 ст. 36 Закону України «Про виконавче провадження»). Розшук боржника або дитини, привід боржника оголошуються за місцем виконання рішення або за останнім відомим місцем проживання (перебування) боржника або дитини чи місцезнаходженням їхнього майна, або за місцем проживання (перебування) стягувача (ч. 1 ст. 438 ЦПК України);

- у разі необхідності розшуку транспортного засобу боржника – виносити постанову про такий розшук, яка є обов'язковою для виконання поліцією (ч. 3 ст. 36 Закону України «Про виконавче провадження»);

- викликати фізичних осіб, посадових осіб з приводу виконавчих документів, що перебувають у виконавчому провадженні. У разі якщо боржник без поважних причин не з'явився за викликом виконавця, виконавець має право звернутися до суду щодо застосування до нього приводу (п. 14 ч. 3, ч. 4 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Боржник зобов'язаний своєчасно з'являтися на вимогу виконавця (п. 5 ч. 5 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження»);

- залучати в установленому порядку понятих, працівників поліції, інших осіб, а також експертів, спеціалістів, а для проведення оцінки майна - суб'єктів оціночної діяльності - суб'єктів господарювання (п. 15 ч. 3 ст. 18, ст.ст. 20-22 Закону України «Про виконавче провадження»). Залучення працівників поліції у межах наданих їм повноважень здійснюється виконавцем при виконанні рішень для забезпечення публічної безпеки і порядку, запобігання, припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю виконавців, фізичних осіб, що виникли при проведенні виконавчих дій щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів на підставі мотивованої постанови виконавця, яка надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем проведення виконавчої дії (п. 2 розд. II Інструкції). Залучати в разі потреби до проведення чи організації виконавчих дій суб'єктів господарювання, у тому числі на платній основі, за рахунок авансового внеску стягувача (п. 20 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі потреби для проведення чи організації виконавчих дій – залучати суб'єктів господарювання (п. 4 розд. II Інструкції).

Третім видом інструментальних правообов'язків ми вважаємо повноваження виконавця щодо притягнення боржника до відповідальності, зокрема:

- накладати стягнення у вигляді штрафу на фізичних, юридичних та посадових осіб у випадках, передбачених законом (п. 16 ч. 3 ст. 18 Закону України

«Про виконавче провадження»). У разі невиконання без поважних причин у встановлений виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника – фізичну особу у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на боржника – юридичну особу – 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та встановлює новий строк виконання. У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин виконавець у тому самому порядку накладає на нього штраф у подвійному розмірі та звертається до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення. (ч.ч. 1, 2 ст. 75 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі невиконання боржником рішення у встановлений виконавцем строк на боржника накладається штраф відповідно до ст. 75 Закону України «Про виконавче провадження» та застосовуються інші заходи, передбачені Законом (п. 2 розд. IX Інструкції);

- надсилати відповідним правоохоронним органам матеріали для притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності у разі, якщо після накладення виконавцем арешту на кошти боржника – юридичної особи у банках чи інших фінансових установах боржник умисно не виконує судового рішення і відкриває нові рахунки в банках чи інших фінансових установах (ч. 4 ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження»);

- У разі невиконання без поважних причин боржником рішення виконавець виносить постанову про накладення на боржника штрафу, в якій також зазначаються вимога виконати рішення протягом 10 робочих днів (за рішенням, що підлягає негайному виконанню, - протягом 3 робочих днів) та попередження про кримінальну відповідальність (ч. 2 ст. 63 Закону України «Про виконавче провадження»). У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення, якщо таке рішення може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вживає заходів примусового

виконання рішення, передбачених цим Законом (ч. 3 ст. 63 Закону України «Про виконавче провадження»);

- застосовувати заходи, передбачені Законом України «Про виконавче провадження», у разі, якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про відібрання дитини (ч. 3 ст. 64 Закону України «Про виконавче провадження»);

- за невиконання законних вимог виконавця, порушення вимог Закону України «Про виконавче провадження», у тому числі за несвоєчасне подання або неподання звітів про відрахування із заробітної плати та інших доходів боржника, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, ненадання боржником на вимогу виконавця декларації чи зазначення у декларації неправдивих відомостей або неповідомлення про зміну таких відомостей, неповідомлення боржником про зміну місця проживання (перебування) чи місцезнаходження або місця роботи (отримання доходів), а також за неявку без поважних причин за викликом виконавця, винні особи несуть відповідальність відповідно до закону (ч. 1 ст. 76 Закону України «Про виконавче провадження»);

- складати акт про порушення і звертатися до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення за наявності ознак кримінального правопорушення в діях особи, яка умисно перешкоджає виконанню рішення чи в інший спосіб порушує вимоги закону про виконавче провадження (ч. 2 ст. 76 Закону України «Про виконавче провадження»);

- складати акт і звертатися з повідомленням до органів досудового розслідування для вирішення питання про притягнення зберігача описаного майна до відповідальності, передбаченої ст. 388 КК України, виявивши розтрату, відчуження, приховування, підміну, пошкодження, знищення переданого на зберігання майна або встановивши інші незаконні дії з цим майном (п. 15 розд. VIII Інструкції).

На відміну від державного виконавця, приватний уповноважений виконувати менший обсяг виконавчих документів (за видом стягнення, типом

боржника, типом стягувача та за юрисдикційним органом, що видав виконавчий документ).

Примусовому виконанню, згідно зі ст. 3 чинного Закону України «Про виконавче провадження» підлягають численні виконавчі документи. При цьому, приватний виконавець не уповноважений виконувати деякі з них.

Залежно від природи рішень та заходів примусового виконання, яких потребує їх виконання, до компетенції приватних виконавців не належить примусове виконання рішень про:

- 1) відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною;
- 2) вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності;
- 3) виселення та вселення фізичних осіб;
- 4) конфіскацію майна.

За ознакою типу боржника, до компетенції приватних виконавців не належить виконання рішень, за якими боржником є:

1) держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі яких перевищує 25 %, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету;

2) юридичні особи, примусова реалізація майна яких заборонена відповідно до закону;

3) діти або фізичні особи, які визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена;

4) уповноважений суб'єкт управління або господарське товариство в оборонно-промисловому комплексі, визначені ч. 1 ст. 1 Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності", та рішень, які передбачають вчинення дій щодо їх майна.

За ознакою типу стягувача до компетенції приватних виконавців не належить виконання рішень, за якими стягувачами є держава, державні органи (крім рішень Національного банку України).

За ознакою органу, що прийняв рішення, до компетенції приватних виконавців не належить примусове виконання рішення таких органів: адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини.

Оскільки деякі види виконавчих документів можуть видаватися тільки на підставі рішень, які приватний виконавець не уповноважений виконувати, то фактично до його компетенції належить виконання тільки таких виконавчих документів:

1) виконавчі листи та накази, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України;

1-1) судові накази;

2) ухвали, постанови судів у цивільних та господарських справах.

3) виконавчі написи нотаріусів;

4) постанови приватних виконавців про стягнення витрат виконавчого провадження, постанови приватних виконавців про стягнення основної винагороди.

Уважаємо позитивною новелою норму, яка міститься у законопроекті «Про примусове виконання рішень» від 14.06.2021 р. № 5660 прийнятий Верховною Радою України у першому читанні [48], яка не передбачає розмежування компетенції між державними і приватними виконавцями, залежно від типів рішень, та сторін провадження.

2.3. Порівняльний аналіз повноважень приватного та державного виконавця

Одна з причин запровадження інституту приватного виконавця – прагнення вирішити проблему великого навантаження на органи державної виконавчої служби. На жаль, ця проблема повністю не вирішена, особливо в районах, віддалених від обласних центрів та областях з малою кількістю приватних виконавців.

Говорячи про велику завантаженість державних виконавців, зазначимо, що до повної ліквідації органів ДВС було би доречно запровадити посаду помічника державного виконавця з метою сегментації обов'язків самого виконавця і позбавлення його рутинної роботи для того, щоб він мав більше часу на стратегічне планування своєї роботи. Таке запровадження помічника державного виконавця не потребувало би додаткових витрат державного бюджету, оскільки загальна чисельність працівників відділу не змінилася би.

Як для державного, так і для приватного виконавця основним завданням є своєчасне, повне і неупереджене виконання судових рішень. Діяльність і державних, і приватних виконавців здійснюється відповідно до принципів верховенства права, законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності, обов'язковості виконання судових рішень, диспозитивності, гласності та відкритості виконавчого провадження.

Аналогічно зі здійсненням професійної діяльності. І державний, і приватний виконавці повинні виконувати її добросовісно, не розголошувати у будь-який спосіб професійну таємницю і поважати інтереси сторін. Виконавець зобов'язаний вживати всіх необхідних заходів для запобігання та усунення конфлікту інтересів. Виконавці при здійсненні своєї професійної діяльності керуються принципом верховенства права і діють лише відповідно до закону.

Визначаючи спільні принципи діяльності державних і приватних виконавців (ст. 4 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень органів»), законодавець залишає різницю у їх

компетенції. До того ж, з огляду на джерела фінансування їх діяльності та фінансову модель діяльності виконавців, законодавець іменує їх по-різному – «державний виконавець» і «приватний виконавець» так, ніби державний виконавець називається державним через те, що фінансується з державного бюджету. За такою логікою, інші держслужбовці, які в назвах своїх посад не мають слова «державний» (поліцейські, податківці, судді, прокурори тощо) не фінансуються з державного бюджету.

Погоджуємося з думкою А. Волкова про те, що використання термінів «приватний» та «державний» виконавець для визначення осіб, які здійснюють примусове виконання є невдалою ідеєю. Він вважає, що назва і статус цих осіб мають бути єдиними і відповідати змісту функції, яку вони виконують у правосудді, а не відображати джерело їх фінансування та не поділяє ідею поділу виконавців на державних та приватних, оскільки такий підхід лише викривляє зміст владної функції, яку виконують ці особи. Дуже важливо правильно використовувати юридичну термінологію. Означення «приватний» створює уявлення про те, що виконання судового рішення – це бізнесова діяльність, що в дійсності абсолютно не так. Виконавець за своєю роллю не може бути приватним, через те, що держава делегує цим особам функцію з примусового виконання судових рішень і для цього наділяє їх владними повноваженнями з розпорядження чужим майном (майном боржників) без волевиявлення власника. Відмінність між державним і приватним виконавцем полягає лише в тому, за рахунок якого джерела відбувається фінансування їх діяльності: з державного бюджету або на засадах самофінансування. Схожа проблема існує в нотаріаті, де існують державні і приватні нотаріуси, хоча на справді «приватність» останніх полягає лише у тому, що вони не фінансуються з державного бюджету [49].

М. Є. Кисельов зазначає, що за своїм статусом державні і приватні виконавці відрізняються: 1) різним способом відбору на посаду; 2) різним обсягом компетенції (приватні виконавці не можуть приймати до виконання низку видів виконавчих документів); 3) способом оплати винагороди та її розміром; 4) діяльність приватних виконавців, окрім Міністерства юстиції України,

контролює ще й Асоціація приватних виконавців України. У цьому підрозділі ми дослідимо та сегментуємо саме другий пункт зі сформульованих М. Є. Кисельовим [50].

Приватний виконавець, на відміну від державного виконавця, не має статусу державного службовця. За своєю природою, його діяльність є схожою з діяльністю приватних нотаріусів або адвокатів [31].

Дослідженню питання адміністративної правосуб'єктності державних виконавців, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів в Україні присвячено працю О. Гришко. Науковиця пише, що правосуб'єктність приватних і державних виконавців складається зі загальної та спеціальної адміністративної правосуб'єктності. На думку авторки, адміністративна правосуб'єктність означає, що особа відповідає певним вимогам, встановленим нормами адміністративного права, які забезпечують їй здатність виступати учасником адміністративно-правових відносин [18, с. 203].

Нагадаємо, що на думку С. О. Короеда, основною ознакою статусу приватного виконавця, який відрізняється від статусу державного виконавця, є низка судових рішень, виконання яких перебуває поза межами їх компетенції. Але зазначені відмінності зумовлені не процедурними особливостями здійснення виконавчих дій, а матеріально-правовою природою самих судових рішень і визначають тільки загальну компетенцію приватного виконавця щодо наявності чи відсутності у нього прав на здійснення виконавчого провадження [47].

Основною суттєвою відмінністю у повноваженнях державних і приватних виконавців залишається відмінність між виконавчими документами, які вони компетентні приймати до своєї роботи. Обсяг повноважень у відкритих ними провадженнях майже ідентичний, за винятком рішень про стягнення аліментів, де державні виконавці мають більший обсяг спонукальних повноважень.

При запровадженні нового для України інституту приватного виконавця, законодавцем вирішено на ранніх етапах розвитку професії обмежити повноваження приватних виконавців у порівнянні з державними. Це пов'язано як із обґрунтованими, так і з необґрунтованими, а, подекуди, популістичними,

пересторогами. Такі обмеження спрямовано на запобігання як на неконтрольовану легальну активність, так і ймовірну нелегальну активність нових суб'єктів.

Законом України «Про виконавче провадження» [11] обмежено компетенцію приватних виконавців, передовсім, від виконання рішень, пов'язаних із державою і рішень, що мають високу соціальну чутливість. Тому до компетенції приватного виконавця не належить виконання рішень про примусове стягнення з держави, державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, державних та комунальних підприємств. Додатково Законом заборонено виконувати й ті рішення, де стягувачами є держава і державні органи. Імовірно, обмеження щодо виконання рішення про стягнення на користь держави і державних органів пов'язані з побоюваннями зловживань саме з боку посадових осіб – представників стягувачів. Тому ці обмеження є проявом притаманного українському політикуму способу вирішення проблем – коли правильна норма права створює «перекіс», зумовлений вадами законодавства в іншій сфері, замість виправлення таких вад, законодавцем вводяться мораторії на функціонування правильних норм, тому що такий спосіб реалізувати простіше і швидше.

Також до повноважень приватного виконавця не належить виконання рішень адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини, рішень, які передбачають вчинення певних виконавчих дій щодо майна, яке знаходиться в державній чи комунальній власності, рішення про конфіскацію майна, рішення, де боржником є уповноважений суб'єкт управління або господарське товариство в оборонно-промисловому комплексі. Очевидно, що ці обмеження не є самостійними, а, фактично, доповнюють та уточнюють загальну заборону виконання рішень, які можуть бути пов'язані з державою і державними органами.

Ще однією значною частиною виконавчих документів за судовими рішеннями, якими приватний виконавець не компетентний займатися – це соціально чутливі рішення. Рішення про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею, або усунення перешкод у побаченні одному з батьків дитини, рішення про вселення і виселення фізичних осіб, рішення, за

якими боржниками є діти, недієдатні або обмежено дієдатні особи є соціально чутливими. Виконання такої категорії рішень потребує значних психоемоційних ресурсів не тільки від сторін провадження, а, в першу чергу, від виконавця. Виконавчі дії при виконанні таких рішень майже завжди пов'язані з надзвичайно високою конфліктністю сторін виконавчого провадження. Для обидвох сторін – і стягувача, і боржника «перемога» у конфлікті завжди є принципово важливою і заради неї вони готові йти на порушення норм чинного законодавства, деструктивно себе поводити у процесі, завдавати шкоди чи погрожувати завданням шкоди виконавцеві та його майну, погрожувати розправою, звільненням, погрожувати необґрунтованими скаргами, безпідставним притягненням до відповідальності. В якості тиску на виконавця сторони часто погрожують залучити до боротьби з виконавцем криміналітет, знайомих з інших правоохоронних структур та пресу. Існують непоодинокі випадки, коли представники засобів масової інформації умисно діють недобросовісно, упереджено та непрофесійно, публікуючи матеріали, що висвітлюють лише позицію однієї сторони, яка до них звернулася. При цьому, такі матеріали завдають значної шкоди репутації професії приватного виконавця та інституту примусового виконання в цілому. Подібні публікації шкодять суспільству, сприяють зниженню рівня правової свідомості громадян та героїзують злочинців, які погрожують представникам закону розправою. Це, своєю чергою, розширює у свідомості громадян коло можливих протиправних дій стосовно державних і приватних виконавців.

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо, що заборона приватним виконавцям виконувати такі соціально чутливі рішення пов'язана із пересторогами щодо професійності і здатності приватних виконавців правильно реагувати на всі наведені виклики, пов'язані з процедурою примусового виконання цієї категорії рішень.

Поступово із розвитком інституту приватного виконання і згортанням неефективного та витратного для державного бюджету апарату державної виконавчої служби такі заборони на виконання рішень, залежно від їх

матеріально-правової природи, буде скасовано, про що також ітиметься в наступному розділі. Першим кроком для зрівняння компетенцій державних і приватних виконавців є прийняття у першому читанні законопроекту «Про примусове виконання рішень» [48].

Ч. 2 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» також містить абзац, згідно з яким, протягом першого року роботи, приватний виконавець не компетентний здійснювати примусове виконання тих рішень, за якими сума стягнення перевищує 20 млн грн (або еквівалентну суму в іноземній валюті). Вказане обмеження поширюється лише на приватних виконавців, оскільки державні виконавці на жодному етапі своєї діяльності не мають обмежень за сумами, що знаходяться в їх компетенції. Закон «Про виконавче провадження» та Інструкція з організації примусового виконання рішень [78] містять розподіл за сумами лише для органів ДВС, залежно від їх рівня. Відповідно, законодавцем передбачено таку градацію не з міркувань належності рівня кваліфікації, а з міркувань зручності управління «важливими» провадженнями, що також свідчить про визнання законодавцем низького рівня ефективності системи державної виконавчої служби.

Також приватний виконавець не в праві приймати до виконання нові виконавчі документи в тому разі, якщо сума стягнення за новим виконавчим документом, з урахуванням сум за тими виконавчими документами, що вже є у нього на виконанні, перевищить розмір страхової суми за договором страхування цивільно-правової відповідальності такого приватного виконавця, що встановлено п. 4 ч. 4 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» [11].

Водночас, законодавство наділяє приватних виконавців і додатковими правами, яких не має державний виконавець. Так, якщо кількість відкритих виконавчих проваджень про стягнення періодичних платежів, заробітної плати, заборгованості фізичних осіб з оплати житлово-комунальних послуг, поновлення на роботі перевищує 20 % загальної кількості виконавчих проваджень, що перебувають в роботі у приватного виконавця, він має право повернути документ без прийняття до виконання. Зазначена норма запроваджена з метою убезпечити

приватного виконавця від неконтрольованого надходження виконавчих документів, робота з якими нестиме збитки для діяльності виконавця. На нашу думку, закон мав би створити такі умови, за яких такі категорії рішень боржникам було би значно вигідніше виконати добровільно, а в разі невиконання – передбачати такий розмір виконавчої санкції, який зробив би цю категорію рішень привабливішою з фінансового огляду.

Так можна сформулювати ще одну відмінність у правовому статусі державних і приватних виконавців. Приватні виконавці, за наявності певних умов, мають повне право відмовитись від прийняття нового виконавчого документа (повернути без прийняття до виконання, шляхом винесення відповідної постанови). Під «повним правом» тут розуміється достатність бажання чи небажання приймати документ до роботи, як визначального фактору. Водночас, державні виконавці за жодних обставин не мають права відмовитись від прийняття нового виконавчого документа до свого провадження, окрім як у зв'язку з наявністю підстав, чітко визначених Законом, які унеможливають відкриття провадження на підставі такого документа.

Вважаємо, що доречно було би надати приватним виконавцям право відмовлятися від будь-яких виконавчих документів без жодних умов і квот, а проблему з пред'явленням до виконання рішень, виконання яких не є економічно привабливим, вирішити в інший спосіб, який докладніше розглянемо в наступному розділі дисертації.

Як уже зазначалося вище, основні відмінності між компетенцією державних і приватних виконавців зумовлені матеріально-правовою природою рішень, що виконуються. Від неї залежить лише те, чи має право приватний виконавець відкривати провадження з виконання таких рішень, але повноваження у провадженнях, які мають право виконувати і державні, і приватні виконавці у них не відрізняються. Винятком є лише рішення про стягнення періодичних платежів.

Ч. 9 ст. 71 Закону «Про виконавче провадження» визначає, що за наявності заборгованості на суму відповідних платежів 4 місяці і більше, лише державний виконавець має право встановити тимчасове обмеження у праві виїзду боржника

за межі України, у праві керування транспортними засобами, вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, у праві полювання. А в разі, якщо аліменти призначені на утримання дитини, що має інвалідність, дитини, яка хворіє на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, дитячий церебральний параліч, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, або на утримання дитини, яка отримала тяжкі травми, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, такі обмеження щодо боржника застосовуються державним виконавцем за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за 3 місяці.

На нелогічність дискримінації приватних виконавців, порівняно з державними, в частині стягнення аліментів вказує і Д. Ю. Іщенко. Він зазначає, що Пояснювальна записка до законопроекту «Про виконавче провадження» також не надає відповіді на поставлене питання. Зауваження до законопроекту, зроблені Головним юридичним управлінням Верховної Ради України, лише констатують такий факт [95]. Крім того, в законі № 2475-VIII від 03.07.2018 р. була введена новела до ч. 5 ст. 8 Закону України "Про виконавче провадження", згідно з якою АСВП забезпечує автоматичний арешт коштів боржника за провадженнями щодо стягнення аліментів у встановленому Міністерством юстиції України порядку з погодженням Національного банку України. Ця норма поширюється на державних і приватних виконавців. Проте, сам закон і пояснювальна записка до цього законопроекту згадують лише державних виконавців, не уточнюючи, що і приватні виконавці мають право виконувати судові рішення щодо стягнення аліментів. Згідно з ч. 2 ст. 5 Закону України "Про виконавче провадження" немає заборони на виконання рішень про стягнення аліментів приватними виконавцями.

Тому приватні виконавці мають повноваження виконувати судові рішення про стягнення аліментів.

Тобто, створені штучні умови спричиняють ситуацію, за якої стягувачу вигідніше звертатися до державних виконавців для виконання рішення про стягнення аліментів, оскільки лише вони мають повний набір інструментів для таких проваджень. На думку Д. Ю. Іщенка, ця ситуація є наслідком помилки законодавця, тому Закон України "Про виконавче провадження" повинен бути змінений, щоб приватні виконавці мали ті ж повноваження щодо стягнення аліментів, що й державні виконавці [94].

Досліджуючи різницю між повноваженнями державних і приватних виконавців, не можна оминати компетенцію державного виконавця в контексті його адміністративного підпорядкування.

Оскільки державний виконавець не має власної печатки, а його документи скріплюються печаткою органу ДВС, за що відповідальний начальник такого відділу, відповідно, на начальника відділу покладений не тільки адміністративний контроль за діяльністю державного виконавця, як співробітника органу, але й за процесуальною діяльністю державного виконавця. Тому до організаційних відмінностей можна додати те, що державний виконавець повинен узгоджувати всі свої дії з начальником відділу, який також погоджує дії за виконавчим провадженням, дає доручення державному виконавцю, скасовує процесуальні документи, винесені державними виконавцями [20, с. 31].

Ю. В. Білоусов справедливо зауважує на неможливості державних органів примусового виконання реалізовувати принцип незалежності державних виконавців та вказує на те, що саме органи ДВС є фактичними органами примусового виконання, а не державні виконавці. Державні виконавці не є самостійними органами примусового виконання, а виконують свої обов'язки у межах службових відносин з органом ДВС. Орган ДВС сам по собі не є незалежним, і фактично не здійснює професійної діяльності або виконавчих дій. Ці дії здійснює лише державний виконавець, який вчиняє нормативно обов'язкові виконавчі дії. Органи ДВС мають широкі повноваження, які виходять за межі

безпосереднього примусового виконання, і є суб'єктами владних повноважень. Премія, яка є частиною заробітної плати працівника органу ДВС, не є фактором, що забезпечує незалежність державного виконавця. Постійно виникає потреба визначити, які чиновники органу ДВС мають статус виконавця і можуть вчиняти виконавчі дії, а які не мають такого статусу. Відносно нещодавно керівники органів ДВС на регіональному та центральному рівнях отримали статус виконавця. Це положення залишається чинним у поточній редакції Закону України "Про органи та особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" [87].

Відповідно, можна ствердно заявити, що правовий статус державних виконавців та приватних виконавців не є тотожним, має свою специфіку та різний склад. Так, правовий статус обох суб'єктів складається зі загальних та спеціальних повноважень. Державний виконавець є представником влади, тоді як приватний виконавець є суб'єктом незалежної професійної діяльності, уповноваженим державою здійснювати примусове виконання рішень.

Висновки до Розділу 2.

1. Правосуб'єктність приватного виконавця – це його здатність мати та здійснювати передбачені законодавством повноваження.

Приватний виконавець є фізичною особою, яка володіє правоздатністю і дієздатністю.

Правосуб'єктність приватного виконавця є: а) особистою та б) предметною.

а) *Особиста правосуб'єктність приватного виконавця* полягає в тому, що для здобуття статусу приватного виконавця фізична особа повинна відповідати та виконати усі вимоги, передбачені законодавством, серед яких такі:

громадянство України,

віковий ценз (досягнення 25 років),

володіння державною мовою (українською),

освітній ценз (наявність вищої юридичної освіти – ступінь магістра),

стаж (у галузі права не менше 2 років після отримання диплома магістра),

наявність повної цивільної дієздатності,

відсутність судимості,

некорупціонер (приватним виконавцем не може бути особа, яка вчинила корупційне правопорушення або порушення, пов'язане з корупцією, – протягом 3 років з дня вчинення),

приватним виконавцем не може бути особа, якій за порушення вимог законодавства анульовано нотаріальне, адвокатське, арбітражного керуючого свідоцтво, яку позбавлено права на здійснення діяльності приватного виконавця, - протягом 3 років з дня відповідного рішення,

приватним виконавцем не може бути особа, звільнена за дисциплінарний проступок з посади судді, прокурора, працівника правоохоронного органу, з державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, – протягом 3 років з дня звільнення,

проходження навчання і стажування (у межах 3 місяців),

успішне складення кваліфікаційного іспиту,

отримання посвідчення приватного виконавця,
отримання довідки з податкових органів про взяття на облік як особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність,
наявність прийнятого перевіркою офісу приватного виконавця,
виготовлення печатки приватного виконавця,
відкриття рахунків у державному банку,
страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця перед третіми особами,
повідомлення Міністерства юстиції України про початок діяльності приватного виконавця,
внесення відомостей про приватного виконавця до Єдиного реєстру приватних виконавців України,
отримання доступу приватним виконавцем до Автоматизованої системи виконавчого провадження після проходження ним відповідного навчання та укладення договору.

Законодавцем звужено обсяг прав приватного виконавця шляхом запровадження обмежень щодо сумісництва та суміщення діяльності приватного виконавця з іншою оплачуваною чи підприємницькою діяльністю, за винятком викладання, науки, творчості, діяльності арбітражного керуючого, розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора, інструкторської та суддівської практики зі спорту, роботи в самоврядних органах АПВУ.

На законодавчому рівні передбачено вимоги стосовно запобігання та усунення конфлікту інтересів приватного виконавця, його неупередженості, об'єктивності, відсутності особистого інтересу в результатах примусового виконання рішень юрисдикційних органів.

Б) *Предметна правосуб'єктність приватного виконавця*, яка полягає у його повноваженнях приймати до виконання виконавчі документи та реалізувати свої повноваження з огляду на підвідомчість і територіальність.

Стосовно приватного виконавця зміст понять «процесуальний статус», «повноваження», «компетенція» (це його правообов'язки, передбачені

законодавством, як суб'єкта виконавчих процесуальних правовідносин, які він здійснює під час примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів) та «правовий статус» (це його права та обов'язки, як фізичної особи – суб'єкта приватних правовідносин, наприклад, цивільних правовідносин найму приміщення для офісу) відрізняється.

Структура процесуального статусу приватного виконавця – сукупність його правообов'язків, повноважень, передбачених законодавством, як суб'єкта, який реалізує покладену на нього державою функцію примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, які він здійснює під час виконавчого провадження.

2. Повноваження приватного виконавця поділено на такі групи за різними критеріями:

- *активні* (полягають у вчиненні певних дій) та *пасивні* (реалізація яких не потребує вчинення ним спеціальних дій) повноваження приватного виконавця;

- *процедурні* повноваження приватного виконавця (забезпечують рух і розвиток виконавчого провадження); *спонукальні* повноваження (опосередковано сприяють виконанню рішення, спонукаючи боржника до виконання рішення, припинення ухилення та припинення інших видів протиправної поведінки боржника); повноваження, що *спрямовані безпосередньо на виконання рішення* (повноваження, прямим наслідком реалізації яких є або повне чи часткове досягнення результату, на досягнення якого спрямоване виконання рішення, або забезпечення можливості досягнення такого результату в майбутньому);

- *інструментальні* повноваження приватного виконавця (для ефективності діяльності приватного виконавця: а) повноваження стосовно *отримання інформації про боржника та майно* тощо (чинним законодавством визначено засоби здобуття інформації виконавцем, необхідної для реалізації ним своїх основних повноважень, наприклад, право отримати інформацію, що містить банківську таємницю, право здійснювати перевірку стану виконання рішення роботодавцем боржника тощо); б) повноваження щодо *допуску виконавця до майна боржника* (наприклад, право на входження до помешкання боржника за

певних умов), в) повноваження виконавця щодо *притягнення боржника до відповідальності* (полягає в наділенні приватного виконавця повноваженнями у різних випадках як самостійно притягати винних осіб до відповідальності, так і ініціювати притягнення їх до відповідальності іншими органами).

3. Основні засади, принципи, мета діяльності у державних і приватних виконавців однакові.

Відмінним у державних та приватних виконавців України за чинним законодавством є назва, спосіб відбору на посади, приватний виконавець, на відміну від державного, не має статусу державного службовця, а є самозайнятою особою, обсяг повноважень, джерела фінансування, спосіб оплати винагороди та її розмір, суб'єкти та порядок здійснення контролю за їх діяльністю.

На час перехідного періоду до повністю приватної системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів пропонуємо запровадити посаду помічника державного виконавця для сегментації обов'язків державного виконавця.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ ЯК ГАРАНТІЯ ВИКОНУВАНOSTІ РІШЕНЬ СУДІВ ТА ІНШИХ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ОРГАНІВ

3.1. Шляхи підвищення ефективності діяльності приватного виконавця на основі досвіду країн Європейського Союзу

Дослідження шляхів підвищення ефективності діяльності приватного виконавця на основі досвіду країн Європейського Союзу має на меті розкрити потенційні можливості та передовий досвід, що існують в європейському контексті, і застосувати їх до вдосконалення системи приватного виконання в Україні. Це дозволяє зробити науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації для покращення роботи приватних виконавців з метою забезпечення більш ефективного виконання судових рішень та інших виконавчих документів.

Для того, щоб запропонувати шляхи підвищення ефективності механізму примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів в Україні, проаналізуємо законодавство та нормативно-правове регулювання діяльності приватних виконавців у країнах Європейського Союзу, вивчимо моделі організації та функціонування систем примусового виконання рішень у зарубіжних країнах, дослідимо кращі практики інших країн щодо розв'язання проблем, які виникають у сфері виконавчого провадження, що є запорукою вдосконалення законодавства про правосуб'єктність приватного виконавця в Україні та як наслідок – оптимізація виконавчого процесу та забезпечення захисту прав та інтересів сторін виконавчого провадження.

Серед перших приватні особи виконують функцію примусового виконання у Великій Британії з 13-14 ст.ст. Це пов'язано з розвитком системи виконавчого провадження та потребою у забезпеченні ефективного виконання судових рішень. На той час державні органи не мають достатньо ресурсів та кадрів для виконання рішень, тому залучаються приватні особи. З появою так званих приватних виконавців забезпечення виконання рішень суду стає більш ефективним, оскільки

вони працюють за принципом контракту, отримуючи винагороду за свої послуги. Це дозволяє покращити швидкість і точність виконання судових рішень та зменшити навантаження на державні органи. Відтак, поява приватних виконавців є відповіддю на потреби суспільства у забезпеченні ефективності виконавчого провадження та забезпеченні правосуддя. Згодом ідея використання приватних виконавців застосовується в інших країнах, зокрема в континентальній Європі та інших частинах світу.

Першою країною Європи, де виконавці судових рішень діють як приватні особи, є Франція. Досвід виконання рішень у Франції є цікавим з огляду на його багатовікову історію та ефективність. По-перше, Франція має розвинуту систему примусового виконання, ефективну модель організації діяльності виконавців та взаємодії зі судовою гілкою влади. По-друге, у Франції високий рівень захисту прав особи, мінімальна кількість порушень прав сторін, а також – дієві заходи примусу. По-третє, у Франції ефективна система нагляду та контролю за діяльністю виконавців, високі етичні стандарти професії, які забезпечують високу якість та довіру суспільства до виконавців.

Як зазначає В. М. Притуляк, в останні кілька десятиліть система виконання судових рішень зазнає реформування в багатьох країнах також і Східної Європи. За зразком Франції, країнами Східної Європи, такими як Естонія, Латвія, Литва та Польща, запроваджено приватноправову систему організації примусового виконання. Перегляд системи спричинено неможливістю ефективного забезпечення виконання рішень юрисдикційних органів, застарілою регламентацією статусу виконавців, відсутністю органів примусового виконання та низькою ефективністю механізму виконання загалом [80].

Аналіз систем примусового виконання рішень у світі дозволяє виокремити три основні їх моделі: публічно-правову, приватно-правову та змішану. Зокрема, в умовах ринкової економіки все більшу популярність набуває приватноправова модель примусового виконання. На сьогодні багатьма країнами, зокрема, такими, як Бельгія, Угорщина, Люксембург, Нідерланди, Італія, Греція, Польща, Португалія, Словаччина та інші запроваджено приватно-правову модель

організації системи примусового виконання, яку запозичено з французької системи. Наприклад, країнами Балтії прийнято приватноправову французьку модель, адаптовано її до особливостей власної правової системи. У межах цієї моделі виконавець здійснює публічну функцію щодо виконання судових та інших актів від імені держави. Він призначається Міністром юстиції та діє згідно зі законодавством, що регулює порядок виконавчого провадження. Діяльність виконавця контролюється спеціальним суддею з виконання та прокуратурою. Важливу роль в цьому процесі відіграють самоврядні професійні організації виконавців.

Отже, приватноправова модель примусового виконання краще відповідає потребам ринкової економіки, оскільки стимулює більш високу мотивацію осіб, які займаються виконанням, що забезпечує своєчасне і якісне виконання судових та інших юрисдикційних актів. Використання приватно-правової системи не потребує додаткових бюджетних витрат. Побудова системи примусового виконання рішень на засадах повної майнової відповідальності та суворий контроль з боку держави сприяють запобіганню можливих зловживань та зниженню рівня корупції в цій сфері. Існують також і потенційні негативні наслідки, такі як можливі зловживання з боку виконавців, оскільки їх стимулом є бажання отримати максимальний прибуток, а також загроза криміналізації цієї галузі правової діяльності, зважаючи на важливість ролі виконавця і можливість отримання ним інформації про боржника та його платоспроможність. Варто зауважити, що точно такі самі ризики є і для представників органів державної служби. Однак, ці ризики можуть бути зменшені завдяки підвищенню престижу професії виконавця, збільшенню їх доходів через страхування професійної діяльності, а також збільшення доходів представників інших юридичних професій, щоб уникнути нерівності.

Виконавець («huissiers de justice» – офіцер юстиції) у Франції не виконує рішень, які стосуються держави або приймаються адміністративними судами. Ці функції виконуються посадовими особами державного казначейства, які є державними службовцями. У Франції виконавець є незалежним професіоналом.

Він має повноваження виконувати рішення у цивільних справах, ухвалених різними судами. У той же час, виконавець (офіцер юстиції) є публічною посадовою особою, оскільки отримує свої повноваження від держави і має монополію на певні юридичні дії, такі як вручення повісток, складання актів, які мають доказове значення, посвідчення фактів та інші. Виконавець також є "помічником" правосуддя, що означає, що він має монопольну функцію повідомляти про судові акти, проводити публічні торги, стягувати борги, виконувати дії щодо забезпечення доказів, а також може представляти сторони в деяких судах. Виконавець також бере участь у судових засіданнях, забезпечуючи дотримання внутрішнього порядку в залі суду під керівництвом судді [81]. Діяльність офіцера юстиції у Франції та його акти мають публічно-правовий характер, що означає, що він зобов'язаний надавати послуги, скільки це необхідно. Виконавець не має права обирати своїх клієнтів, оскільки він не є приватним юристом.

Для того, щоб стати офіцером юстиції (виконавцем) у Франції, потрібно мати диплом про вищу юридичну освіту, пройти 2-річне стажування у конторі виконавця та успішно скласти державний кваліфікаційний іспит. У Франції виконавець, виконуючи свої професійні обов'язки від імені держави, також несе особисту відповідальність за юридичні наслідки своїх діянь. Він може бути притягнутий до різних видів юридичної відповідальності у разі порушення своїх обов'язків, наприклад, недотримання строків вручення процесуальних документів або розкрадання грошових коштів клієнтів. Майнові ризики професії покриваються страхівкою [81].

Отже, як згадувалося вище, виконавці за французьким законодавством наділені широким спектром повноважень, які включають як монопольні, так і немонопольні. Монопольні повноваження полягають у виконанні рішень суду, зокрема, евікція (виселення), а також виконання інших судових рішень. Немонопольні повноваження офіцерів юстиції включають в себе амікабельне (позасудове, «дружнє») врегулювання спорів, виконання договорів, збирання боргів та інші послуги, які можуть надавати представники інших юридичних

професій. У Франції простий і дієвий механізм оскарження діянь офіцерів юстиції (виконавців) у суді.

Французьке законодавство містить низку вимог до офісу офіцера юстиції. Так, офіс виконавця повинен бути розташований в місці, яке зручне для клієнтів, до нього має бути легко добратися громадським транспортом, він має бути фізично доступним для людей з обмеженими можливостями і, загалом, забезпечувати безпечний та комфортний доступ для всіх клієнтів. Офіс має бути достатньо великим, щоб забезпечити комфортне розташування виконавця та його співробітників, а також забезпечити зберігання документів та інших матеріалів. Також офіс повинен бути оснащений необхідним обладнанням, таким як комп'ютери, принтери, сканери тощо, яке необхідне для виконання роботи. Офіс повинен забезпечувати безпеку виконавця та його співробітників, а також забезпечувати безпеку зберігання документів та інших матеріалів.

Офіцери юстиції у Франції мають доступ до державних документів та право на сприяння з боку Прокурора та інших організацій для отримання необхідної інформації. Якщо виконавцю потрібен доступ до приватної земельної ділянки, і якщо власника немає на місці, це може бути здійснено в присутності двох свідків або поліції.

Налуцишин В. В. розглядає європейські системи примусового виконання рішень крізь призму адміністративного підпорядкування, також поділяючи їх на державну, приватну і змішану [98].

У країнах, таких як Німеччина, Данія, Фінляндія, Швеція та інші, функціонує державна система примусового виконання, яка базується на публічно-правовій моделі виконавчого провадження. У цій системі виконавці є посадовими особами в судовій або виконавчій владі. Статус державних службовців надає їм публічну владу, доступ до конфіденційної інформації та співпрацю з іншими державними органами.

У Фінляндії органи примусового виконання підвідомчі виконавчій гілці влади. За цієї моделі виконавчого провадження функції примусового виконання здійснюють спеціальні правоохоронні органи, проте, у деяких випадках

залучаються приватні особи, наприклад, для пошуку майна боржника. У процесі примусового виконання використовується інформаційна система стягнень з автоматичною обробкою відомостей. Це сприяє полегшенню та прискоренню процесу примусового виконання і забезпечує доступ до інформації про боржника.

У Швеції законодавство про виконавче провадження кодифіковане [82]. Примусове виконання рішень здійснюється Управлінням примусового виконання рішень судів, яке є державним органом. Безпосередньо виконавче провадження здійснює виконавець району, де проживає боржник, або району, де знаходиться майно, що підлягає арешту.

У Німеччині примусове виконання покладено на посадових осіб, які працюють при судах. Посадові особи суду, які мають спеціальний сертифікат, здійснюють виконавче провадження на підставі рішення суду. До їхніх повноважень, зокрема, належить затримання боржника для забезпечення виконання рішення суду, накладення арешту на майно та здійснення інших виконавчих дій, передбачених Цивільно-процесуальним уложенням Німеччини. Загалом, цивільне процесуальне законодавство ФРН спрямоване на те, щоби боржник самостійно погасив свій борг під час виконавчого провадження. Законодавчі положення стимулюють боржника до добровільного виконання судового рішення, що дозволяє знизити витрати держави на виконавче провадження. Судовий виконавець має сприяти добровільному та швидкому виконанню рішення.

В Австрії є різні процедури примусового виконання рішень: виконавче провадження щодо рухомого майна (арешт майна боржника, реалізація майна та виплата коштів), а також виконавче провадження щодо нерухомості (кредитор має право вибрати більш оптимальну для нього процедуру, наприклад, продаж через аукціон). Виконавці в Австрії та Німеччині можуть виконувати лише судові виконавчі документи.

У Греції функція здійснення примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів належить виконавцеві та нотаріусові. Нотаріус виконує

судові акти щодо стягнення грошових коштів і називається клерком публічного аукціону.

У системі виконання судових актів у Нідерландах виконавець поєднує функції як приватного, так і державного виконавця. Він може займатися приватною практикою щодо відшкодування боргів за згодою сторін на основі затвердженого бізнес-плану, надавати правові консультації та інші послуги. Наявність бізнес-плану є обов'язковою, оскільки він відображає рентабельність витрат виконавців [99].

Змішана система примусового виконання поширена в таких країнах, як у Бельгії, Болгарії та Великобританії (Англія, Уельс, Шотландія).

У Великобританії стягувач повинен самостійно знайти боржника, виявити його майно та здійснити так званий самозахист. Суд може надати допомогу стягувачу у пошуку майна боржника та в отриманні відшкодування. У Великобританії виконавці іменуються "бейліфи". Вони є державними службовцями, але можуть залучати приватних осіб у разі необхідності.

У Бельгії діють "бейліфи", які підпорядковуються міністерству юстиції, згідно з принципом територіальності їх діяльності.

У Болгарії функціонує змішана система виконання судових актів, діють як державні, так і приватні виконавці. Інститут приватних виконавців у Болгарії демонструє високу ефективність, вони виконують більшість виконавчих документів, порівняно з державними. Це пояснюється широким спектром повноважень, наданих приватним виконавцям законодавством, а також невисокою платою за їхні послуги. Крім державних і приватних виконавців, у Болгарії є категорія так званих "публічних виконавців", які здійснюють стягнення податкових заборгованостей, штрафів та інших платежів на користь держави. Приватні виконавці щорічно подають звіти про свою діяльність до міністерства юстиції Болгарії. Судовий контроль за приватними виконавцями здійснюється відповідним окружним судом, який розглядає скарги на діяння приватного виконавця. Міністерство юстиції здійснює адміністративний контроль за діяльністю приватних виконавців з боку держави.

У деяких країнах, таких як Угорщина, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Франція, Естонія та Литва, існує приватна система примусового виконання, яка базується на приватноправовій моделі виконавчого провадження. У цій моделі виконавець є незалежним професіоналом і самостійно організовує свою діяльність, несучи повну майнову відповідальність за результати своєї роботи. Виконавець, працюючи на підставі ліцензії, наділяється повноваженнями від імені держави та призначається на посаду міністром юстиції. Він діє у межах законодавства, яке визначає характер і зміст виконавчих процедур. Діяльність виконавців контролюється у різних державах різними суб'єктами, зокрема, спеціальним суддею з виконання, прокуратурою, професійними самоврядними організаціями виконавців. Управління виконавцями здійснюють регіональні та національні палати органів самоврядування.

Одним із основних засобів, передбачених законодавством Італії для забезпечення виконання зобов'язань, є іпотека. Виконавчі документи поділяються на три групи: 1) судові рішення та інші судові акти, що мають безумовну виконавчу силу згідно з законом; 2) цінні папери та інші акти, яким закон надає силу судових рішень; 3) юридичні акти щодо грошових зобов'язань, отримані нотаріусами та іншими державними службовцями, яким надано повноваження отримувати такі акти. Перед початком примусового виконання зобов'язання оголошується виконавчий документ та повідомлення (припис щодо виконання зобов'язання протягом 10 днів). Повідомлення втрачає свою силу, якщо примусове виконання рішення не розпочато протягом 90 днів з моменту його оголошення. Основним засобом примусового виконання рішення є примусове відчуження майна боржника, яке здійснюється під керівництвом виконавчого судді. Виконавчий суддя призначається головою суду за поданням секретаря справи протягом двох днів після створення справи. Якщо суддя вважає за необхідне, він призначає слухання, на якому сторонам та іншим зацікавленим особам, а також відповідно до закону, з'явитися кредиторів, який подав клопотання про опис майна, а також боржнику та іншим особам. Опис майна здійснюється шляхом

припису судового виконавця боржнику з вимогою утриматися від будь-яких дій, спрямованих на відчуження майна та доходів від користування ним. Боржник може уникнути опису майна, здійснивши платіж суми боргу та 20% судових витрат. Оплата здійснюється через судового виконавця. Законодавство Італії передбачає, що існує ряд об'єктів майна (абсолютного та відносного), які не підлягають опису та арешту.

У Грузії функціонує комбінована система виконавчого провадження. Головним пріоритетом є зменшення навантаження на державних виконавців та боротьба з корупцією у цій сфері. У Грузії здійснено реорганізацію виконавчої служби, державою інвестовано в інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру, створено сприятливі умови для роботи приватних виконавців, запроваджено систему підготовки та оцінювання виконавців на основі об'єктивних показників і забезпечено ефективний контроль за діяльністю органів та осіб, що здійснюють примусове виконання рішень. Основним нормативно-правовим актом у сфері примусового виконання рішень у Грузії є Закон "Про виконавче провадження" від 16.04.1999 № 1908 [91]. У законі поєднано імперативні та диспозитивні начала механізму примусового виконання рішень, встановлено механізми взаємодії державних та приватних виконавців з органами поліції та іншими органами, що допомагають забезпечити виконання рішення, врегульовано діяльність груп виконавців, що виконують рішення про стягнення коштів до державного бюджету, передбачено права сторін виконавчого провадження та повноваження органів примусового виконання. Серед недоліків Закону є прогалини у регламентуванні питань відповідальності виконавців за протиправні діяння, а також – механізмів уникнення конфлікту інтересів між державними та приватними виконавцями. Л. В. Крупнова також звертає увагу на те, що варто вивчити грузинський досвід у сфері організації виконавчого провадження на тимчасово окупованих територіях, оскільки Україна також зіткнулася з зовнішньою військовою агресією з боку країни-терориста, що призвело до анексії частини її території [90].

Катілін Попов, приватний виконавець Болгарії, в межах проєкту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» застерігає від повторення помилок європейських країн та наводить приклади успішного впровадження інституту приватного виконання. Він зазначає, що такі країни як Бельгія, Франція, Люксембург, Нідерланди та Велика Британія є прикладами для наслідування.

Починаючи з кінця 1990-х років, багато країн з перехідною економікою в Європі та за її межами приєдналися до спільноти ліберальної системи виконання рішень. Серед цих країн є Албанія, Болгарія, Чехія, Естонія, Угорщина, Грузія, Казахстан, Литва, Латвія, Македонія, Польща, Румунія, Словаччина та Сербія. Усі ці країни, впроваджуючи ліберальну систему виконання рішень, визнали, що державна виконавча служба не забезпечує необхідні рівень якості та ефективності.

Україна, обираючи змішану систему, не винаходить нового. Болгарія, Грузія та Сербія вже мають конкуруючі державну та приватну складові виконавчої системи. Українські управлінці повинні врахувати досвід та уроки, отримані в цих країнах.

У Грузії, наприклад, приватні виконавці були запроваджені для підтримки перевантаженої державної виконавчої служби. Приватні виконавці в Сербії обмежувалися справами, пов'язаними з оплатою комунальних послуг. Результат – неефективність приватного сектора виконання рішень. Приватні виконавці стали залежними від компаній-постачальників комунальних послуг і втратили свою незалежність та стабільність [86].

У 2000 р. у Грузії створено Департамент примусового виконання, яким відокремлено виконавців від суду. Хоча департамент підпорядковується міністерству юстиції на ієрархічному рівні, посадові особи департаменту продовжують використовувати свою попередню назву – судові виконавці, а виконавчі провадження розподіляються за принципом територіальності. Крім департаменту виконання, було створено виконавчу поліцію, покликану сприяти судовим виконавцям у здійсненні виконавчих дій. У цьому підрозділі також працює розслідувальна група, повноваження якої пізніше передано прокуратурі Грузії. У 2008 р. на базі департаменту створено національне бюро виконання зі

статусом юридичної особи публічного права. Завдяки цим змінам система примусового виконання Грузії стає більш прозорою та відповідає світовим стандартам. Пріоритетною метою роботи бюро та його виконавців є "задоволення підтвердженої вимоги громадянина" [83]. Запроваджено платну модель примусового виконання, залежно від категорій справ, що призводить до зростання швидкості та якості виконавчого провадження. Активно розвивається міжнародна співпраця, вивчення та запровадження світового досвіду у цій сфері. З 2009 р. успішно функціонує інформаційний центр та електронні сервіси в інтернеті, що забезпечує більшу прозорість і публічність системи та підвищує рівень довіри. З червня того ж року було запроваджено інститут приватних виконавців, які здійснюють приватне примусове виконання за ліцензією та під контролем міністерства юстиції. Приватні виконавці мають такі ж повноваження, як державні виконавці, щодо примусового виконання визначених категорій справ, зокрема цивільних. Того ж року національне бюро виконання повністю переходить на електронну форму роботи завдяки електронній програмі діловодства. Це дозволяє стягувачам та боржникам отримувати докладну інформацію про стан виконання через Інтернет, а всі заяви, надіслані в бюро або його територіальні підрозділи, автоматично реєструються і розподіляються програмою залежно від їхньої належності [84].

Отже, з аналізу систем органів примусового виконання у різних країнах робимо висновок, що такі системи формуються під впливом соціально-політичних, історичних і територіальних факторів конкретної держави.

В Україні на сучасному етапі примусове виконання рішень юрисдикційних органів покладено на Департамент державної виконавчої служби України, що діє у складі Міністерства юстиції України, а в окремих випадках, згідно зі Законом України "Про виконавче провадження", на приватних виконавців. Нині державні виконавці, які здійснюють примусове виконання рішень, є державними службовцями. Процес роздержавлення інституту примусового виконання та розвиток інституту приватних виконавців в Україні тільки починаються і перебувають на стадії становлення та розвитку.

Українське суспільство, яке прагне стати частиною європейського простору, потребує введення нових нормативно-регуляторних механізмів для свого функціонування. Один з таких механізмів – законодавство. Важливо використовувати позитивний зарубіжний досвід у цій сфері шляхом впровадження відповідних зарубіжних досягнень у національне законодавство.

Досліджуючи шляхи підвищення ефективності системи примусового виконання рішень в цілому та інституту приватного виконання зокрема, нами виокремлено кілька основних аспектів, які, на нашу думку, суттєво вплинуть на досягнення позитивного результату в прагненні до вищої ефективності.

Проаналізувавши досвід країн, в яких система примусового виконання рішень працює значно ефективніше за українську, зважаючи на передумови їх запровадження в тому вигляді, в якому вони діють, на нашу думку, доцільно прийняти концепт суто приватноправової моделі примусового виконання. Європейський досвід показує значно вищий рівень ефективності саме приватних виконавців. Окрім того, на цей контекст варто також накласти реалії недоліків вітчизняного державного управління, яке дає додаткову «фору» приватній моделі. Ще одним аргументом за цілковитий перехід до приватноправової моделі примусового виконання є значні видатки, що їх несе держава на утримання апарату органів ДВС. Поступове згортання мережі органів ДВС можна реалізувати шляхом укрупнення підвідомчої таким органам території.

Водночас, поки в Україні продовжує діяти змішана система примусового виконання, пропонуємо зрівняти державних і приватних виконавців у їх повноваженнях, наділивши приватних виконавців правом виконувати ті рішення, які зараз мажуть виконувати лише державні виконавці. В тих категоріях проваджень, в яких компетенція державних і приватних виконавців відрізняється (наприклад, про стягнення аліментів) так само запровадити єдиний підхід. До того ж, вважаємо, що слід надати ширшої компетенції виконавцям у сфері застосування спонукальних заходів, які зараз виконавці можуть лише ініціювати. Накладання штрафів, прийняття рішень про тимчасове обмеження у праві виїзду, застосування примусового приводу боржника виконавець може здійснювати

самостійно, не займаючи ресурс органів судової влади. Тобто суд має залишатися органом, що вирішує спори, зокрема, і з суб'єктами владних повноважень, а не органом, який частково перебирає на себе функції з примусового виконання.

Оскільки формування європейських інституцій примусового виконання має давню історію, правова основа діяльності таких інституцій сторіччями зазнавала впливу часу і була змушена адаптуватися під відповідні зміни. Це зумовило формування дещо викривлених конструкцій і, як наслідок, в багатьох країнах зараз діють доволі складні децентралізовані системи. Україна, натомість, має можливість достатньо легко переформатувати свою систему примусового виконання в бік централізації. Це означає, що примусове виконання можуть продовжувати здійснювати приватні виконавці, підзвітні Міністерству юстиції України, однак такі функції мають належати тільки цій інституції. На нашу думку, зі законодавства, що містить норми стосовно механізму примусового виконання рішень, необхідно виключити положення про банки і податкові органи як органи, що виконують рішення, оскільки вони фактично не здійснюють виконавче провадження. Органи казначейства також мають виконувати рішення як представник боржника (держави), а не як орган примусового виконання.

Пропонуємо на законодавчому рівні зрівняти боржників у своєму статусі. Боржник-орган державної влади і боржник-фізична особа повинні мати однаковий обсяг прав і обов'язків у виконавчому провадженні. Численні мораторії та заборони приватним виконавцям стягувати з держави, державних органів, державних підприємств тощо є лише намаганням утримати баланс, якого немає через вади державного менеджменту. Тому виправити ситуацію в цій частині буде, на нашу думку, найважче і це займе найбільше часу.

Розвантажити систему примусового виконання, збільшити загальний показник рівня виконуваності та уникнути проблеми з пред'явленням «дрібних» адміністративних штрафів можна шляхом запровадження системи невідворотності стягнення штрафу. Така система невідворотності полягає в тому, що боржник змушений сплатити штраф самостійно в будь-якому разі. Вона передбачає відсутність необхідності примусового виконання в порядку виконавчого

провадження. Отже, до боржника не застосовують арешти майна (коштів), заборони виїзду за кордон, не звертається стягнення на майно тощо. Натомість, необхідно визначити механізми, які змушують, стимулюють боржника рано чи пізно цей штраф сплатити. Наприклад, заборона боржнику отримувати певні адміністративні послуги: до моменту сплати ним штрафу для оформлення купівлі чи продажу нерухомості, транспортного засобу, придбання частки в статутному капіталі, зміни місця реєстрації чи, скажімо, для оформлення закордонного паспорта, боржнику доведеться сплатити свої адміністративні штрафи. Таку систему доцільно запроваджувати одночасно з прогресивним астрентом (про який ітиметься далі) і лише щодо невеликих сум. Адміністративні штрафи на більші суми доцільно виконувати в порядку виконавчого провадження. Які саме суми вважати невеликими – дискусійне питання. На нашу думку, запропоновану систему невідворотності можна було би застосувати для штрафів, розмір яких не перевищує третину розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня календарного року.

Запропонована система невідворотності стягнення штрафу здатна вивільнити значний ресурс як з боку юрисдикційних органів, так і з боку органів примусового виконання.

Серед надійних шляхів підвищення ефективності виконання рішень в Україні є запровадження астренту (від фр. l'astreinte; від лат. adstringere – примус) так званого штрафу за невиконання рішення юрисдикційного органу). Астрент використовується для стимулювання боржника до швидкого виконання зобов'язань. Така новела має два основних аспекти. По-перше, розуміння боржниками того, що сума заборгованості значно зросте, сприяє збільшенню кількості добровільних виконань рішень. А це, своєю чергою, не тільки збільшить кількість виконаних рішень, а й звільнить ресурс виконавців для рішень, за якими боржники рішення добровільно не виконують. По-друге, збільшення суми заборгованості на розмір штрафу здатне вирішити проблему фінансово не вигідних рішень. Деякі науковці анонсують проблему небажання приватних виконавців займатися дрібними сумами, яка, ймовірно, може виникнути після ліквідації

органів ДВС. Астрент в цьому випадку може стати процесуально справедливим важелем, здатним виправити таку ситуацію.

Існують дві моделі астренту: приватно-правова (французька) і публічно-правова (німецька). Відповідно до французької моделі, астрент є результатом влади судді, який має забезпечити виконання свого рішення, а отримані кошти з астренту спрямовуються на користь стягувача. За німецькою моделлю астрент стягується на користь держави як штраф за неповагу до рішення суду. Астрент також використовується в інших країнах, таких як Голландія, Бельгія, Люксембург, Португалія.

У Франції астрент є зобов'язанням боржника сплачувати, крім основного боргу, пеню, яка зростає кожного дня до повного виконання зобов'язань. Суддя може встановити астрент як санкцію за невиконання судового акта або для стимулювання надання чи повернення доказів у межах цивільного процесу.

В італійській правовій системі астрент застосовується тільки до зобов'язань щодо вчинення певних дій або утримання від них.

А. М. Авторгов, який давно виступає за запровадження астренту в українське законодавство, зауважує, що існують дві форми астренту: попередній (тимчасовий, загрожуючий) та остаточний. Попередній астрент є загрозою, яка може бути змінена або скасована після спливу строку, відведеного на виконання судового рішення. Ця форма астренту діє як тимчасова загроза в разі невиконання.

Остаточний астрент може бути застосований тільки після проголошення попереднього. Суд установлює остаточну суму астренту, помножуючи суму, яка підлягала сплаті за день або тиждень, на весь період невиконання рішення. Нарахування астренту може бути припинено у разі об'єктивної неможливості боржника виконати свої зобов'язання.

Особливості астренту, який діє в різних країнах:

- стягується незалежно від збитків та неустойки.
- призначається судом за заявою кредитора або автоматично.
- не звільняє від виконання судового рішення.

- може бути застосований разово або встановлюватися за кожен день, тиждень або місяць прострочення.

- не може бути застосований, якщо судове рішення не може бути виконано в принципі.

- стимулює до виконання або покарання за невиконання судового акта.

- Розмір астренту визначається судом.

А. М. Авторгов звертає увагу на те, що вітчизняне законодавство також передбачає елементи астренту. Наприклад, в адміністративному судочинстві України суд може накласти штраф на керівника суб'єкта владних повноважень за невиконання рішення. Половина суми штрафу йде на користь позивача, а інша половина – до державного бюджету. Закон про виконавче провадження дозволяє накладати штрафи на боржників зі сплати аліментів у випадку значної заборгованості.

Він вважає, що необхідність повного впровадження астренту у вітчизняне законодавство особливо важлива щодо виконання зобов'язань в натурі, виселення, вселення і вирішення справ, що вимагають від боржника певних дій або утримання від них. Очевидно, незначний розмір штрафів, фактично, призводить до їх недієвості.

Щоденний (щотижневий, щомісячний) астрент може бути більш переконливим і важливим аргументом для боржника, ніж штраф, передбачений чинним законодавством, який можна застосувати лише двічі. Результатом має бути фінансове обтяження для боржника, якщо він не виконує судове рішення.

А. М. Авторгов наводить приклад. На практиці це може мати такий ефект: якщо боржник добровільно не виконує судове рішення щодо переміщення паркану у "сусідському" спорі, він буде зобов'язаний сплачувати сусіду 500 грн на день за невиконання, а виконавець одразу ж буде стягувати цю суму. В результаті рішення буде виконано, а астрент буде стягнутий. Можливо, запровадження астренту в сімейних та трудових спорах, наприклад, щодо рішень про режим бачення дитини або поновлення на роботі, є об'єктом дискусій, як слушно зауважує А. М. Авторгов [107].

Проте, з урахуванням труднощів з виконання та неможливості виконати такі рішення без участі боржника, загроза астренту може стати дієвим стимулом для боржників у таких категоріях справ.

Астрент як матеріально-правовий інститут, який ґрунтується на речово-зобов'язальній природі, має компенсаційно-стимулюючу мету і передбачає виплату кредитору грошової суми у випадку невиконання зобов'язань боржником згідно з рішенням суду.

Астрент є ефективним у випадках, коли рішення суду зобов'язує боржника вчинити певні дії, оскільки він створює умови, за яких самостійне виконання рішення для боржника стає вигіднішим, ніж його невиконання. Оскільки деякі категорії рішень, що стосуються вчинення певних дій або утримання від них, не можуть бути примусово виконані, астрент є найкращим стимулом для їх виконання самим боржником.

І. І. Зеленкова зауважує, що впровадження астренту дозволяє кредитору реагувати на випадки зловживання правами боржника і забезпечує рівновагу між правами останнього на відстрочку чи розстрочку виконання рішення [103].

Підтримуємо підхід, за якого стягнення грошових коштів за невиконання судового акта здійснюється на користь позивача – стягувача. Цей підхід відповідає французькому досвіду, де астрент повністю стягується на користь стягувача, оскільки згідно з французьким правом, державі не слід отримувати прибуток від зволікання із виконанням рішення. Крім того, це має стати певною компенсацією для стягувача за тривале очікування присудженого. До того ж, за німецькою моделлю, у разі виконання рішення приватним виконавцем, астрент може виплачуватися самому приватному виконавцю, а в умовах реальної можливості впливати на затягування процесу, вважаємо це несправедливим. Тому, запровадження астренту за французькою моделлю, на нашу думку може:

- стати додатковим стимулом для боржника виконати рішення добровільно або виконати рішення самостійно на етапі примусового виконання;
- стати певною компенсацією для стягувача за тривале очікування присудженого;

- завдяки зростанню суми боргу за виконавчим провадженням на суму астренту, зробити виконання документів на «дрібні» суми більш економічно доцільним для приватних виконавців;

- збільшити надходження до державного бюджету в тих випадках, коли це стосується стягнення штрафів за вчинення адміністративних правопорушень.

Існують також і протилежні позиції, згідно з якими суми пені, стягнуті з боржника, мають бути розподілені між стягувачем та позабюджетним фондом розвитку виконавчого провадження у рівних пропорціях, а не повністю присуджуватися стягувачу.

Звернімося до Рекомендації Рес (2003) 17 "Про примусове виконання" [104]. Згідно з цією рекомендацією, держави-члени повинні гарантувати право на примусове виконання остаточних та обов'язкових рішень суду для всіх осіб. Невиконання судового рішення може позбавити це право своєї дії.

Держава має зацікавленість в ефективному та раціональному примусовому виконанні судових рішень, оскільки це має велике значення для створення, зміцнення та розвитку сильної судової системи. З іншого боку, стягувач є суб'єктом, який зазнає збитків у разі невиконання (або тривалого невиконання) рішення. Тому сума, сплачена у вигляді астренту, становить належну компенсацію за затримку у виконанні рішення. Запровадження астренту в Україні є актуальним.

Так, згідно з пропозицією І. І. Зеленкової, перелік заходів примусового виконання рішень суду та інших органів можна розширити, включивши астрент [105, с. 143]. Однак, на думку науковці, астрент має виступати як додатковий засіб впливу на боржника, побічним засобом непрямого примусу боржника до виконання його обов'язків, фактично доповнюючи "основне" зобов'язання та спрямований на виконання вимог виконавчого документа.

І. В. Бондар зазначає, що астрент не є засобом примусового виконання рішення, хоча має зв'язок з ним і є додатковим стимулом або засобом впливу на боржника. Боржник, усвідомлюючи наслідки невиконання рішення, самостійно виконує його шляхом здійснення певних дій або утримання від них [106].

Досліджуючи можливі шляхи підвищення ефективності діяльності приватних виконавців, ми орієнтуємось на позитивний досвід країн Європейського Союзу. Проте, в деяких аспектах Україна значно випереджає країни Європи і світу. Переконані, що вітчизняна система примусового виконання рішень має запроваджувати найкращі практики цифровізації та поширювати досвід віддаленого доступу до інформації.

В галузі цифровізації виконавчого провадження позитивним досягненням є запровадження Єдиного державного реєстру виконавчих документів (ЄДРВД). Це дозволяє збирати і аналізувати інформацію щодо кількості виконаних виконавчих документів. Ніколи раніше таку статистику збирати не було можливості. ЄДРВД нівелює можливість пред'явлення до виконання підроблених виконавчих документів. Переведення виконавчих документів із паперової в електронну форму позбавляє стягувачів необхідності звертатися до суду з окремою заявою про видачу паперового виконавчого документа та скорочує час на його отримання з тижнів до кількох хвилин. Приватні виконавці готові приймати заяви про примусове виконання рішень підписані електронними підписами. Коли виконавчі документи існували лише на паперових носіях, стягувачів позбавлено можливості повністю віддалено ініціювати відкриття провадження в режимі «paperless». Також ЄДРВД вирішує проблему втрачених виконавчих документів, оскільки після направлення виконавцем документа стягувачеві, його не треба чекати і знову пред'являти. Стягувач має можливість за лічені хвилини ініціювати повторне відкриття виконавчого провадження. Детальніше – про запровадження ЄДРВД, який є частиною Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) [111, 112].

У низці країн економічно «непривабливі» виконавчі документи, а також ті, де стягувачем є держава, державні органи чи державні підприємства, розподіляються серед приватних виконавців у примусовому порядку. Те саме відбувається у випадку, якщо стягувач не бажає займатися пошуком виконавця і звертається до спеціального уповноваженого органу (наприклад, Палати виконавців), який здійснює примусовий розподіл виконавчих проваджень. На

нашу думку, примусовий розподіл є хибним шляхом вирішення проблеми. Система має прагнути до того, аби розподілити виконавчі документи на того приватного виконавця, який має бажання прийняти їх до роботи. Поки є ймовірність існування виконавця, який зголоситься прийняти виконавчий документ до виконання, не можна застосовувати примусовий розподіл.

Тому ми пропонуємо запровадити систему на кшталт «біржі» виконавчих документів, до якої зможуть вільно додавати свої виконавчі документи охочі стягувачі. Зараз ми саме працюємо над створенням такої системи. Передовсім, ця система, яку ми називаємо «Stack», стане в нагоді «системним» стягувачам, які працюють з великими обсягами виконавчих документів – банкам, іншим фінансовим установам, колекторським компаніям, страховим компаніям, комунальним підприємствам тощо. Також система допоможе стягувачам, які потребують виконання специфічних рішень, таких як рішення про стягнення періодичних платежів, рішень про примусове вселення чи виселення тощо. Запропонована система дозволить оптимізувати роботу інших юрисдикційних органів, таких як органи Національної поліції та інших, в частині адміністративної практики і роботи з органами ДВС (а після їх ліквідації – з приватними виконавцями). Зрештою, Stack стане зручним рішенням для будь-якого стягувача чи представника стягувача, оскільки позбавить необхідності в телефонному режимі зв'язуватися з усіма діючими виконавцями і направляти сканкопію виконавчого документа кожному виконавцеві окремо, з кожним обговорювати умови роботи тощо.

Система передбачатиме реєстрацію персонального он лайн кабінету з метою обліку отриманих виконавчих документів. Після того, як стягувач додасть новий виконавчий документ, в першу чергу, система запропонує стягувачеві того виконавця, який уже має на примусовому виконанні документи про стягнення з цього боржника. У разі відмови стягувача від пред'явлення такому виконавцю, документ відобразатиметься серед запропонованих у тих виконавців, які мають право прийняти його до виконання (згідно з принципом територіальності, враховуючи обмеження за сумами тощо). Після згоди виконавця прийняти

документ до свого провадження, стягувач отримуватиме відповідне сповіщення. У разі згоди стягувача пред'явити виконавчий документ цьому виконавцеві, система автоматично генерує заяву про примусове виконання рішення і пропонує надіслати її в електронній формі зі застосуванням кваліфікованого електронного підпису (КЕП) (після введення ЄДРВД) або в паперовій формі. У разі небажання стягувача пред'являти документ саме цьому виконавцю, документ надалі пропонуватиметься іншим виконавцям. Після підписання стягувачем заяви про примусове виконання в електронному вигляді, матеріали передаються на сторону виконавця. У разі надсилання заяви про примусове виконання в паперовій формі, система пропонуватиме внести ШКІ (ТТН) відправлення для відслідковування відправлення з метою недопущення втрати паперових документів. Після відкриття провадження виконавцю буде достатньо внести номер провадження та ідентифікатор доступу і система автоматично застосує відповідний статус і надішле стягувачеві повідомлення про відкриття виконавчого провадження і згенероване посилання на матеріали в Автоматизованій системі виконавчого провадження (АСВП). Система не заміняє і не дублює функціонал АСВП, а полегшує й автоматизує процес комунікації стягувачів з виконавцями.

Крім того, система матиме додаткові вбудовані модулі, що допоможуть в організації роботи як стягувачів, так і виконавців. Такі модулі забезпечать організацію обліку виконавчих документів, їх стану та етапу виконання. Стягувачі матимуть змогу автоматично генерувати заяви і повідомлення у своїх провадженнях. Виконавці зможуть контролювати строки, явку за викликами на підставі внесених даних про ТТН, шляхом інтеграції системи з поштовими операторами отримувати інформацію про статус доставки документів сторонам, автоматично генерувати акти, протоколи, подання та інші документи, які не створюються в АСВП.

Важливим елементом, який вплине на ефективність системи примусового виконання рішень є реформування механізму юридичної відповідальності приватного виконавця, якому присвячений наступний підрозділ.

3.2. Реформування механізму дисциплінарної відповідальності приватного виконавця

Згідно з ч. 2 ст. 38 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" від 02.06.2016 р. № 1403-VIII [12], дисциплінарним проступком є: 1) зайняття діяльністю, несумісної з діяльністю приватного виконавця; 2) порушення правил професійної етики приватного виконавця; 3) розголошення професійної таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; 4) невиконання або неналежне виконання обов'язків приватного виконавця; 5) невиконання статуту Асоціації приватних виконавців України, рішень Ради приватних виконавців України та з'їзду приватних виконавців України.

За загальновідомими положеннями теорії права склад юридичного правопорушення включає: 1) суб'єкт – особа, яка вчинила правопорушення; 2) об'єкт – цінності або блага, які зазнали негативного впливу від діянь суб'єкта (матеріальні або нематеріальні цінності, особисті, групові або суспільні блага); 3) об'єктивна сторона – фактичне протиправне діяння, його результат, а також необхідний причинний зв'язок між ними. Протиправність полягає у порушенні юридичних норм або загальних принципів права (включаючи міжнародне право). Ці діяння можуть бути активними (якщо суб'єкт порушує заборони) або пасивними (якщо він не виконує обов'язкові норми); 4) суб'єктивна сторона – психологічна настанова суб'єкта щодо своєї протиправної поведінки та її наслідків. Ця настанова відображається поняттям вини [92].

Основні ознаки дисциплінарного проступку такі:

- 1) порушення нормативно-правових актів, що встановлюють порядок діяльності шляхом протиправних дій або бездіяльності,
- 2) вина особи, яка здійснює самостійну професійну діяльність у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів,

3) негативні наслідки, які мають широкий соціальний, економічний або інший вплив на державу (у сфері правосуддя), сторони, інших учасників виконавчого провадження, колег та суспільство,

4) наявність причинного зв'язку між протиправними діями (або бездіяльністю) та негативними наслідками.

Отже, ч. 2 ст. 38 Закону України "Про органи та особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" встановлює лише підставу для можливого застосування дисциплінарного стягнення до приватного виконавця.

У процедурі притягнення до дисциплінарної відповідальності ДКПВ повинна встановити всі вищезазначені елементи, які включають порушення закону приватним виконавцем, його вину, наявність негативних наслідків, що виникли внаслідок діянь приватного виконавця, а також причинний зв'язок між цими діями, здійсненими під час виконання судового рішення, і негативними наслідками. В іншому випадку рішення, прийняте компетентним органом щодо застосування дисциплінарного стягнення, буде вважатися порушенням процесуальних гарантій належного судового розгляду, які передбачені п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [93].

Як правильно вказує професор С. П. Рабінович, вимога обґрунтованості акта стосується як норм закону, на підставі яких діє орган, так і фактичних обставин справи. Ця вимога пов'язана з принципом законності, згідно з яким орган повинен діяти лише на підставі, передбаченій Конституцією і законами України. Обґрунтованість означає врахування всіх обставин, які мають значення для прийняття рішення. Рішення можуть вважатись обґрунтованими, якщо вони зумовлені юридично значущими фактами - діями, подіями, які вимагають або допускають прийняття відповідних рішень, дій або бездіяльності згідно з нормами закону. Відповідно, відсутність таких фактів повинна розглядатись як свідчення необґрунтованості відповідних актів органу [96].

Відповідно до ч. 5 ст. 41 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", якщо

Дисциплінарна комісія приватних виконавців (ДКПВ) прийняла рішення про задоволення подання та застосування до приватного виконавця дисциплінарного стягнення, під час визначення виду дисциплінарного стягнення враховуються такі обставини: вчинення проступку, ступінь вини приватного виконавця, тяжкість проступку, наявність наслідків, розмір заподіяної шкоди, а також факти застосування до приватного виконавця дисциплінарних стягнень протягом останнього року.

Рішення ДКПВ, яке оформлюється у формі протоколу, повинно містити не тільки тези виступів окремих членів комісії, але й обґрунтування рішення, включаючи аналіз усіх обставин справи, доводи, спростування або підтвердження окремих тверджень чи заперечень. Також потрібно обґрунтувати необхідність застосування конкретного виду дисциплінарного стягнення серед інших наявних варіантів, а також кваліфікацію діяння приватного виконавця, що обумовлює необхідність саме цього виду дисциплінарного стягнення.

О. Б. Верба справедливо зазначає, що рішення ДКПВ, як індивідуальний правовий акт, що стосується притягнення до дисциплінарної відповідальності приватного виконавця, повинно бути обґрунтованим та мотивованим. Воно повинно відповідати конституційним принципам і визнаним у практиці Європейського суду з прав людини конвенційним стандартам прав людини. Зважаючи на найвищу юридичну силу Конституції України, ці нормативні вимоги мають пріоритет над положеннями інших законів. З урахуванням прямої дії норм Конституції України та статусу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод як частини національного законодавства, будь-яке доведене порушення конституційних принципів і визнаних у практиці Європейського суду з прав людини конвенційних стандартів прав людини є підставою для визнання рішення ДКПВ незаконним (неконституційним) [100, с. 101].

Щодо відповідальності державного і приватного виконавця в Україні існують різні підстави, процедури та наслідки, оскільки правова природа статусу державного і приватного виконавців суттєво відрізняється. Для притягнення до

відповідальності державного виконавця застосовується процедура, передбачена для державних службовців.

Відповідальність приватного виконавця регулюється Законом «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». Згідно зі ст. 37 цього Закону, приватний виконавець несе цивільно-правову, адміністративну чи кримінальну відповідальність за свої рішення, дії чи бездіяльність, а також може понести дисциплінарну відповідальність у встановленому порядку.

О. Б. Верба слушно, на нашу думку, вважає несправедливим, що до приватних виконавців таку різницю в нормах, порівняно з державними виконавцями.

Згідно з нормами Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та Положенням про Дисциплінарну комісію приватних виконавців, затвердженим Наказом Міністерства юстиції України від 27.11.2017 р. № 3791/5 [101], встановлено таке:

- Дисциплінарна комісія приватних виконавців формується при Мін'юсті згідно зі ст. 39 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та п. 1 Положення;

- з Дисциплінарної комісії, яка складається з 9 членів, Мін'юст призначає 4 члени згідно з ч. 3 статті 39 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та п. 5 Положення;

- персональний склад Дисциплінарної комісії затверджується наказом Мін'юсту згідно з ч. 3 ст. 39 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та п. 7 Положення;

- зміни до персонального складу Дисциплінарної комісії затверджуються наказом Мін'юсту згідно з п. 22 Положення;

- Головою Дисциплінарної комісії є Міністр юстиції України або заступник Міністра юстиції України згідно з ч. 4 ст. 39 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та п. 9 Положення;

- якщо Дисциплінарна комісія отримує скаргу на діяльність приватного виконавця, вона протягом 1 робочого дня направляє цю скаргу до Мін'юсту чи Ради приватних виконавців України для проведення перевірки згідно з п. 23 Положення;

- протокол засідання Дисциплінарної комісії надсилається до Мін'юсту протягом 3 днів згідно з п. 28 Положення;

- рішення Дисциплінарної комісії про застосування дисциплінарного стягнення до приватного виконавця набирає чинності наказом Мін'юсту. Дата видання наказу Мін'юсту є датою застосування дисциплінарного стягнення до приватного виконавця згідно з ч. 2 ст. 41 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та п. 29 Положення;

- матеріально-технічне та інформаційне забезпечення, організація документообігу та зберігання документів Дисциплінарної комісії здійснюються Мін'юстом згідно з п. 31 Положення.

Розглянемо передовий досвід Франції. Так, у Франції функціонує одна з найстаріших і найефективніших систем примусового виконання рішень в Європі. Норми цієї системи є стабільними, консервативними і гнучкими одночасно, і вони діють з незначними змінами з XIX ст., незалежно від політичного та соціально-економічного контексту в країні. Виконавці (офіцери юстиції) у Франції зобов'язані дотримуватися норм Кодексу професійної етики виконавців. Ці обов'язки ґрунтуються на соціальних нормах і правових зобов'язаннях. Професійно-етична відповідальність виконавців у Франції є частиною «дисциплінарних санкцій», які передбачені законом. Виконавці зобов'язані з'являтися на дисциплінарні слухання, організовані регіональними та департаментськими палатами (самоврядними професійними об'єднаннями виконавців), що діють на територіальній юрисдикції, де вони працюють. Ці палати складаються з обраних членів, які є виконавцями. Департаментська палата відповідає за збір доказів, а регіональна палата за накладання санкцій.

До офіцерів юстиції (виконавців) у Франції можуть бути застосовані різні заходи дисциплінарної відповідальності, залежно від серйозності скоєного правопорушення. Ці заходи включають:

- 1) заклик виконавця до дотримання порядку;
- 2) простий осуд діянь виконавця;
- 3) осуд діянь виконавця на зборах членів палати виконавців;
- 4) попередження виконавця щодо неповторення правопорушення;
- 5) зупинення діяльності виконавця;
- 6) виключення виконавця з реєстру;
- 7) позбавлення права балотуватися на наступних виборах до самоврядних організацій виконавців.

Компенсаційний (гарантійний) фонд виконавців (Caisse de garantie), яким керує самоврядна організація виконавців, відшкодовує будь-яку шкоду, заподіяну цивільними чи кримінальними правопорушеннями виконавців. Він бере на себе колективну відповідальність за всю професію.

Національна палата виконавців Франції відповідає за управління Компенсаційним (гарантійним) фондом виконавців. Кожен виконавець зобов'язаний сплачувати щорічний внесок до фонду, розмір якого залежить від щорічного обороту виконавця. Фонд перестраховується найбільшими страховими компаніями на суму до декількох мільйонів євро.

Фонд має дві основні мети:

- захист виконавців, яких неправомірно звинуватили у професійних зловживаннях.
- виплата компенсацій потерпілим від професійних зловживань судових виконавців за завдану шкоду [102].

Цілком поділяємо думку О. Б. Верби, якою за результатом порівняльного аналізу відповідальності приватних виконавців в Україні та судових виконавців у Франції, зроблено такі ґрунтовні висновки:

- українському законодавцеві слід уніфікувати матеріальні та процесуальні правила відповідальності державних та приватних виконавців;

- за зразком французького досвіду запропоновано утворити Дисциплінарну комісію приватних виконавців при Асоціації приватних виконавців України, яка є самоврядною некомерційною професійною організацією, що об'єднує всіх приватних виконавців України. Представники цієї комісії повинні бути обраними приватними виконавцями, а не представниками Міністерства юстиції України;

- запропоновано створити Дисциплінарну комісію державних виконавців при Міністерстві юстиції України;

- рішення Дисциплінарних комісій повинні бути оформлені мотивованим рішенням із вступною, описовою, мотивувальною та резолютивною частинами, а не протоколом, як встановлено чинним законодавством [100].

Щодо інституту адміністративного оскарження то в більшості країн Європи цей інститут є кодифікованим. Це означає, що в цих країнах прийняті спеціальні закони про адміністративну процедуру, які регулюють основні питання оскарження в адміністративному порядку. Такі закони існують, наприклад, у Німеччині, Австрії, Іспанії, Латвії, Естонії та інших країнах. У Великобританії та Франції цей інститут залишається не кодифікованим [108].

У контексті процедури адміністративного оскарження варто зазначити, що не існує єдиної загальноєвропейської моделі, і зазвичай використовуються одна з двох форм. Перша форма передбачає можливість оскарження шляхом подання скарги керівникові органу, посадова особа якого прийняла рішення, вчинила дію або бездіяльність, або до вищого органу відповідної галузі державного управління. Друга форма полягає у створенні спеціальних апеляційних структур при державних органах, які, фактично, є квазісудовими установами. Вони є незалежними від інших структурних підрозділів відповідного органу і зазвичай залучають громадськість і експертів у свою роботу. Основна функція цих структур – розгляд скарг. Наприклад, в Нідерландах для розгляду скарг на розпорядження муніципалітету створено спеціальні дорадчі комісії. Якщо комісія відхиляє скаргу, її рішення є остаточним, а якщо вона знаходить підстави для задоволення скарги, проект відповідного рішення передається уповноваженому суб'єкту для прийняття рішення з питання по суті [109].

Україна, в основному, використовує перший підхід до регулювання процедури адміністративного оскарження, але були спроби впровадити спеціальні органи або підрозділи з квазісудовим статусом у системі виконавчої влади. Наприклад, у Державній податковій службі були створені відділи апеляцій, а Антимонопольний комітет України має адміністративні колегії. Проте, досвід показує, що їх автономія залишається обмеженою, тому їх ефективність низька.

З урахуванням європейського правового досвіду судового оскарження варто зазначити, що способи та порядок судового оскарження визначаються моделлю адміністративної юстиції, яка застосовується в конкретній країні. У деяких країнах, таких як Франція, Німеччина, Болгарія, Австрія, Україна, введено систему спеціалізованих судів, які вирішують спори з органами публічної влади. Деякі країни, такі як Естонія та Україна, розмежували розгляд справ щодо адміністративних правопорушень та адміністративних спорів. Проте загальноєвропейською тенденцією є наявність спеціалізованих адміністративних судів [110].

Шляхи реформування інституту дисциплінарної відповідальності приватних виконавців запропоновано також Асоціацією приватних виконавців України (АПВУ). Представниками АПВУ запропоновано збільшити кількість членів Дисциплінарної комісії приватних виконавців з 9 до 11 шляхом делегування 2 представників від Національної асоціації адвокатів України.

Також АПВУ запропонувало впровадити нові види дисциплінарних санкцій:

- 1) попередження;
- 2) фінансова санкція у розмірі 1 мінімальної зарплати на користь держави;
- 3) зупинення діяльності приватного виконавця на період від 1 до 6 (або 12) місяців, під час якого виконавець не може відкривати нові виконавчі провадження, але зберігає право завершувати розпочаті провадження;
- 4) припинення діяльності приватного виконавця, що застосовується лише у випадку скоєння ним серйозного дисциплінарного проступку або системного невиконання своїх обов'язків, що несумісно з подальшою професійною діяльністю.

АПВУ акцентовано увагу на двох принципових питаннях. По-перше, основою для притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності може бути "невиконання або неналежне виконання обов'язків", але лише в разі, якщо такі діяння завдали шкоди законним правам та інтересам сторони виконавчого провадження. По-друге, рішення Дисциплінарної комісії щодо застосування дисциплінарного стягнення у формі припинення діяльності набирає чинності після закінчення строків для судового оскарження або після ухвалення законного та обґрунтованого судового рішення, а не після видання відповідного наказу регулятора [113].

О. М. Овчаренко та О. В. Соломком, дисциплінарними уповноваженими АПВУ досліджено нагальні питання реформування дисциплінарної практики ДКПВ. Процедура розгляду дисциплінарних справ проти приватних виконавців регулюється Законом України "Про органи та особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" та Положенням про Дисциплінарну комісію приватних виконавців, затвердженим 27.11.2017 № 1442/31310 [101]. Європейські стандарти та національна судова практика підкреслюють важливість дотримання стандартів належної правової процедури в дисциплінарних провадженнях. За практикою Європейського суду з прав людини, органи, які застосовують дисциплінарні стягнення до представників юридичних професій, визнаються "судами" в розумінні п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [93]. В рішенні у справі "О. Волков проти України" від 09.01.2013 р., Європейський суд з прав людини визнав, що "Вища рада юстиції, парламентський комітет і пленарні засідання Верховної Ради України спільно виконували судові функції" під час розгляду питання про звільнення суддів (п. 90). У рішенні у справі "Грейс Гатт проти Мальти" від 10.10.2019 р., Європейський суд з прав людини застосував пункт 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод до внутрішньої ради поліції і Комісії з питань державної служби, які, в рамках дисциплінарного провадження, вирішували питання про звільнення співробітника поліції Грейс Гатт з посади. Використання такого підходу означає, що органи, які накладають дисциплінарні

стягнення, підпадають під стандарт належної судової процедури, який описаний у ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Шляхом аналізу цього стандарту робимо висновок, що при застосуванні різних видів юридичної відповідальності до особи необхідно забезпечувати:

- встановлення факту порушення передбаченого законом обов'язку;
- забезпечення прозорості процедури розгляду справи з урахуванням прав особи, яка підлягає відповідальності:

- а) повне інформування про подані проти неї скарги;

- б) ознайомлення зі всіма зібраними доказами;

- в) можливість бути вислуханим (усно і письмово) органами, що здійснюють дисциплінарне провадження на всіх етапах;

- г) особиста участь перед цими органами під час розгляду її справи;

- г) можливість представляти свої інтереси;

- д) захист від неправомірного впливу органів, які проводять розслідування, та їх посадових осіб на процес виконання правосуддя;

- передбачення законом можливих санкцій, які сформульовані чітко і однозначно;

- застосування санкції, що відповідає принципу пропорційності вчиненому порушенню та індивідуальним характеристикам особи;

- право оскаржити прийняте рішення судовим шляхом для особи, яка підлягає відповідальності.

Детальний аналіз проблематики дисциплінарного провадження щодо приватних виконавців дає підстави для висновку, що головною причиною скасування рішень Дисциплінарної комісії є недоліки, які закладені у чинних нормативних актах. Закон України «Про органи та особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та Положення про Дисциплінарну комісію приватних виконавців не враховують всі необхідні суттєві елементи дисциплінарного провадження, що вказує на необхідність реформування цього інституту. Якщо залишити «статус кво» незмінним, то й надалі

спостерігатиметься тенденція до скасування рішень Дисциплінарної комісії у судовому порядку.

На думку науковців, на нормативному рівні слід встановити аналогічне правило, яке вже існує у законодавстві про судоустрій та про адвокатуру. Згідно з абз. 4 п. 2 ст. 40 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [114], якщо адвокат або особа, що порушила питання дисциплінарної відповідальності адвоката, без поважних причин не з'являється на засідання дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, за умови попереднього повідомлення їх про місце, день і час засідання, це не перешкоджає розгляду дисциплінарної справи. У разі повторної неявки зазначених осіб на засідання палати, розгляд справи проводиться за їх відсутності, незалежно від причин неявки. На думку О. М. Овчаренко та О. В. Соломка, варто встановити аналогічне правило і для діяльності Дисциплінарної комісії приватних виконавців.

Для забезпечення належної правової процедури дисциплінарного провадження важливим кроком науковці вважають оприлюднення мотивованих і обґрунтованих рішень Дисциплінарної комісії. На сьогодні жодне рішення Дисциплінарної комісії приватних виконавців не було опубліковано. Опублікування рішень органами дисциплінарної влади є поширеною практикою у сферах суддівського й адвокатського самоврядування. Наприклад, Вища рада правосуддя та Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури публікують свої рішення на офіційних веб-сайтах та аналізують дисциплінарну практику. Слід запровадити подібний підхід і для Дисциплінарної комісії приватних виконавців. Це забезпечить спільноту приватних виконавців інформацією щодо дисциплінарної практики, матиме попереджувальний ефект і сприятиме забезпеченню легітимності рішень цієї комісії.

З метою забезпечення пропорційності дисциплінарної відповідальності приватних виконавців, пропонується включити в законодавство передумови для застосування такого санкційного заходу, як припинення діяльності приватного виконавця. Ці передумови включають:

- а) повторність дисциплінарного порушення;

б) негативні наслідки, що виникли внаслідок неправомірних дій або бездіяльності приватного виконавця;

в) вчинення приватним виконавцем кількох дисциплінарних порушень одночасно;

г) серйозне порушення професійних обов'язків або правил професійної етики приватним виконавцем, засвідчене судовим рішенням.

Згідно з Аналізом практики притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності підготовленого на замовлення Проєкту ЄС «Pravo-Justice», існує проблема з розмежуванням повноважень суб'єктів контролю за діяльністю приватного виконавця. Згідно зі ст. 129-1 Конституції України, суд відповідає за контроль за виконанням рішень суду, включаючи контроль за процесуальними діями приватних виконавців. У той же час, Міністерство юстиції України відповідає за контроль за організацією роботи приватних виконавців. Саморегулювання в сфері дотримання професійних стандартів і етики здійснюється Асоціацією приватних виконавців України. Проте аналіз показує, що при контролі за приватними виконавцями часто не дотримуються його меж та змісту з боку суб'єктів контролю. Це втручання у процес примусового виконання рішень, фактично, підриває незалежність роботи приватних виконавців. І, як наслідок, це має прямий вплив на загальний стан виконання судових рішень в Україні, що є одним з найнижчих серед країн Європи.

Проведений Аналіз виявив такі недоліки механізму притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності:

- відсутність чіткого розмежування між судовим і відомчим контролем у законодавстві;

- непрозорий процес ініціювання дисциплінарного провадження проти приватних виконавців;

- відсутність гарантій незалежності і об'єктивності Дисциплінарної комісії приватних виконавців;

- відсутність стандартів і єдиної методології оцінки діянь приватних виконавців та вибору виду стягнення;

- неспівмірність дисциплінарних стягнень та їх неузгодженість з метою покарання;

- відсутність розмежування між порушеннями етики поведінки приватних виконавців та порушеннями виконавчого процесу.

За результатом проведеного аналізу, було сформульовано рекомендації для Міністерства юстиції України:

1. Слід дотримуватись конституційного принципу, що передбачає судовий контроль за виконанням судових рішень, та зосередити відомчий контроль на аспектах організаційної діяльності приватних виконавців.

2. Необхідно уточнити процедуру та наслідки розгляду скарг учасників виконавчого провадження на дії приватних виконавців. Варто визначити форму для таких скарг та звернень, процедуру їх розгляду, підстави для відхилення таких скарг, а також критерії для внесення до Дисциплінарної комісії приватних виконавців звернень щодо притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності.

3. Встановити правила, за якими Міністерство юстиції відхилятиме однозначно необґрунтовані скарги на дії приватних виконавців, скарги, що не відповідають вимогам, визначеним у ст. 74 Закону України "Про виконавче провадження", або підписані неуповноваженими особами.

4. Після планової перевірки слід надати приватному виконавцю можливість виправити свої помилки. Питання про притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності має виникати лише у випадку, якщо виявлені недоліки не були виправлені.

5. Забезпечити надання приватному виконавцю примірника довідки, що складена після позапланової перевірки його діяльності, у встановлені законодавством терміни.

6. Чітко визначити підстави для подань Міністерства юстиції до Дисциплінарної комісії приватних виконавців щодо притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності на підставі результатів планових та позапланових перевірок.

7. Один із способів забезпечення належної процедури інформування приватного виконавця про розгляд його справи Дисциплінарною комісією є публікація повідомлення про час і місце засідання Комісії, а також переліку виконавців, запрошених на засідання, на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України.

8. Забезпечити належне мотивування рішень Дисциплінарної комісії щодо застосування стягнень до приватного виконавця та офіційну публікацію рішень Комісії на вебсайті Міністерства юстиції України. Крім того, розробити типову структуру рішення Комісії з вступною, мотивувальною і резолютивною частинами.

9. Для забезпечення принципу пропорційності дисциплінарної відповідальності необхідно встановити початкову дату виявлення дисциплінарного проступку приватного виконавця – дату отримання приватним виконавцем довідки про результати перевірки його діяльності, яка повинна бути особисто вручена уповноваженою особою Міністерства юстиції, з відповідною відміткою приватного виконавця (як щодо довідки за результатами планової перевірки, так і позапланової перевірки діяльності приватного виконавця).

10. При обранні виду дисциплінарного стягнення Дисциплінарна комісія приватних виконавців повинна враховувати всі обставини для забезпечення пропорційності. Ці обставини повинні розглядатися як такі, що обтяжують або пом'якшують відповідальність приватного виконавця.

11. Припинення діяльності приватного виконавця як дисциплінарне стягнення має застосовуватися лише у виняткових випадках після вичерпання інших способів впливу на приватного виконавця.

12. Навіть у випадку встановлення судом факту незаконності діянь приватного виконавця не може безумовно слугувати підставою для його притягнення до дисциплінарної відповідальності, оскільки в кожному конкретному випадку потрібно досліджувати, чи були це умисні винні дії або помилкове застосування норм чинного законодавства, з огляду на суперечливу

судову практику. Повноваження суду у виконавчому провадженні мають процесуальний пріоритет.

Також звіт містить рекомендації для Асоціації приватних виконавців України:

1. Комітет з етики має отримати ширші повноваження, щоб надавати консультативні висновки з питань застосування Кодексу професійної етики приватних виконавців на запити приватних виконавців.

2. Необхідно установити єдину стандартизовану форму висновку Комітету з етики АПВУ, оскільки аналіз існуючих висновків свідчить про відсутність єдиної вимоги для їх ухвалення та мотивування.

3. Здійснити чітке розмежування діянь приватного виконавця, які порушують виключно Кодекс професійної етики приватних виконавців або виключно законодавство про виконавче провадження.

4. Дисциплінарні стягнення повинні бути застосовані тільки у випадках, коли діяння приватного виконавця одночасно мали негативні етичні наслідки та порушували законодавство, що регулює порядок виконавчих дій та організацію діяльності приватного виконавця [114].

Отже, за результатом дослідження шляхів реформування механізму притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності, можна виокремити такі основні напрямки.

По-перше, Дисциплінарна комісія приватних виконавців має бути підпорядкована Асоціації приватних виконавців України, а не Міністерству юстиції України.

По-друге, рішення ДКПВ повинно включати не лише висновки окремих членів комісії, але й обґрунтування самого рішення, що охоплює аналіз усіх обставин справи, доказів та спростування або підтвердження окремих тверджень або заперечень. Окрім того, необхідно пояснити, чому саме обрано конкретний вид дисциплінарного стягнення з числа інших можливих варіантів і як було кваліфіковано діяння приватного виконавця, що виправдовує необхідність саме цього виду дисциплінарного стягнення.

По-третє, важливо переглянути чинні види дисциплінарних стягнень, оскільки, на нашу думку, вони є такими, що шкодять професії. Чинною редакцією ч. 1 ст. 41 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» передбачено чотири види дисциплінарних стягнень:

- 1) попередження;
- 2) догана;
- 3) зупинення діяльності приватного виконавця на строк до шести місяців;
- 4) припинення діяльності приватного виконавця.

По суті, попередження і догана не мають матеріального впливу на виконавця і його діяльність, не створюють жодних обмежень у діяльності і не створюють додаткових зобов'язань. Водночас, наступні два види мають фатальні наслідки для діяльності виконавця.

Фактично, за неумисне порушення, яке, як може в майбутньому встановити суд і не мало місця, виконавець може втратити можливість займатися діяльністю на тривалій строк, що завдає значних фінансових збитків. Такий стан породжує у приватних виконавців невпевненість у стабільності їх діяльності. Як наслідок, приватні виконавці, усвідомлюючи тимчасовість та існування імовірності зненацька втратити роботу, клієнтів, зазнати збитків у зв'язку з трудовими та господарськими правовідносинами, можуть уникати розбудови перспективної моделі діяльності, а більше фокусуватися на швидкому заробітку.

На нашу думку, припинення діяльності допустимо застосовувати у разі вчинення приватним виконавцем кримінального правопорушення. А перелік видів дисциплінарних стягнень справедливо доповнити фінансовою санкцією в розмірі від 1 до 5 розмірів мінімальної заробітної плати, яка стягуватиметься на користь АПВУ. Це дозволить додатково наповнювати бюджет Асоціації.

Внаслідок зупинення діяльності приватного виконавця, він позбавляється саме виконавчого процесуального статусу. Оскільки самого статусу приватного виконавця особа не позбавляється, вона продовжує мати обов'язок утримувати офіс, забезпечувати збереження справ і архіву тощо.

Вважаємо, що зупинення діяльності приватного виконавця не повинно полягати у тимчасовому позбавленні його виконавчого процесуального статусу, а має полягати лише в тимчасовій забороні відкривати нові виконавчі провадження. Тобто, зупинення діяльності приватного виконавця не стане покаранням для сторін виконавчого провадження, а навпаки, певний час він зможе приділяти їм більше уваги. Проте, заборона відкривати провадження протягом тривалого часу матиме для виконавця значні фінансові наслідки в перспективі.

Оскільки в розумінні п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [93] Дисциплінарна комісія приватних виконавців є «судовим» органом, а її рішення мають надзвичайно важливі для приватних виконавців і сторін виконавчих проваджень наслідки, вважаємо необхідним внесення змін до законодавства в частині строку набрання чинності рішеннями ДКПВ. Приватний виконавець повинен мати право на оскарження рішення Комісії, повідомивши про це Міністерство юстиції. У разі не оскарження рішення в установленій строк, Мін'юст видаватиме наказ про застосування дисциплінарного стягнення.

Головна мета дисциплінарної практики – мінімізація порушень. Така мета досягається двома шляхами: а) притягнення до відповідальності порушників; б) упередження порушень під страхом притягнення до відповідальності. Задля упередження порушень важливою є публічність та інформованість спільноти про дисциплінарну практику. Відтак, вважаємо важливим запровадження обов'язкового оприлюднення знеособлених протоколів Дисциплінарної комісії приватних виконавців. Це дасть змогу приватним виконавцям розуміти позицію ДКПВ з тих чи інших питань раніше, ніж бути притягнутим до відповідальності.

Забезпечення прозорості та відповідності процедур дисциплінарного розгляду приватних виконавців потребує розробки чітких критеріїв, які визначають їх дисциплінарні повноваження. Нормативно-правова база, що стосується дисциплінарної відповідальності приватних виконавців, має бути унормована та систематично оновлювана для її ефективного впровадження та застосування. Для забезпечення відповідності нормам та стандартам важливо

розробити процедури планових та позапланових перевірок діяльності приватних виконавців, а результати цих перевірок мають бути об'єктивними та достовірними. Крім того, повідомлення про розгляд справ приватних виконавців Дисциплінарною комісією мають бути інформативними і доступними на офіційному вебсайті органу, до складу якого входить ДКПВ. Рішення Дисциплінарної комісії мають бути належно мотивованими, а їх структура повинна включати вступну, мотивувальну та резолютивну частини. Такі рішення мають бути в публічному доступі для забезпечення прозорості. Дисциплінарні санкції, які можуть бути застосовані до приватних виконавців, повинні бути пропорційними до порушень та враховувати всі обставини справи. При застосуванні припинення діяльності приватного виконавця як дисциплінарного стягнення, необхідно спочатку вичерпати інші способи впливу на нього, залишивши це для виняткових ситуацій. Навіть якщо суд встановив факт незаконних діянь приватного виконавця, це, само по собі, не повинно автоматично призводити до його дисциплінарної відповідальності. У кожному випадку необхідно вивчити, чи були ці дії умисними або впливали з помилкового застосування норм законодавства, зважаючи на суперечливу судову практику.

Висновки до Розділу 3

1. За результатами здійсненого аналізу систем примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів у різних державах зроблено висновок, що вони формуються у урахуванням впливу історичних, політичних, соціальних, територіальних факторів.

Запропоновано українському законодавцеві здійснити повний перехід до приватноправової моделі примусового виконання рішень, оскільки в наших реаліях вона найбільш ефективна та безкоштовна для державного бюджету.

На час перехідного періоду (до ліквідації органів ДВС) варто зрівняти обсяги повноважень державних та приватних виконавців.

Зі законодавства про виконавче провадження необхідно виключити положення про банки, податкові органи та органи казначейства, бо вони не здійснюють примусового виконання рішень у порядку виконавчого провадження.

Необхідно на законодавчому рівні зрівняти у правовому статусі різні категорії боржників у виконавчому провадженні, зокрема, боржників – органи державної влади, юридичні особи публічного права тощо з боржником – фізичною або юридичною особою приватного права, скасувавши мораторії на звернення стягнення стосовно держави в широкому розумінні.

Запропоновано запровадити систему невідворотності сплати дрібних штрафів (третина від заробітної плати, встановленої на початок відповідного календарного року) водночас із прогресивним астрентом, за якої боржникові створено такі умови, що він «добровільно» сплачує штраф, наприклад, за наявності штрафу для такої особи недосяжні певні адміністративні послуги – до моменту сплати штрафу особа не може оформити договір купівлі-продажу нерухомого майна, транспортного засобу, змінити місце реєстрації проживання, отримати закордонний паспорт тощо.

Норми права, які регулюють виконавче провадження, слід доповнити правилами про астрент за французькою моделлю.

Запропоновано запровадження авторської розробки – так званої біржі виконавчих документів «Stack», до якої стягувачі, за їх бажанням, додають свої виконавчі документи, а виконавець – обирає їх.

2. Для збільшення ефективності механізму притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності запропоновано на законодавчому рівні:

- змінити інституційне підпорядкування Дисциплінарної комісії приватних виконавців, вивівши її з підпорядкування Міністерства юстиції України та утворивши її при Асоціації приватних виконавців України;

- передбачити вимоги до структури та змісту рішення Дисциплінарної комісії приватних виконавців (обов'язкова наявність вступної, описової, мотивувальної, резолютивної частин);

- змінити перелік видів дисциплінарних стягнень, доповнивши його таким видом як фінансова санкція в розмірі від 1 до 5 мінімальних заробітних плати до бюджету Асоціації приватних виконавців України;

- змінити зміст зупинення діяльності приватного виконавця з позбавлення його виконавчого процесуального статусу на тимчасову заборону відкривати нові виконавчі провадження;

- передбачити правило про строк набрання чинності рішенням Дисциплінарної комісії приватних виконавців після спливу строку на його оскарження у судовому порядку;

- запровадити обов'язкове оприлюднення рішень Дисциплінарної комісії приватних виконавців без персональних відомостей.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні міститься теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що полягає у з'ясуванні сутності правосуб'єктності приватного виконавця та має велике значення для науки цивільного процесуального права.

Основними науковими результатами роботи є такі.

1. Системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів поділено на чотири групи:

1) системи примусового виконання рішень, які належать до відання судової гілки влади, – у цій системі виконавці працюють в апараті судів під керівництвом суддів, виконавче провадження контролює суддя з або без втручання органів виконавчої гілки влади (Австрія, Данія, Ірландія, Кіпр, Хорватія). Перевагами цієї системи є високі стандарти, професіоналізм, гарантії захисту прав боржника, а недоліками – висока вартість, повільність, негнучкість та надмірний формалізм;

2) системи примусового виконання рішень, які належать до відання виконавчої гілки влади, – у цій системі виконавці є державними службовцями, які працюють в органах, підпорядкованих Міністерству юстиції, функцію примусового виконання рішень здійснює не судова, а виконавча влада (Мальта, Німеччина, Фінляндія, Швеція). Основні переваги цієї системи зводяться до того, що процедура швидка, гнучка, не дуже дорога для державного бюджету, а недоліки – бракує якості, незалежності виконавця, є ризики корупції;

3) системи примусового виконання рішень, у яких державою делеговано цю функцію незалежним самозайнятим особам, що працюють на конкурентних засадах в умовах ринкової економіки (Англія, Бельгія, Болгарія, Греція, Естонія, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Уельс, Франція, Чехія, Шотландія). Плюсами цієї системи є швидкість, ефективність, безкоштовність для державного бюджету, професійність, мінусами – дорога для сторін, важко змінити, потребує контролю.

4) системи примусового виконання рішень, у яких поєднуються різні ознаки наведених вище систем, так звані змішані, до яких належить Україна. За чинним законодавством в Україні з 2016 р. паралельно діють державні та приватні виконавці.

Система примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів України є децентралізованою, змішаною (державних виконавців фінансує держава з бюджету, а приватні виконавці є самозайнятими та працюють на основі самофінансування), позасудовою (з 1998 р.), підконтрольною виконавчій гілці влади в особі Міністерства юстиції України.

2. Передумовами запровадження інституту приватного виконавця в Україні є: низька ефективність системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів; нестача ресурсів на утримання дієвої державно орієнтованої системи примусового виконання рішень; значна фактична тривалість виконавчого провадження; корупція в органах державної виконавчої служби; вимога щодо гармонізації українського законодавства та законодавства Європейського Союзу; необхідність виконання зобов'язання Україною щодо забезпечення швидкого та якісного виконання рішень юрисдикційних органів (євроінтеграційний фактор).

3. Правосуб'єктність приватного виконавця – це його здатність мати та здійснювати передбачені законодавством повноваження.

Приватний виконавець є фізичною особою, яка володіє правоздатністю і дієздатністю.

Правосуб'єктність приватного виконавця є: а) особистою та б) предметною.

а) *Особиста правосуб'єктність приватного виконавця* полягає в тому, що для здобуття статусу приватного виконавця фізична особа повинна відповідати та виконати усі вимоги, передбачені законодавством, серед яких такі:

громадянство України,

віковий ценз (досягнення 25 років),

володіння державною мовою (українською),

освітній ценз (наявність вищої юридичної освіти – ступінь магістра),

стаж (у галузі права не менше 2 років після отримання диплома магістра),
наявність повної цивільної дієздатності,
відсутність судимості,

некорупціонер (приватним виконавцем не може бути особа, яка вчинила корупційне правопорушення або порушення, пов'язане з корупцією, – протягом 3 років з дня вчинення),

приватним виконавцем не може бути особа, якій за порушення вимог законодавства анульовано нотаріальне, адвокатське, арбітражного керуючого свідоцтво, яку позбавлено права на здійснення діяльності приватного виконавця, - протягом 3 років з дня відповідного рішення,

приватним виконавцем не може бути особа, звільнена за дисциплінарний проступок з посади судді, прокурора, працівника правоохоронного органу, з державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, – протягом 3 років з дня звільнення,

проходження навчання і стажування (у межах 3 місяців),

успішне складення кваліфікаційного іспиту,

отримання посвідчення приватного виконавця,

отримання довідки з податкових органів про взяття на облік як особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність,

наявність прийнятого перевіркою офісу приватного виконавця,

виготовлення печатки приватного виконавця,

відкриття рахунків у державному банку,

страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця перед третіми особами,

повідомлення Міністерства юстиції України про початок діяльності приватного виконавця,

внесення відомостей про приватного виконавця до Єдиного реєстру приватних виконавців України,

отримання доступу приватним виконавцем до Автоматизованої системи виконавчого провадження після проходження ним відповідного навчання та укладення договору.

Законодавцем звужено обсяг прав приватного виконавця шляхом запровадження обмежень щодо сумісництва та суміщення діяльності приватного виконавця з іншою оплачуваною чи підприємницькою діяльністю, за винятком викладання, науки, творчості, діяльності арбітражного керуючого, розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора, інструкторської та суддівської практики зі спорту, роботи в самоврядних органах АПВУ.

На законодавчому рівні передбачено вимоги стосовно запобігання та усунення конфлікту інтересів приватного виконавця, його неупередженості, об'єктивності, відсутності особистого інтересу в результатах примусового виконання рішень юрисдикційних органів.

Б) *Предметна правосуб'єктність приватного виконавця*, яка полягає у його повноваженнях приймати до виконання виконавчі документи та реалізувати свої повноваження з огляду на підвідомчість і територіальність.

Стосовно приватного виконавця зміст понять «процесуальний статус», «повноваження», «компетенція» (це його правообов'язки, передбачені законодавством, як суб'єкта виконавчих процесуальних правовідносин, які він здійснює під час примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів) та «правовий статус» (це його права та обов'язки, як фізичної особи – суб'єкта приватних правовідносин, наприклад, цивільних правовідносин найму приміщення для офісу) відрізняється.

Структура процесуального статусу приватного виконавця – сукупність його правообов'язків, повноважень, передбачених законодавством, як суб'єкта, який реалізує покладену на нього державою функцію примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, які він здійснює під час виконавчого провадження.

4. Повноваження приватного виконавця поділено на такі групи за різними критеріями:

- активні (полягають у вчиненні певних дій) та пасивні (реалізація яких не потребує вчинення ним спеціальних дій) повноваження приватного виконавця;

- процедурні повноваження приватного виконавця (забезпечують рух і розвиток виконавчого провадження); спонукальні повноваження (опосередковано сприяють виконанню рішення, спонукаючи боржника до виконання рішення, припинення ухилення та припинення інших видів протиправної поведінки боржника); повноваження, що спрямовані безпосередньо на виконання рішення (повноваження, прямим наслідком реалізації яких є або повне чи часткове досягнення результату, на досягнення якого спрямоване виконання рішення, або забезпечення можливості досягнення такого результату в майбутньому);

- інструментальні повноваження приватного виконавця (для ефективності діяльності приватного виконавця: а) повноваження стосовно отримання інформації про боржника та майно тощо (чинним законодавством визначено засоби здобуття інформації виконавцем, необхідної для реалізації ним своїх основних повноважень, наприклад, право отримати інформацію, що містить банківську таємницю, право здійснювати перевірку стану виконання рішення роботодавцем боржника тощо); б) повноваження щодо допуску виконавця до майна боржника (наприклад, право на входження до помешкання боржника за певних умов), в) повноваження виконавця щодо притягнення боржника до відповідальності (полягає в наділенні приватного виконавця повноваженнями у різних випадках як самостійно притягати винних осіб до відповідальності, так і ініціювати притягнення їх до відповідальності іншими органами).

5. Основні засади, принципи, мета діяльності у державних і приватних виконавців однакові.

Відмінним у державних та приватних виконавців України за чинним законодавством є назва, спосіб відбору на посади, приватний виконавець, на відміну від державного, не має статусу державного службовця, а є самозайнятою особою, обсяг повноважень, джерела фінансування, спосіб оплати винагороди та її розмір, суб'єкти та порядок здійснення контролю за їх діяльністю.

На час перехідного періоду до повністю приватної системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів пропонуємо запровадити посаду помічника державного виконавця для сегментації обов'язків державного виконавця.

6. За результатами здійсненого аналізу систем примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів у різних державах зроблено висновок, що вони формуються у врахуванням впливу історичних, політичних, соціальних, територіальних факторів.

Запропоновано українському законодавцеві здійснити повний перехід до приватноправової моделі примусового виконання рішень, оскільки в наших реаліях вона найбільш ефективна та безкоштовна для державного бюджету.

На час перехідного періоду (до ліквідації органів ДВС) варто зрівняти обсяги повноважень державних та приватних виконавців.

Зі законодавства про виконавче провадження необхідно виключити положення про банки, податкові органи та органи казначейства, бо вони не здійснюють примусового виконання рішень у порядку виконавчого провадження.

Необхідно на законодавчому рівні зрівняти у правовому статусі різні категорії боржників у виконавчому провадженні, зокрема, боржників – органи державної влади, юридичні особи публічного права тощо з боржником – фізичною або юридичною особою приватного права, скасувавши мораторії на звернення стягнення стосовно держави в широкому розумінні.

Запропоновано запровадити систему невідворотності сплати дрібних штрафів (третина від заробітної плати, встановленої на початок відповідного календарного року) водночас із прогресивним астрентом, за якої боржникові створено такі умови, що він «добровільно» сплачує штраф, наприклад, за наявності штрафу для такої особи недосяжні певні адміністративні послуги – до моменту сплати штрафу особа не може оформити договір купівлі-продажу нерухомого майна, транспортного засобу, змінити місце реєстрації проживання, отримати закордонний паспорт тощо.

Норми права, які регулюють виконавче провадження, слід доповнити правилами про астрент за французькою моделлю.

Запропоновано запровадження авторської розробки – так званої біржі виконавчих документів «Stack», до якої стягувачі, за їх бажанням, додають свої виконавчі документи, а виконавець – обирає їх.

7. Для збільшення ефективності механізму притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності запропоновано на законодавчому рівні:

- змінити інституційне підпорядкування Дисциплінарної комісії приватних виконавців, вивівши її з підпорядкування Міністерства юстиції України та утворивши її при Асоціації приватних виконавців України;

- передбачити вимоги до структури та змісту рішення Дисциплінарної комісії приватних виконавців (обов'язкова наявність вступної, описової, мотивувальної, резолютивної частин);

- змінити перелік видів дисциплінарних стягнень, доповнивши його таким видом як фінансова санкція в розмірі від 1 до 5 мінімальних заробітних плати до бюджету Асоціації приватних виконавців України;

- змінити зміст зупинення діяльності приватного виконавця з позбавлення його виконавчого процесуального статусу на тимчасову заборону відкривати нові виконавчі провадження;

- передбачити правило про строк набрання чинності рішенням Дисциплінарної комісії приватних виконавців після спливу строку на його оскарження у судовому порядку;

- запровадити обов'язкове оприлюднення рішень Дисциплінарної комісії приватних виконавців без персональних відомостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Заворотько П. П., Пастухов В. П. Виконання судових рішень в Українській РСР. К. : Вища школа, 1973. 216 с.
2. Закон Центральної Ради від 25.11.1917 р. / Копиленко О. Л., Копиленко М. Л. *Держава і право України. 1917–1920*. К. : Либідь, 1997. 208 с. С. 177–178. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/KOPILENKO_1997.pdf.
3. Завада Р. В. Система примусового виконання рішень суду в Україні: історичний аспект. *Право України*. 2017. № 8. С. 85–93.
4. Гук Б. М. Проблеми дефініції поняття виконавчого провадження. *Університетські наукові записки*. 2009. № 1 (29). С. 101–106. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/2064/2/unzap_2009_1_19.pdf.
5. Поліщук М. Г., Андрієвська Л. О. Досвід європейських країн у сфері діяльності приватних виконавців, та запровадження даного інституту в Україні. *Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти* : матеріали IV Всеукраїнської за міжнародною участю науково-практичної конференції (м. Полтава, 23–24 жовтня 2019 року) : у 2-х ч. Полтава : Розсада, 2019. Ч. 1. С. 101–105.
6. Виконавче провадження : навч. посіб. (у схемах і таблицях) (електронне видання) / Ю. М. Юркевич, О. Б. Верба-Сидор, Н. М. Грабар та ін. ; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 600 с.
7. Романенко О. В. Примусове виконання рішень суду в Україні: проблеми та перспективи. *Право України*. 2015. № 9. С. 46–51.
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
9. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
11. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
12. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.
13. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень : Закон України від 05.06.2012 р. № 4901-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17#Text>.
14. Татьков В. І. Особливості реформування системи примусового виконання рішень судів в Україні. *Актуальні проблеми права та державного управління: зб. наук. праць*. Київ : Інститут державного управління та місцевого самоврядування НАДУ при Президентові України, 2018. С. 118–120.
15. Порівняльний цивільний процес : підручник. К. : Алерта, 2015. 352 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/Цивільний-процес.pdf>.
16. Салатний П. Державна виконавча служба: ефект присутності. *Юридичний журнал*. 2008. № 6. С. 33–35.
17. Смотрич Д. В. Процесуально-правові засади виконання судових рішень в адміністративних справах : дис ... доктора філософії. 081 – Право. Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2021. 242 с.
18. Майка М. Б. Виконання ухвал суду у цивільному процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Львів, 2019. 233 с. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Dysertatsiia.pdf>.
19. П'ятницький А. В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 225 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/67461/1/diss_Piatnytskyi.pdf.

20. Крупнова Л. В. Система виконавчого провадження в Україні: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2018. 480 с.
21. Якимчук С. О. Моделі примусового виконання рішень. *Університетські наукові записки*. 2019. Том 18. № 3 (71). С. 184–203. URL: http://unz.univer.km.ua/article/download/71_184-203/pdf/.
22. Войтович Т. І. Система примусового виконання рішень суду в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Право та інновації*. 2017. № 4. С. 39–45.
23. Головань Ю. С. Примусове виконання рішень судів як складова правосуддя. *Право України*. 2018. № 1. С. 92–102.
24. Гетьман Ю. В. Примусове виконання рішень в умовах реформування судової влади. *Право та інновації*. 2017. № 1. С. 22–27.
25. Стягнути 700 мільярдів. Агенція з питань виконання рішень. URL: <http://www.ae.org.ua/stat2016/>.
26. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства / за заг. ред. В. В. Комарова. Х. : Харків юридичний, 2008. 928 с.
27. Авторгов А. Судові рішення, що не виконуються на практиці нічого не варті (29.11.2017). URL: <https://www.avtorgov.com/?p=332>.
28. Марченко М. Г. Становлення приватного виконавця в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С. 25–29. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/04/5.pdf>.
29. Виконання рішень Європейського суду з прав людини : Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи від 26.01.2011 р. № 1787 (2011). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1188_rez_1787.htm.
30. Статистика 2020. Офіційний сайт Громадської організації «Агенція з питань виконання рішень». URL: <http://www.ae.org.ua/stat2020/>.
31. Рішення Конституційного Суду України від 26.06.2013 р. № 5-рп/2013 у справі за конституційним зверненням акціонерної компанії «Харківобленерго» щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону України «Про

виконавче провадження». *Вісник Конституційного суду України*. 2013. № 4. Ст. 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-13#Text>.

32. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. : Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 41. Ст. 1267.

33. Меморандум про економічну та фінансову політику : Додаток I до листа Президента України, Прем'єр-міністра України, міністра фінансів України та голови Національного банку України про наміри до директора-розпорядника Міжнародного валютного фонду від 27.02.2015 р. Неофіційний переклад / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uploads/redactor/files/55d2331989486.pdf>.

34. Питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. № 17. *Офіційний вісник України*. 2015. № 6. С. 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/17-2015-%D0%BF#Text>.

35. Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року : Постанова Національного банку України від 18.06.2015 № 391. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>.

36. Самілик Л. О., Розмаїта В. В. Впровадження інституту приватного виконавця в Україні: негативні та позитивні аспекти. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С. 72–77. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/1_2017/part_2/17.pdf.

37. Gary S. Becker and George J. Stigler. Law Enforcement, Malfeasance, and Compensation of Enforcers. *The Journal of Legal Studies*, Vol. 3. № 1 (Jan., 1974), pp. 1–18. URL: <https://laws21.classes.ryansafner.com/readings/Becker-Stigler-1974.pdf>.

38. Чепурний В. Виконання судових рішень: від нормалізації до приватизації. *Економічна правда*. 09.09.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/9/691347/>.

39. Боєру В. С. Значення і відповідність назви професії приватного виконавця його правовому статусу. *Право України : юрид. журн.* 2021. № 3. С. 146–157.

40. Крупнова Л. Правовий статус приватних виконавців у системі виконавчого провадження. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 4 (16). С. 114–119. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/4-2017/krupnova.pdf>.

41. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Система науки виконавчого процесу: актуальні питання. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія: Право*. 2022. № 72. С. 177–182.

42. Миронюк Р. В. Напрями реформування системи органів виконання судових рішень. Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини : тези доповідей та наук. повідомлень науково-практ. конфер. (Харків, 17–18 квітня 2015 р.). Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2015. С. 60–64.

43. Якубов С. О. Суб'єкти цивільного процесуального права. 1973. 260 с.

44. Бегічев Б. К. Трудова правоздатність громадян, 1972. 244 с.

45. Верба-Сидор О. Б. Правосуб'єктність суду у виконавчому провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 ; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2012. 244 с.

46. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>.

47. Короєд С. О. Система приватного виконання судових рішень: правовий статус приватних виконавців та процесуальні особливості здійснення виконавчого провадження. *Проблеми модернізації приватного права в умовах євроінтеграції : збірник наукових праць / за заг. ред. Ю. В. Білоусова ; НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, Хмельницький університет управління та права. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. С. 64–68. URL: <http://www.ae.org.ua/zbirkavp2019/>*

48. Про примусове виконання рішень : Законопроект від 14.06.2021 р. № 5660. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72223.

49. Желтухін. Є. Статус виконавця має бути єдиним, без поділу на державного чи приватного / інтерв'ю з Андрієм Волковим. *Юридична газета*

online. URL: <http://jur-gazeta.com/interview/status-vikonavcya-mae-but-edinim-bez-podilu-na-derzhavnogo-chi-privatnogo.html>.

50. Кисельов М. Є. Поняття, мета і принципи адміністративно-правового регулювання діяльності приватних виконавців. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. № 4. С. 140–144. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/25.pdf.

51. Малишев Б. Приватні виконавці: нова юридична професія і головний засіб реформи системи виконавчого провадження. Центр політико-правових реформ. Судівництво. *Судова реформа*. 2016. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/20871615-privatni-vikonavtsi-nova-yuridichnaprofesiya-i-golovniy-zasib-reformi-sistemi-vikonavchogo-provadgeennya>.

52. Логвиненко М. І., Дігтяр А. О. Інститут приватного виконання судових рішень: вітчизняний та світовий досвід. *Форум права*. 2016. № 1. С. 169–173.

53. Світова практика примусового виконання рішень. Принципові відмінності у підходах до проблеми примусового виконання рішень. URL: http://studopedia.com.ua/1_39463_svitova-praktika-primusovogo-vikonannya-arishenprintsipovi-vidminnosti-u-pidhodah-do-problemi-primusovogo-vikonannyarishen (дата звернення: 10.05.2023).

54. Законодавство про виконавче провадження у ФРН. *Практика виконавчого провадження*. 2009. № 6. 44 с.

55. Шупеня М. Реформування державної виконавчої служби: реальність та прагнення. *Юридичний вісник України*. 2014. № 10. URL: http://yurincom.com/ru/yuridichnyi_visnyk_ukrainy/overview/?id=1044.

56. Солонар А. В., Васильєва В. В. До питання запровадження інституту приватних виконавців в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 1. С. 68–71. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2016/20.pdf.

57. Іванцова А. В. Інститут приватного виконання судових рішень в Україні та зарубіжних країнах. *Історико-правовий часопис*. 2022. № 17 (2). С. 143–149.

58. Мальцева Є. В. Порівняльний аналіз систем виконавчого провадження в Україні та зарубіжних державах. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2013. Т. 26 (65). № 1. С. 44–48.

59. Гончаренко В. Д., Рогожин А. Й., Святоцький О. Д. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн : навчальний посібник для юридичних вищих навчальних закладів і факультетів : у 2-х т. Київ : Ін Юре, 1998. Т. 1. 504 с.

60. Статут Великого князівства Литовського 1529 р. URL: <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Litva/XVI/1520-1540/Statut1529/pred.phtml?id=2269>.

61. Скомороха Л. В. Державна виконавча служба: Історія і сучасність. *Право України*. 2002. № 8. С. 94–98.

62. Тихомиров М. Н., Епіфанов П. П. Соборне уложення 1649 р. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1961. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Soborne_ulozhennia_1649.

63. Пащук А. Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні в XVII-XVIII ст., 1648–1782. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1967. 179 с.

64. Гончаренко В. Д., Рогожин А. Й., Святоцький О. Д. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн : навчальний посібник для юридичних вищих навчальних закладів і факультетів : у 2-х т. Київ : Ін Юре, 1998. Т. 1. 504 с.

65. Заворотько П. П. Виконання судових рішень в Українській РСР. Київ : Вища школа, 1973. 216 с.

66. Судова реформа в російській імперії (1864). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Судова_реформа_в_Російській_імперії_\(1864\)#Судові_пристави](https://uk.wikipedia.org/wiki/Судова_реформа_в_Російській_імперії_(1864)#Судові_пристави).

67. Шупеня М., Кузь О., Бачук Б. Шляхи удосконалення діяльності державної виконавчої служби. *Право України : юрид. журн*. 2005. № 5. С. 36–38.

68. Козак Л. В. Приватний виконавець в Україні: проблеми та перспективи. *Правова доктрина*. 2015. № 2. С. 51–57.
69. Колесник І. В. Приватний виконавець як нова правова інституція в Україні. *Право і безпека*. 2014. № 2. С. 82–87.
70. Коломієць І. Приватний виконавець як інститут цивільного процесу: теоретичні передумови та практична реалізація. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. № 74. С. 22–29.
71. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
72. Про Державну кримінально-виконавчу службу : Закон України від 23.06.2005 р. № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>.
73. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
74. Лист Міністерства юстиції України від 18.10.2013 р. № 610-0-2-13/7.2 «Щодо тлумачення понять «службова особа» і «посадова особа», що використовуються в чинному законодавстві України». URL: <https://online.dtkk.ua/Book / %C2% AB% D0%94% D0%9A% C 2% BB% 20% E2%84%9631-2014. epub / navPoint - 39>.
75. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text>.
76. Загоруй Л. Особливості правового статусу приватного виконавця. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 2 (94). С. 211–221.
77. Сергієнко Н. Адміністративно-правовий статус учасників виконавчого провадження. *Юридична наука*. 2020. № 11 (113). С. 210–222.
78. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. № 512/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text>.

79. Гришко О. М. Адміністративно-правовий статус органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 270 с.

80. Притуляк В. М. Перспективи створення інституту приватних виконавців, як елемент правової держави. *Правова держава*. 2016. № 21. С. 53–59.

81. Миронюк Р. В. Зарубіжний досвід примусового виконання рішень судів та інших органів публічної адміністрації (на прикладі Французької Республіки) та можливості його впровадження в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 56–61.

82. Сіверін Д. В. Зарубіжний досвід діяльності органів, що здійснюють повноваження органів, пов'язані із виконанням судових рішень, та його адаптація до вітчизняної правової системи. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 81–87.

83. Національне бюро виконання Міністерства юстиції Грузії. URL: http://nbe.gov.ge/index.php?lang_id=RUS&sec_id=20&info_id=5466.

84. Адміністративно-правове забезпечення прав людини у виконавчому провадженні : монографія / Д. В. Примаченко, Л. Р. Наливайко, І. С. Кузьміна. К. : Хай-Тек Прес, 2017. 212 с.

85. Кузьміна І. С. Зарубіжний досвід побудови виконавчих систем – порівняльна характеристика та перспективи застосування в Україні. *Вісник Запорізького університету. Юридичні науки*. 2015. № 1. С. 163–172.

86. Попов К. Новий погляд на реформу судоустрою: чи будуть в Україні приватні судові виконавці? *Українська правда*. 2015. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/09/23/7038594/>

87. Білоусов Ю. В. Виконавець як державний чиновник і як суб'єкт незалежної професійної діяльності. Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр. / за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. 296 с. С. 89–97. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VP-2019.pdf>.

88. Іскакова Г. Політичні процеси на пострадянському просторі: тенденції, протиріччя, перспективи. *Політичний менеджмент*. 2007. № 3. С. 128–134.
89. Система державного управління Республіки Казахстан: досвід для України / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка. К. : НАДУ, 2012. 52 с.
90. Крупнова Л. В. Особливості організації системи виконавчого провадження у державах СНД. *Форум права : електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 3. С. 92–97. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_17.pdf.
91. Про виконавче провадження : Закон Грузії від 16.04.1999 р. № 1908. URL: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=1777>.
92. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : *навч. посібник*. Вид. 10-е, доповнене. Львів : Край, 2008. 224 с.
93. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. (держав-членів Ради Європи). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
94. Іщенко Д. Ю. Дискримінація приватних виконавців у провадженнях зі стягнення аліментів в контексті законодавчих змін щодо посилення захисту права дитини на належне утримання. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр.* / за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. 296 с. С. 195–200. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VP-2019.pdf>.
95. Зауваження Головного юридичного управління Верховної Ради України до Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62857.
96. Рабінович С. П. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина в діяльності органів місцевого самоврядування в Україні : *конспект лекцій* ; Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів : Малий видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 184 с.

97. Верба О. Б. Застосування заходів дисциплінарної відповідальності до приватних виконавців. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні : збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару* (11 листопада 2021 року) / за заг. ред. М. С. Долинської, І. В. Красницького, Ю. М. Юркевича. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 228 с. С. 18–21.

98. Налуцишин Вікт. В., Налуцишин Вол. В. Організація та здійснення виконання рішень судів в окремих державах Європейського Союзу. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр.* / за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. 296 с. С. 78–83. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VP-2019.pdf>.

99. Приватна система примусового виконання з досвіду європейських країн. Рескью Груп. URL: http://www.resq-group.com.ua/execution_eu.html.

100. Верба О. Б. Реформування дисциплінарної комісії приватних виконавців як один із засобів підвищення ефективності функціонування механізму примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр.* / за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. 296 с. С. 97–102. URL: <http://www.ae.org.ua/zbirkavp2019/>.

101. Про затвердження Положення про Дисциплінарну комісію приватних виконавців : Наказ Міністерства юстиції України від 27.11.2017 р. № 3791/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1442-17#Text>.

102. Safar P., Rushe R. French Huissiers de justice. Paris, Chambre Nationale des Huissiers de Justice. Editions juridiques et techniques. 34 p.

103. Зеленкова І. І. Процедура звернення стягнення на майно боржника у виконавчому процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ. 2017. 195 с. URL: http://iful.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/Zelenkova_dysertacija.pdf.

104. Рекомендація № Rec (2003) 17 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про примусове виконання» від 09.09.2003 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_868.

105. Зеленкова І. І. Перспектива запровадження астренту у виконавчому процесі України. Реформа виконавчого провадження: сьогодення та перспективи : *матер. Міжн. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 30 березня 2018 р.). К. : Юстон, 2018. С. 141–144.

106. Бондар І. В. Щодо питання запровадження астренту в Україні. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні*. URL: <http://www.ae.org.ua/zbirkavp2019/>.

107. Авторгов А. М. Астрентом по боржниках. Рубрика «Блог». *Юридична практика*. 2021. URL: <https://pravo.ua/astrentom-po-borzhnykam/>.

108. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : *підручник*. Алерта, 2021. 528 с.

109. Тищенко Н. М. Адміністративно-процесуальний статус громадянина України: проблеми теорії та шляхи його вдосконалення. Харків : Право, 1998. 268 с.

110. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики : *настільна книга судді* / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К. : Істина, 2011. 608 с.

111. Боєру В. С. Чому всі чекають на реєстр виконавчих документів. Інтернет-проект «Приватні виконавці». URL: <https://pv.net.ua/?p=722>.

112. Боєру В. С. Виконавче провадження не виходячи з офісу. Інтернет-проект «Приватні виконавці». URL: <https://pv.net.ua/?p=919>.

113. Дисциплінарна відповідальність приватних виконавців: що і як зміниться? *Юридична газета*. 16.03.2021. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/disciplinarna-vidpovidalnist-privatnih-vikonavciv-shcho-i-yak-zminitsya.html>.

114. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.

115. Аналіз практики притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності. Проект Європейського Союзу «Право-Justice». URL:

<https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/603/619/67c/60361967c7197115524258.pdf>.

ДОДАТКИ

Додаток А

**СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Боєру В. С. Структуризація причин низького рівня ефективності виконання рішень юрисдикційних органів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. Випуск 5. С. 48–54. URL: http://lsej.org.ua/5_2020/12.pdf.

2. Боєру В. С. Значення і відповідність назви професії приватного виконавця його правовому статусу. *Юридичний журнал «Право України»*. 2021. Випуск 3. С. 146–156. URL: https://pravoua.com.ua/files/magazines/files/pravoukr-2021-3-pravo_2021_3.pdf.

3. Боєру В. С. Правозастосування норм щодо реклами приватного виконавця. *Право і суспільство*. 2022. Випуск 6. С. 71–78. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/6_2022/6_2022.pdf.

4. Боєру В. С. Розвиток системи примусового виконання рішень в Україні. Проблеми майбутнього. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Випуск 3. С. 19–26. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/3_2023/5.pdf?fbclid=IwAR07Yppvy2axdPHperqtneWowRZFh1GNcEIneG4RLHxrgCCh-VOD7nCFQ74.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Боєру В. С. Наслідки визнання неконституційним авансового внеску у виконавчому провадженні. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання*

в Україні : збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 760 с. С. 236–239.

6. Боєру В. С. Неконституційність авансового внеску у виконавчому провадженні: контекст, реалії, наслідки. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів*: зб. наук. пр. за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький, 2019. С. 125–134. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VP-2019.pdf>.

7. Боєру В. С. До питання приведення назви професії державного і приватного виконавця у відповідність їхнім повноваженням. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні* : збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (13 листопада 2020 року) / за заг. ред. М. С. Долинської, І. В. Красницького, Ю. М. Юркевича. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 208 с. С. 12–16. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3306/1/13_11_2020.pdf.

8. Боєру В. С. Назва суб'єкта, уповноваженого державою на виконання рішень юрисдикційних органів: історичний аспект. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 476 с. С. 384–386. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3326/1/%d0%92%d0%95%d0%a0%d0%a1%d0%a2%d0%9a%d0%90----%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a_11.12.2020%20%281%29.pdf.

**КОЗІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

вул. Соборна, 2, смт Козова, Тернопільська область, 47601, тел.(03547) 2-12-91,
e-mail: inbox@kz.te.court.gov.ua, web: <https://kz.te.court.gov.ua>

АКТ

**реалізації результатів дисертації
БОЄРУ Володимира Сергійовича на тему
«Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних
правовідносин» в практичній діяльності**

Цим актом засвідчую, що результати дисертаційного дослідження БОЄРУ Володимира Сергійовича на тему «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії з спеціальності 081 «Право», використовується у Козівському районному суді Тернопільської області при розгляді справ за участі приватних виконавців.

На основі проведеного аналізу основних результатів дисертаційного дослідження Володимира БОЄРУ, встановлено, що автором здійснено комплексне дослідження процесуального статусу приватного виконавця, досліджено межі його компетенції та зроблено порівняльний аналіз повноважень приватного і державного виконавця.

Отримані автором результати мають важливе теоретичне і практичне значення та можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень з цих питань. Досліджено особливості й відмінності правового статусу державних і приватних виконавців, що дозволить якісно і правильно розглядати справи за участі приватних виконавців, зокрема, подання про розшук, подання про тимчасове обмеження у праві виїзду за кордон, а також здійснювати контроль у виконавчому провадженні.

Дисертаційне дослідження Володимира БОЄРУ є комплексним дослідженням виконавчого процесуального статусу приватного виконавця, в якому вироблені науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення законодавства з метою суттєвого зростання ефективності примусового виконання судових рішень і рішень інших юрисдикційних органів.

Голова
Козівського районного суду
Тернопільської області

 Оксана ГРИНОВЕЦЬ

Агенція з питань
виконання рішень

+38 066 746 23 23
office@ae.org.ua

ae.org.ua
код ЄДРПОУ 40682954

14.06.2023 № 03.2-56
на _____ від _____

АКТ
впровадження результатів дисертаційного дослідження

Комісія у складі: Голови Вченої ради Агенції з питань виконання рішень Верби О. Б., Голови Інформаційної служби Рекеди Д. О., Голови Організаційного відділу Ногіна В. В. склала цей акт про те, що комісією розглянуто результати дисертаційного дослідження Боєру Володимира Сергійовича на тему: «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

За результатом проведеного аналізу комісія прийняла рішення про впровадження результатів дисертаційного дослідження та використання в діяльності Агенції з питань виконання рішень. Результати дисертаційного дослідження також будуть використанні при підготовці програми навчання в межах запланованого проєкту Агенції з питань виконання рішень «Школа помічника приватного виконавця».

Голова Вченої ради

Ольга ВЕРБА

Голова Інформаційної служби

Дмитро РЕКЕДА

Голова Організаційного відділу

Володимир НОГІН

Додаток Г

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Львівського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, професор

полковник поліції

Тарас СОЗАНСЬКИЙ

2023

АКТ

12.07. 2023

Львів

№ 74

**Про впровадження результатів дисертації
Босру Володимира Сергійовича на тему
«Приватний виконавець як суб'єкт
виконавчих процесуальних правовідносин»
в освітній процес ЛьвДУВС**

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу забезпечення якості освіти та методичної роботи кандидата юридичних наук, доцента Руслана СТРОЦЬКОГО;
- заступника начальника відділу організації наукової роботи кандидата юридичних наук Галини САВЧИН;
- директора Інституту права кандидата юридичних наук, професора Івана КРАСНИЦЬКОГО;
- завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту права доктора юридичних наук, професора Юрія ЮРКЕВИЧА;
- директора загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до наказу по університету від 24 березня 2021 року № 100 розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» (напрямок підготовки – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право) та наукові праці аспірантки кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту

права Босру Володимира Сергійовича за темою «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин».

Проаналізовано основні результати дослідження Босру В.С., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Босру В. С. Структуризація причин низького рівня ефективності виконання рішень юрисдикційних органів в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. Випуск 5. С. 48–54. URL: http://lsej.org.ua/5_2020/12.pdf.

2. Босру В. С. Значення і відповідність назви професії приватного виконавця його правовому статусу. Юридичний журнал «Право України». 2021. Випуск 3. С. 146–156. URL : https://pravoua.com.ua/files/magazines/files/pravoukr-2021-3-pravo_2021_3.pdf.

3. Босру В. С. Правозастосування норм щодо реклами приватного виконавця. Право і суспільство. 2022. Випуск 6. С. 71-78. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/6_2022/6_2022.pdf.

Тези доповідей на конференціях:

1. Босру В. С. Наслідки визнання неконституційним авансового внеску у виконавчому провадженні. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 760 с. С. 236–239.

2. Босру В. С. Неконституційність авансового внеску у виконавчому провадженні: контекст, реалії, наслідки // Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: зб. наук. пр. за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький. 2019. С. 125–134. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VP-2019.pdf>.

3. Босру В. С. До питання приведення назви професії державного і приватного виконавця у відповідність їхнім повноваженням // Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (13 листопада 2020 року) / за заг. ред. М. С. Долинської, І. В. Красницького, Ю. М. Юркевича. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 208 с. С. 12–16. URL : http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3306/1/13_11_2020.pdf.

4. Босру В. С. Назва суб'єкта, уповноваженого державою навиконання рішень юрисдикційних органів: історичний аспект // Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 476 с. С. 384–386. URL : <http://surl.li/hzzna>.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що праці Боєру В.С. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне процесуальне право» та «Виконавче провадження» під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів ступенів вищої освіти «бакалавр» та «магістр».

Члени комісії:

Руслан СТРОЦЬКИЙ

Галина САВЧИН

Іван КРАСНИЦЬКИЙ

Юрій ЮРКЕВИЧ

Ірина КРАВЕЦЬ